

SOSIALIDEMOKRAATTISEN
EDUSKUNTARYHMÄN

TOIMINTAKERTOMUS
VUODEN 1994 VALTIOPÄIVILTÄ

Sisällysluettelo

Yleistä	1
Ryhmäpuheenvuorot	2
Ryhmän kannanotot ja julkilausumat	40
Ryhmän antamia lausuntoja	48
Ryhmän aloitteet	52
Kansainväliset yhteydet	52
Ryhmän järjestäytyminen	53
Ryhmän muu toiminta	53

SELOSTUKSIA ERÄISTÄ VALIOKUNNISSA KÄSITELLYISTÄ ASIOISTA VUODEN 1994 VALTIOPÄIVILLÄ

Suuri valiokunta	54
Perustuslakivaliokunta	54
Lakivaliokunta	56
Ulkoasiainvaliokunta	58
Valtiovarainvaliokunta	60
Talousvaliokunta	66
Hallintovaliokunta	68
Sivistysvaliokunta	71
Maa- ja metsätalousvaliokunta	73
Sosiaali- ja terveysvaliokunta	74
Työasiainvaliokunta	80
Liikennevaliokunta	81
Puolustusvaliokunta	82
Ympäristövaliokunta	84

eduskuntaryhmä ei allekirjoittanut Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän EU:ta käsittelevää välikysymystä, koska sen katsottiin vastustavan EU-jäsenyyttä.

Eduskunta käsiteli EU-selonteon lisäksi myös energiapoliittista, maaseutupoliittista, kuntoutus- sekä asuntopoliittista selontekoa. Ryhmä antoi myös lausunnot mm. valtiosääntökomitea 92:n, sidostyöryhmän ja ministerivastuutyöryhmän mietinnöistä.

RYHMÄPUHEENVUOROT

Välikysymykset

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenvuoron Vasemmistoliiton **valtionyhtiöiden yksityistämistä ja niiden hallinnon kehittämistä** koskevassa välikysymyskeskustelussa käytti kansanedustaja **Mikko Rönholm**. Keskustelu alkoi 25.3.1994. Puheenvuorossaan Rönholm korosti valtionyhtiöiden kansantaloudellista merkitystä. Joillakin keskeisillä aloilla, kuten välttämättömässä energiatuotannossa, niiden panos on ollut kehityksen kannalta ratkaiseva. Niillä on ollut kauppapoliittisia tehtäviä ja ne ovat menestyneet uuden kehittämisenä. Omistuspohja ei Rönholmin mukaan ole ollut eteenpäinmenon este.

Rönholm totesi, että valtionyhtiöitten keskeisin ongelma ei ole vakuuksien tai takausten puute. Valtion kannalta ei voi pitää itsestään selvänä ja kaikissa tapauksissa parhaana ulkopuolisille suunnattua antia. Osakaskannan laajentamisen edullisuus on tutkittava kussakin tapauksessa erikseen ja verrattava sitä nykyisen omistajan omin keinoin toteutettavaan pääomahuoltoon. Pääoman tarpeesta, yhtiöstä ja muista ehdoista riippuu, mikä yhdistelmä on valittava.

Valtionyhtiöitten hallintoa koskevasta keskustelusta Rönholm totesi, että virkamiestoisen Ollilan työryhmän yksioikoinen hallintoneuvostot lakkautettava -linja on herättänyt kiinnostuksemme selvittää, olisivatko hallintoneuvostot aiheuttaneet vahinkoa valtionyhtiöille. Näyttöä ei Rönholmin mukaan ole esitetty sen paremmin työryhmän kuin ministerinkään taholta, joten muutoksen syynä on halu kääntää katseet poliittikkoihin, jottei hairahduttaisi kyselemään virkamiesten tekemisten perään.

Puheenvuorossa korostettiin, että valtionyhtiöiden on uudistuttava. Niiden on pidettävä huolta tutkimuksesta ja tuotekehityksestä. Niiden on liikuttava markkinoilla silmät auki ja yhtiöitten on huolehdittava henkilökuntansa koulutuksesta ja kehittämisestä. Rönholm korostikin, että valtionyhtiöt voivat suoraan, mutta erityisesti välillisesti, lisätä työllisyyttä ja täten parantaa hyvinvointia. Valtionyhtiöt ovat toiminnallaan osoittaneet, että maan tasapuolinen kehittäminen voi olla kannattavaa. Hänen mukaansa valtionyhtiöt eivät ole uhka vaan mahdollisuus.

Sosialidemokraattien esittämässä epäluottamuslauseessa todettiin, että hallitus on laiminlyönyt valtionyhtiöitten asianmukaisen omistajaohjauksen aiheuttaen yhtiöille taloudellisia menetyksiä, se on epäselvillä pääomahuoltoon ja hallintoon liittyvillä toimillaan heikentänyt valtionyhtiöitten asemaa ja niiden tehtävänä olevaa työllisyyden

hoitamista ja että hallitus on luopunut valtionyhtiöitten johdonmukaisesta kehittämisestä, mikä heikentää tehokkaan teollisuuspolitiikan mahdollisuuksia laajentaa työllisyyttä parantavaa ja alueellisesti edustavaa elinkeinorakennetta.

* * *

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron Vihreiden **työnteon verottamisen keventämisestä koskevassa välikysymyskeskustelussa** 6.4.1994 käytti ryhmän varapuheenjohtaja **Kerttu Törnqvist**. Puheenvuorossa todettiin, että porvarihallituksen veropolitiikka on ollut yhtä kiirastulta ainakin palkansaajille ja eläkeläisille. Keskimääräistä eläketuloa saavan eläkeläisen verotus on noussut lyhyessä ajassa kolmanneksella. Keskitulaisen palkansaajan tuloveroaste on myös viidenneksen korkeampi kuin se oli sinipunahallituksen jäljiltä. Samoin kuntien valtionosuuksien leikkaaminen kolmena perättäisenä vuotena on aiheuttanut kunnallisveroäyrin nousun lähes kaikissa kunnissa.

Puheenvuorossa todettiin, että tuloverotuksen taso on Hollannin jälkeen Euroopan korkein. Ansiotulojen verotuksessa on Törnqvistin mukaan saavutettu taso, jossa veroprosentin nostaminen ei enää tuota mitään. Uusista veroista ja verojen korotuksista huolimatta valtion verotulot ovat esimerkiksi tänä vuonna yli 10 % pienemmät kuin vuonna 1991.

Kerttu Törnqvist totesi, että porvarihallituksen veropolitiikka ei kuitenkaan ole ollut samanlaista kiirastulta kaikille. Metsätuloista nauttivat vapautettiin progressiivisesta tuloverosta kokonaan. Metsätuloista selviää nyt 25 prosentin verolla, kunhan suostuu ensin myymään metsää. Metsien ja maiden omistajat saivat erityiskohtelun myös kiinteistöveron kohdalla. Myös pääomatulojen saajat ovat olleet porvarihallituksen suosiossa. Viime vuonna voimaan tullut eriytetty tuloverotus eli pääomatulojen siirtäminen 25 prosentin tasaveron piiriin toi verojärjestelmäämme erittäin suuren epäkohdan.

Törnqvist korostikin, että pääoma- ja palkkatulojen veroero on kestämaton. Pääoma- ja ansiotulojen suuri veroero on korjattavissa vain alentamalla asteittain ansiotulojen verotusta sekä tarkistamalla pääomaveron taso vastaamaan pohjoismaista keskitasoa.

Kerttu Törnqvist totesi, että suomalaisessa keskustelussa tulilinjalle ovat joutuneet työnantajien maksamat sosiaaliturvamaksut, jotka kerätään palkkasumman perusteella. Palkansaajien ansioon suhteutettujen sosiaaliturvaetuksien rahoittaminen on edelleen perusteltua säilyttää palkkaperusteisena. Vakuutusmaksut, peritäänpä ne työnantajalta tai työntekijältä, ovat osa palkkaa ja niitä vastaan saatavat etuudet ovat säästettyä palkkaa. Tällä vakuutusjärjestelmällä on tarkoitus turvata palkansaajia tulotason äkilliseltä romahtamiselta työttömyyden, työkyvyttömyyden, sairauden tai vanhuuden varalta. Sen sijaan yleisen sosiaaliturvan rahoittamiselle palkkaperusteisin maksu ei ole erityistä syytä. Työnantajilta voitaisiin poistaa osa niiden palkkaperusteisista maksuista ja korvata ne pääoma- ja yritysveroilla sekä ympäristöveroilla.

Ryhmäpuheenvuorossa todettiin, että hallituksen tulisi toimia nopeasti. Vakuutetun kansaneläkemaksua tulisi alentaa. Palkansaajien ja eläkeläisten veroprosentteja on alennettava

vähintään 1,5 prosenttiyksiköllä jo toukokuun alusta. Arvonlisäveron voimaantuloa on siirrettävä sosialidemokraattien lakialoitteen mukaisesti eli kesäkuulle 1995.

Yhteenvetona Kerttu Törnqvist totesi, että 1990-luvun loppuvuodet tulevat olemaan matalan profiilin veropolitiikkaa. Ei suuria pääomaverouudistuksia eikä muitakaan suuria myllerryksiä, vaan asteittaista palkka- ja eläkeveron alentamista kohti pohjoismaista tasoa sekä verotuksen sopeuttamista EU-jäsenyyden edellyttämällä tavalla. Tuloveron alentaminen ei kuitenkaan voi merkitä verotuksen kokonaistason alentamista, ennen kuin valtiontalouden vaje on saatu hallintaan.

Ryhmäpuheenvuoron lopuksi esitettiin hallitukselle epäluottamuslausetta, jonka mukaan hallitus on toistuvilla verojen ja maksujen korotuksilla syventänyt lamaa sekä lisännyt työttömyyttä ja että hallitus ei ole esittänyt toimenpiteitä, joilla palkansaajien ja eläkeläisten verotus saataisiin nopeasti kohtuullisemmaksi.

* * *

Vasemmistoliiton tekemässä **välikysymyksessä, joka käsitteli Euroopan unionia ja sen tulevaisuutta**, käytti sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron 13.6.1994 **Paavo Lipponen**. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei allekirjoittanut välikysymystä, koska se katsoi sen olevan EU-jäsenyyttä vastustavan. Sen sijaan ryhmä teki oman epäluottamuslauseen.

Paavo Lipponen korosti, että sosialidemokraatit sanovat kyllä Eu:n jäsenyydelle, mutta hallitukselle ja sen kotimaiselle maatalouspaketille ei. SDP:n ryhmä on ainoa, jolla on näissä kahdessa asiassa selkeä linja. Mikään taktikointi ei voi muuttaa sitä tosiasiaa, että veronmaksajaa puolustaa nyt vain SDP.

Lipposen mukaan suomalaisten äänestäjien enemmistö tahtoo Suomen liittyvän siihen yhteisöön, johon Euroopan demokratiat, vanhat kulttuurikansat kuuluvat. Hän korosti, että Suomi tarvitsee Eu:n jäsenyyttä, jotta maamme kansainvälinen asema vakautetaan uudessa Euroopassa, jossa on vielä paljon epävarmuutta. Saamme turvallisuutta suuren yhteisön jäsenyyden kautta. Emme juokse suin päin länteen Venäjää pakoon. Menemme Euroopan unioniin ylpeänä ulkopoliittikkamme suurista saavutuksista, hyvistä suhteista Venäjään.

Suomi tarvitsee Euroopan unionin jäsenyyttä työllisyyden ja hyvinvoinnin takia. Eu:n ulkopuolella voisimme kenties kuvitella, että päätämme enemmän omista asioistamme. Olemme kuitenkin nyt jo Euroopan Talousalueen jäsen ja sitä kautta Eu:n yhteisillä markkinoilla. Markkinoiden kautta olemme sidoksissa unioniin. Eu:n ulkopuolelle jättäytyessämme saisimme markkinoiden huonot puolet: korkotaso olisi korkeampi, suomalaiset ja ulkomaiset investoijat sijoittaisivat vähemmän tuotantoon Suomessa. Millä silloin maksaisimme hyvän yhteiskunnan ylläpitämisen, eläkkeet, sosiaaliturvan ja palvelut?

Socialidemokraatit kannattavat Euroopan unionin kanssa saavutetun neuvottelutuloksen hyväksymistä. Tulos on tyydyttävä: Suomi sai muihin hakijamaihin verrattuna hyvän kohtelun: tukea maataloudelle, aluepolitiikkaan ja työttömyyden torjuntaan. Suomi maksaa muutaman vuoden kulluttua Eu:n kassaan jonkin verran enemmän kuin saa Eu:sta, mutta

se on kohtuullinen hinta oikeudesta vaikuttaa Eu:ssa niin omiin kuin koko yhteisön asioihin ja turvata suomalaisille tasavertainen kohtelu. Päätävällä tai turvallisuuden hintaa ei voida rahassa arvioida, korosti Lipponen.

Euroopan unionin jäsenyys ei ole Suomelle ongelmaton. Suomen etuja on puolustettava Eu:ssa täydellä teholla. Me tarvitsemme yhteistyötä muiden jäsenmaiden kanssa asiasta riippuen. Suomi tarvitsee Eurooppa-politiikan. Pääpaino on pantava työttömyyden vähentämiseen ja sosiaalisen Euroopan rakentamiseen.

Eu:n kanssa neuvoteltuun jäsenyys sopimukseen kuuluu oikeus maksaa kansallista tukea maataloudelle. Sopimuksessa ei sensijaan sanota, kuinka paljon kansallista maataloustukea pitää maksaa. Siitä ei äänestetty kansanäänestyksessä. Lipposen mukaan viljelijät tarvitsevat kohtuullisen korvauksen niistä tulonmenetyksistä, jotka aiheutuvat kun tuottajahinnat lasketaan Eu:n tasolle. Tuen tarpeen määrittely ei ole puhdasta matematiikkaa, vaan se on pitkälle arviointikysymys. Hallitus ei suostunut antamaan arviointityötä tulopoliittiselle selvitystoimikunnalle, jossa kuluttajien ja veronmaksajien edustajat olisivat voineet tarkistaa laskelmat.

Ryhmäpuheenvuorossa todettiin, että Eu-maatalouspaketti on liian kallis, liian pitkäksi ajaksi menoja aiheuttava ja liian laaja. Kansallinen yhteisymmärrys edellyttää, että pakettia muutetaan: ensi vaiheessa sen on tultava halvemmaksi. Suomen itse maksamasta kansallisesta tuesta on päätettävä vain kahdeksi vuodeksi ja paketista on poistettava asiaan kuulumaton sosiaali- ja veropolitiikka. Elintarviketeollisuuden tuottaja-omistajien konkurssikuntoon päästämien yritysten pelastaminen ei kuulu veronmaksajille.

Sosialidemokraatit lähtevät siitä, että maatalousmenoille asetetaan katto, jonka puitteissa tuki on jaettava. Katto on nykyinen tukitaso. Siitä tukea on lähdeittävä asteittain vähentämään. Maatalouden asiat on alkuun voitava hoitaa nykyisen tuen puitteissa.

Lipposen mukaan viljelijöille annetaan väärä kuva, jos uskotellaan, että Eu:n ulkopuolella maatalous menestyisi paremmin. Ilman Eu:ta maatalous jouduttaisiin rahoittamaan kokonaan kansallisesti. Valtiontalouden vaikea tila pakottaisi joka tapauksessa vähentämään maatalousmenoja. Maatalouden rakennemuutos jatkuisi, siihen pakottaisi myös GATT-sopimus.

Paavo Lipponen korosti, että Suomen talous on saatava nousuun sekä nopeilla toimilla että pitkäjänteisillä, uskottavuutta lisäävillä päätöksillä. Veronalennusta ei pidä lykätä siihen vaiheeseen, kun talous jo kasvaa, se tarvitaan välittömästi. Työllisyyteen on sijoitettava niin paljon, että avoin työttömyys laskee sadalla tuhannella ensi vuoteen tultaessa. Budjettiraameista on tehtävä pitävät päätökset. Eu-ratkaisu on tehtävä nyt ja niin selvästi, että se voidaan alistaa kansanäänestykseen.

Ryhmäpuheenvuoron lopuksi esitettiin hallitukselle seuraavaa epäluottamuslausetta:

"Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen ja toteaa seuraavaa:

1. Euroopan unionin kanssa saavutettu neuvottelutulos antaa hyvän pohjan Suomen jäsenyydelle unionissa. Suomen on oltava täysipainoisesti mukana rakentamassa avointa ja oikeudenmukaista kansalaisten Eurooppaa muiden vakaiden demokraatioiden joukossa. Jäsenyys unionissa antaa mahdollisuuksia parempaan taloudelliseen kehitykseen sekä varmistaa Suomelle täysivaltaiset mahdollisuudet osallistua unionin päätöksentekoon. Jäsenyyttä on arvioitava erityisesti jäsenyyden pitkän aikavälin vaikutukset huomioon ottaen.

2. Suomen Eurooppa-politiikan painopisteiksi on otettava yhteisen turvallisuuden lisääminen, työllisyyden parantaminen, sosiaalisen hyvinvoinnin kehittäminen sekä kestävä kehityksen talouteen johtava ympäristöpolitiikka. EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa on kehitettävä kansojen tahdon ja demokraattisen päätöksenteon pohjalta siten, että unioni tukee YK:n periaatteiden mukaisia yleiseurooppalaisia turvallisuusjärjestelyjä. Euroopan unionin yhteistä tahtoa ja yhteisiä voimavaroja tarvitaan Euroopan kilpailukykyä ja työllisyyttä parantavan elvytyksen ja aktiivisen työvoimapolitiikan toteuttamiseksi. Talous- ja rahaliittoon edetessä on sovittava työttömyyden vähentämisen vaatimista erityisistä toimista ja kehitettävä työllisyyttä tukevia eri kansantalouksien sopeutumista helpottavia tulonsiirtomekanismeja. Suomen tulee päättää osallistumisestaan talous- ja rahaliittoon sen valossa, ovatko nämä toimenpiteet toteutuneet.

3. Neuvottelutulos ja sen mukainen sopimus EU-jäsenyydestä on toteuttamiskelpoinen myös maa- ja elintarviketaloutta koskevilta osiltaan. Sopimus antaa mahdollisuuden toteuttaa Euroopan komission luvalla kansallisia tukitoimia elintarviketuotannon hallituksi sopeuttamiseksi. Kansallisten toimien on edistettävä ylituotannosta luopumista, maatalouden pysyvää sopeutumista EU-hintatasoon sekä maaseutuelinkeinojen monipuolistumista ja ympäristöhaittojen vähentämistä. Tässä vaiheessa tuen tasosta ja sopeutuksesta tulisi päättää korkeintaan kahdeksi vuodeksi. Valtioneuvoston 27 päivänä toukokuuta 1994 tekemä periaatepäätös Suomen maa- ja elintarviketalouden sekä alue- ja rakennepolitiikan sopeuttamisesta EU-jäsenyyteen on ylimitoitettu. Se vaarantaa maaseudun tasapainoisen kehityksen jäädyttämällä nykyiset maatalouden rakenteet. Se lisää veronmaksajien kuormaa ja kärjistää julkisen talouden ongelmia sekä vie lopullisesti hallituksen uskottavuuden finanssipolitiikassa. Tämän vuoksi hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta."

* * *

Välikysymyskeskustelussa hallituksen harjoittamasta korkeakoulupolitiikasta Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron 15.6.1994 käytti **Leena Luhtanen**. Välikysymyksen oli tehnyt Vihreiden eduskuntaryhmä.

Ryhmäpuheenvuorossa Leena Luhtanen totesi, että kansallinen sivistys, kuten kansainvälinen kilpailukykykin, perustuu oleelliselta osaltaan tieteelliseen tutkimukseen, uuden tiedon tuottamiseen ja siihen pohjautuvaan koulutukseen. Suomen korkeakoululaitos on avaintekijä maamme kansallisen ja kansainvälisen menestyksen strategioissa. Tiedon ja osaamisen merkityksen kasvu korostaa koulutusta kansalaisten perusoikeutena. Markkinaohjaus ei koulutusta turvaa, kuten ei muitakaan perusoikeuksia.

Hallituksen linja yliopistojen kurittamiseksi näyttää vain jatkuvan. Muutama viikko sitten hallitus antoi eduskunnalle kolmannen kerran peräkkäin lakiesityksen korkeakoululain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. Luhtanen korosti, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on eduskunnassa johdonmukaisesti ja aina vastustanut korkeakoululaitoksemme kehittämislain romuttamista ajankohtana, jolloin tätä lakia olisi nimenomaan tarvittu ja tarvitaan.

Ryhmäpuheenvuorossa todettiin, että korkeakoulumenoja on vähennetty kahdessa vuodessa noin viidenneksellä. Kun korkeakoulumenoista noin 3/4 on palkkamenoja, ovat säästötoimenpiteet kohdistuneet välttämättä myös henkilöstöön. Kulutus- ja laitemenoja vähentämällä säästöjä ei enää ole voitu toteuttaa, jotka nekin ovat välttämättömiä korkeakoulujen toiminnalle. Henkilösäästöt kohdistuvat helpoiten määräaikaiseen henkilökuntaan, erityisesti assistentteihin. Tämä puolestaan on heikentänyt edelleen tutkimuksen ja tutkijakoulutuksen edellytyksiä ja lisäksi vakavasti vaurioittaneet korkeakoululaitoksen ilmapiiriä.

Leena Luhtanen totesi, että kun mm. TEKES'in rahat ohjautuvat suurelta osaltaan yliopistoihin jonkinlaisena lohdutuksena korkeakoulujen surkeassa määrärahakehityksessä, korkeakoulujen tutkimusresurssit eivät ole siis merkittävästi vähentyneet juuri ulkopuolisten rahoituslähteiden ansiosta.

Luhtanen ihmetteli, ovatko haitat hallituksen tiedossa? Ensinnäkin opetus joutuu korkeakouluissa resurssoinnissa entistä aliarvostetumpaan asemaan, kun perusopetukseen ja tutkijakoulutukseen ei ole ollut mahdollista saada korvaavia resursseja. Toiseksi opetus ja tutkimus ovat korkeakouluissa eriytymässä toisistaan, sillä kasvava projektirahoitus lisää korkeakouluissa voimakkaasti niiden tutkijoiden määrää, joilla ei ole yhteyksiä säännölliseen opetustoimintaan. Kolmanneksi ulkopuolinen tutkimusrahoitus jakaa korkeakouluyhteisön "hyötytieteisiin" ja "henkitieteisiin" tavalla, joka on haitallinen sekä korkeakoulujen kehityttymiselle että koko suomalaiselle yhteiskunnalle.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä on välttämätöntä, että korkeimman opetuksen ja perustutkimuksen resurssit kehittyvät tasapainossa soveltavan tutkimuksen ja teknologian kehittämisen julkisen tuen kanssa.

Luhtasen mielestä on rehellisesti tunnustettava, että vain selkeän ja kattavan rakenteellisen kehittämisen ohjelman avulla on mahdollista ylläpitää nykyisen laajusta korkeakouluverkostoa. Vain tällaisen ohjelman avulla voidaan maamme korkeakoululaitokseen luoda nykyistä suurempia, tieteellisesti elinvoimaisia yksiköitä ja turvata maamme kansainvälistä huipputasoa oleva tutkimusosaaminen kuin myös alueellisten opetustarpeiden tyydyttäminen.

Ryhmäpuheenvuorossa todettiin, että maassamme on muutaman vuoden ajan ollut käynnissä ammattikorkeakoulukokeilu. Sosialidemokraattien mielestä on tärkeää, että ammattikorkeakoulu toteutetaan vahvasti omaleimaisina korkeampaa ammatillista opetusta antavina oppilaitoksina. Ammattikorkeakouluille on löydettävissä omat luontaiset tehtävänsä koulutusjärjestelmän piirissä. Selkeä rajankäynti yliopistojen ja vakinaisten ammattikorkeakoulujen välillä on viipymättä tehtävä.

Luhtanen vaati hallitukselta pikaista ratkaisua ja päätöstä siitä, miten sinänsä myönteisistä kokeiluista edetään lopulliseen ammattikorkeakoulujärjestelmään. Ennen lopullista ratkaisuaan hallituksen on kuitenkin viivyttlemättä otettava kantaa ammattikorkeakoulujen rahoitukseen, omistuspohjaan sekä selkiinnyttävä raja varsinaisiin tiedekorkeakouluihin. Lähtökohtana tulee olla, että ammattikorkeakoulujen rahoituspohja muodostuu nykyisen opistoasteen koulutuksen voimavaroista. Tarvittava lisärahoitus ei saa millään tavalla vaarantaa tai uhata korkeakoulujemme rahoitusta tai kilpailla niiden kanssa.

Jos halutaan säilyttää nykyisen kaltainen alueellisesti kattava korkeakouluverkosto, korkeakoulujen toiminta tulee rakentaa profiloitumiseen, yhteistyöhön ja kilpailuun laadusta. Tavoitteena on yksiselitteisesti kansainväliseen toimintaympäristöön luontevasti sijoittuva tiedon ja osaamisen Suomi. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä tiivistäen korostaa kahta periaatetta:

- 1) On laadittava korkeimman opetuksen ja tutkimuksen lähtökohdista koko korkeakoululaitoksen - ammattikorkeakoulut mukaan lukien - käsittävä rakenteellisen ja toiminnallisen kehittämisen ohjelma, jossa otetaan erityisesti huomioon kansainvälisyyden vaatimukset. Ohjelman toteuttamiseen on sitouduttava niin hallinnon kuin voimavarojenkin tasolla.
- 2) Korkeakoulujen voimavarojen leikkaukset lopetetaan. Tämä tarkoittaa sitä, että korkeakoulujen kehittämislain 3 § jätetään voimaan ensi vuonna.

Leena Luhtanen kannatti vihreiden esitystä epäluottamuslauseen sanamuodoksi.

* * *

Socialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron Vihreiden **talous- ja työllisyyspolitiikkaa käsittelevässä välikysymyskeskustelussa 21.9.1994** käytti kansanedustaja **Tarja Halonen**. Puheenvuorossa todettiin, että hyvinvoinnin keskeinen tekijä on hyvä työllisyys. Työnteko on aikuisen ihmisen yleisin tapa osallistua yhteisten asioiden hoitoon. Sen pitää turvata tekijälleen toimeentulo. Työ on ollut myös verotuksen kautta tärkein sekä sosiaalisten palvelujen ja tulonsiirtojen että muiden yhteiskunnan kustantamien tukien - kuten elinkeinotukien - rahoittaja.

Työllä synnytetään ja jaetaan sosiaalista hyvinvointia. Tasokas, hyvin hoidettu ja kustannustietoinen sosiaalipolitiikka tukee taloutta. Sosiaalipolitiikalla voidaan tasoittaa talouden suhdannevaihteluja pitämällä yllä laajapohjaista ja kestävä kysyntää.

Halonen totesi, että työttömyys on Suomessa tasolla, joka uhkaa sosiaaliturvajärjestelmäämme. Sosiaalimenot eivät voi jatkuvasti ylittää kansantalouden pitkän aikavälin suorituskyykyä. Siksi sosiaaliturvajärjestelmämme peruseriaatteita on selkiytettävä siten, että niin etuudet kuin niiden rahoituskin kannustavat työntekoon ja vaikuttavat siten, että osallistuminen sosiaaliturvan rahoitukseen koetaan mielekkääksi. Työttömyyden hoidon kannalta on ensisijaista onnistunut, pitkäjänteinen ja luottamusta herättävä talouspolitiikka.

Sosialidemokraattien mielestä perusturvajärjestelmää pitää uudistaa ja se voidaan tehdä mm. seuraavista lähtökohdista:

- nykyiset aukot turvajärjestelmissä paikataan
- perusturvajärjestelmää kehitetään palvelujen ja tulonsiirtojen kokonaisuutena, jonka tehtävänä on ylläpitää ja palauttaa henkilön itsenäinen ja omaehtoinen toimintakyky
- toimeentuloturvaetuudet yhteensovitetään ja mitoitetaan siten, että ne kannustavat riittävien käytettävissä olevien tulojen ohella työntekoon ja omaehtoiseen tulohankintaan
- toimeentuloturvasta poistetaan passivoivat tekijät ja ehkäistään köyhyysloukujen syntyminen

Perustoimeentulon takaaminen Halosen mukaan ei edellytä yhtenäistä automaattista kansalaispalkan tapaista perustuloa, joka tulisi henkilölle riippumatta siitä osallistuuko hän työhön vai ei. Tällainen järjestelmä vain lisäisi väärää kannustinvaikutuksia työmarkkinoilla ja voisi johtaa halpatyövoimaan perustuviin työmarkkinoihin.

Etuusjärjestelmien tulee toisaalta korvata työansion menetys ja toisaalta turvata kaikille kohtuullinen perustoimeentulo siten, että kunnalliseen toimeentulotukeen jouduttaisiin turvautumaan vain poikkeuksellisesti. Kunnallinen toimeentulotuki on tarkoitettu vain väliaikaiseksi toimeentuloksi.

Kunnallista toimeentulotukea on puolestaan kehitettävä siten, että siihen voidaan liittää aina riittävästi sosiaalityötä ja työvoimapalveluita. Tämä edellyttää riittäviä työvoimaresursseja näihin palveluihin.

Halonen totesi kansainvälisten vertailujen osoittavan, että lakisääteisiin maksuihin perustuva kattava sosiaaliturvajärjestelmä on tehokas. Se tuottaa hyvän korvaustason kohtuullisin kustannuksin.

Sosialidemokraattien mielestä ansioturvan osalta paras peruste työnantajamaksuille on palkka. Sen sijaan yleinen verorahoitus soveltuu palveluiden lisäksi parhaiten niiden etuuksien rahoittamiseen, jotka maksetaan tarveharkintaisina tai tasasuuruksina ja riippumatta työsuhteista.

Halonen korostikin, että sosiaaliturvan rahoituksen tulee kohdentua siten, ettei se muodostu esteeksi työllistymiselle. Siksi yleisen sosiaaliturvan rahoituksen välineenä käytettyjä yritysten palkkasummaan perustuvia maksuja tulee korvata muilla yleisillä julkisyhteisöjen tulolähteillä, kuten kiinteistö-, pääoma- ja yritysverotuksella sekä ympäristöverotuksella.

Suomen jäsenyydestä Euroopan unionissa Halonen totesi, että jäsenyys ei ole pelkästään kansantaloudellinen, maataloudellinen taikka turvallisuuspoliittinen hanke. Jäsenyys luo Suomelle mahdollisuuksia ja haasteita myös työllisyys ja sosiaalipolitiikassa. Tältä osin

Ahon Suomen valmistautuminen EU:n jäsenyyteen on ollut ala-arvoista. Eurokunnan sijasta Suomea on ajettu Itä-Eurokuntaan.

Komission esityksissä ymmärretään talouden, työllisyyden ja sosiaalipolitiikan kohtalonyhteys mahdollisuutena luoda uutta hyvinvointia sekä turvata se, mikä on vanhassa hyvää. Suomessa työttömyyttä on käytetty keinona ja verukkeena hyvinvointiyhteiskunnan alasajolle.

Halosen mielestä Euroopan unionin EMU-suunnitelman hyvä puoli on siinä, että suunnitelma ei ole automaatti, kuten monasti uskotellaan. Rahaliitto käynnistyy vain jäsenvaltioiden päätöksellä ja niiden jäsenvaltioiden kesken, jotka täyttävät EMU-kriteerit. Suomella olisi siis unionin jäsenenä mahdollisuus harkita osallistumistaan siihen. Siksi rahaliiton toteutumiselle on tiettyjä vaatimuksia.

- 1) On otettava huomioon, että talouslaman ja massatyöttömyyden oloissa kriteereihin sopeutuminen on vaikeaa.
- 2) Työllisyyden kehitys on otettava mukaan arvioitaessa rahaliiton toteutumisdellytyksiä.
- 3) Kriteereissä on oltava joustoa, jos jäsenvaltiota kohtaa taloudellinen häiriö.
- 4) Yhteisen työllisyyspolitiikan avulla on luotava keinoja, joilla EU:n yhteisiä varoja voidaan suunnata jäsenvaltioon, jota kohtaa poikkeuksellisen suuri työttömyys.

Sosialidemokraatit pitävät tärkeänä, että Suomi päättää rahaliittoon osallistumisesta erikseen edellä mainittuja seikkoja vasten punnittuna.

* * *

Välikysymyskeskustelussa Veitsiluoto Oy:n osakkeiden myynnistä Enso Oy:lle sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron 26.10.1994 käytti kansanedustaja **Maija Rask**. Välikysymyksen oli tehnyt Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä.

Sosialidemokraattien mielestä hallituksen harjoittama valtionyhtiöitä koskeva teollisuuspolitiikka on ollut poukkoilevaa ja linjatonta. Suuria periaatteellisia asioita valmistellaan salaisesti. Eduskunnan käsiteltäväksi tuodut asiat liitetään lisäbudjetteihin aivan kuin tavalliset momenttien määrärahojen muutokset.

Raskin mielestä asioita ei voida jatkossa hoitaa näin. Valtionyhtiöiden suunnitelmalliseksi kehittämiseksi tulee laatia laajapohjaiseen parlamentaariseen valmisteluun perustuva ohjelma, jossa käsitellään mm. yhtiöiden strategista kehittämistä, pääomahuoltoa ja hallintointia. Tällaisen ohjelman laatiminen tulee saattaa nopeassa aikataulussa vireille.

Valtionyhtiö-strategialla on ohjattu pääomia alueille ja toimialueille, joilla ei lyhyellä tähtäyksellä ollut odotettavissa liiketaloudellista kannattavuutta, mutta jotka pitkällä tähtäyksellä ovat olleet koko kansakunnan hyvinvoinnin kannalta hyviä sijoituksia.

Raskin mukaan valtionyhtiö-strategia on tältä osin toiminut hyvin. Perusteellisuuden syntyminen ja vahvistuminen Pohjois- ja Itä-Suomessa on mahdollistanut monipuolisen infrastruktuurin kehittymisen muun maan tasolle. Tämä puolestaan on luonut edellytykset pienen ja keskisuuren teollisuuden kehittymiselle.

Perusteellisuus merkitsee edelleen Pohjois- ja Itä-Suomen taloudelliselle pohjalle paljon. Ilman vahvaa kilpailukykyistä ja toimivaa perusteellisuutta kehitys maan pohjoisissa osissa pysähtyy. Hyvänä esimerkkinä tästä on Outokummun Tornion jaloterästehdas. Se on tulokseltaan koko konserninsa veturi.

Sosialidemokraatit ovat sitä mieltä, että mikäli koko maa halutaan pitää asuttuna ja turvata kansalaisille tietty peruspalvelujen taso, tarvitaan valtionyhtiö-strategiaa, jolla myös aluepolitiikan nimissä suunnataan työllisyyspolitiikan ja teollisuuspolitiikan toimia.

Maija Rask totesi, että valtionyhtiöiden hallintoneuvostot tulee mielestämme sinällään säilyttää, mutta niiden kokoonpanoa voidaan jonkun verran pienentää lisäten samalla niiden toimivaltuuksia valtio-omistajan yrityspolitiikan edustajina. Hallintoneuvostot ovat lisäksi luonteeltaan paikkoja henkilöstöryhmien edustuksen toteuttamiselle.

Raskin mukaan silloin, kun yhtiöissä käsitellään olennaisia ja pitkävaikutteisia strategisia kysymyksiä, tulee asioita käsitellä ainakin yleisellä tasolla yhtiöiden hallinnossa. Itse asiassa tämäkään ei riitä, vaan eduskunnassa tulisi käydä valtionyhtiöiden osalta laaja ja periaatteellinen keskustelu, jossa viitoitetaan ne peruslinjat, joiden mukaan valtionyhtiöitä halutaan yhtiökohtaisesti kehittää.

Sosialidemokraattien mielestä pääomahuolto on turvattava yhtiöille kaikissa olosuhteissa. Kun budjetтираhoitus ei nykyisellään riitä tähän tarpeeseen, on tehtävä mahdolliseksi sellainen eduskunnan asettaman yleislinjauksen mukainen omistuspohjan laajentaminen, joka vastaa yhtiökohtaisia tarpeita. Pääsääntönä tulee olla valtion määräysvallan säilyttäminen. Ovathan kyseessä kansallisuusomaisuuteen kuuluvat valtio-omisteisen yritystoiminnan perusyksiköt.

Omistuspohjan laajennuksen tavoitteena tulee olla yhtiöiden oman toiminnan kehittämisen turvaaminen tai ainakin valtio-omisteisen yritystoiminnan vahvistaminen. Myynnistä saatuja tuloja ei saa käyttää valtion menojen yleiskatteeksi, kuten vuoden 1994 kolmannessa lisätalousarviossa esitetään.

* * *

Tasavallan presidentin asettaman työllisyystyöryhmän ehdotusten toteuttamista koskevassa välikyseymyskeskustelussa sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron käytti 21.11.1994 kansanedustaja **Arja Alho**. Välikyseymyksen oli tehnyt Kristillisen liiton eduskuntaryhmä.

Arja Alho totesi, että Tasavallan Presidentin työllisyystyöryhmän raportin tarjoamat ehdotukset lähtevät pitkälti samasta ajattelusta kuin sosialidemokraattien linjaukset. Mielestämme tavoitella työttömyyden puolittaminen vuosituhanen vaihteeseen tultaessa voidaan saavuttaa myös painottamalla eri tavoin asioita kuin mitä Pekkasen raportissa on tehty. Entinen metsäteollisuuden toimitusjohtaja ei ole vaatinut tarpeeksi kovalla kädellä myös pääomapiirejä ja rikkaita yhteiseen työrupeamaan.

Työllisyystyöryhmän verolinjaukset eivät sellaisenaan kelpaa sosialidemokraateille. Ansiotulojen verotusta on alennettava mutta vasta sitten, kun tarvittavat edellytykset alentamiselle on luotu. Kun Pekkasen työryhmä esittää rajaveroasteen alentamista 50 %:iin, joudutaan kysymään kansalaisilta, kokevatko he tässä tilanteessa oikeudenmukaisesti suuret markkamääräiset verokevennykset suurituloisille samalla, kun työttömyys koettelee lähes jokaista ja kansalaisten sosiaaliturvaan joudutaan puuttumaan.

Alhon mukaan sosialidemokraatit ovat valmiit alentamaan suhteellisia veroja, kuten eläkeläisiä ja palkansaajia rasittavia kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksuja. Haluamme myös luoda edellytyksiä kunnallisveron alentumiselle. Myös palkansaajia rasittaviin työttömyysturva- ja työeläkemaksuihin on puututtava ennen veroasteikkomuutoksia. Toki asteikkomuutoksiakin tarvitaan, mutta painopisteen tulee olla muualla kuin hyvätuloisissa.

Pääoma-, yhteisö- ja korkotulojen osalta työryhmä on sosialidemokraattien linjalla. Olemme esittäneet verokannan nostoa 25 % :sta 28 %:iin budjettivastineessamme. Olisi mielenkiintoista pohtia myös sitä, miten kannustaa yritysten mahdollisuutta näyttää voittoa.

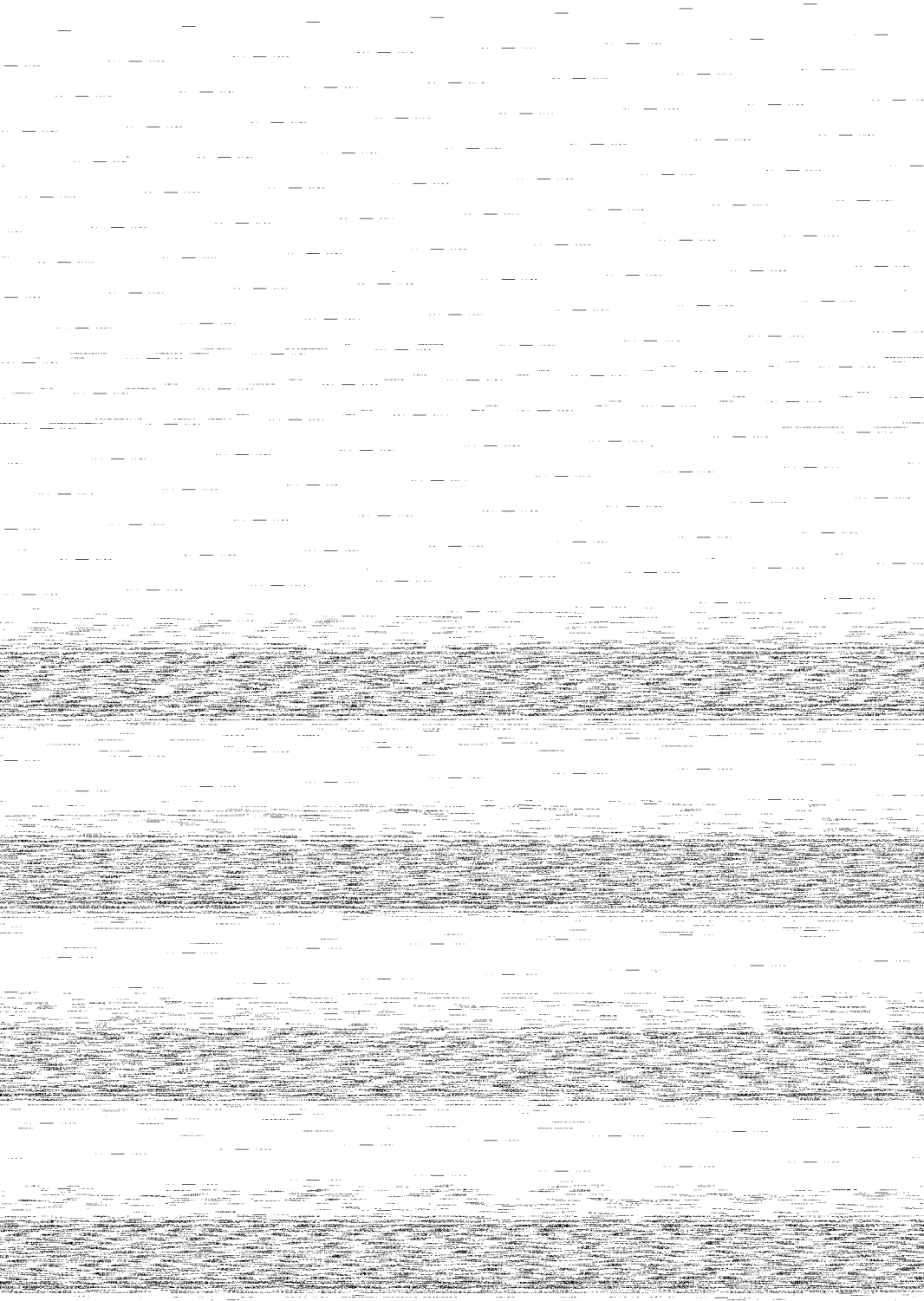
Työryhmä esittää myös valtion menojen puitelakia. Sosialidemokraatit pitävät välttämättömänä sitoutua valtiontalouden tasapainottamistoimiin, jotka talouden kehityksestä riippuen voivat olla vähemmän tai enemmän kuin mitä työryhmä esittää. Sosialidemokraatit lähtevät kuitenkin siitä, että poliittinen järjestelmä kykenee toimimaan ja vaalien jälkeen saamme maahan hallituksen, joka kykenee ottamaan vastuun talouden ja työllisyyden kokonaisuudesta. Luvuista ei pidä tehdä itselleen pakkopaitaa, totesi Alho.

Ryhmäpuheenvuoron mukaan sosialidemokraatit ovat valmiita toteuttamaan työllisyystyöryhmän esityksiä asteittain. Olemme jo tehneet lokakuun lopussa yksilöidyn esityksen nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden parantamiseksi. Ensimmäisen vuoden talousarviota on muutettava työllistäväksi, ilman että valtion menoja kuitenkaan kasvatetaan. Olemme siis valmiit neuvottelemaan hallituksen kanssa tarpeellisista tehtävistä muutoksista.

Socialidemokraatit ovat valmiita jatkuvaan vuoropuheluun kansalaisten ja eri etupiirien kanssa. Muutoksia ei viedä läpi mahtikäskyillä. Tarvitaan neuvottelutahtoa ja neuvottelukykä, jotta yhteinen sitoutuminen voidaan aikaansaada, painotti Arja Alho puheenvuoronsa lopuksi.

* * *

Työllisyyttä koskevassa välikysymyskeskustelussa sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron käytti 1.2.1995 SDP:n puheenjohtaja, kansanedustaja **Paavo Lipponen**. Välikysymyksen oli tehnyt Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä.

Työmarkkinajärjestöjen kanssa on käytävä keskustelut tulopolitiikasta, jolla tuettaisiin työllisyyttä ja talousongelmien hoitamista. Osapuolet on saatava vakuuttuneiksi siitä, että ne parhaiten turvaavat jäsentensä etuja maltillisessa keskitetyssä ratkaisussa.

Hallituksen on tuettava työmarkkinaratkaisua omilla toimenpiteillään. Työmarkkinajärjestöt on saatava vakuuttuneiksi, että hallitus on luotettava ja yhteistyökykyinen neuvottelukumppani. Nyt istuvan hallituksen työnjako-oppi ja hakeutuminen yhteenottoihin palkansaa-järjestöjen kanssa ei ole suosinut yhteisten ratkaisujen etsimistä.

Puheessaan Lipponen painotti, että talous- ja työllisyysongelmiemme ratkaiseminen onnistuu vain eri tahojen yhteistyöllä - luottamuksen ilmapiirin palauttamisella. Talouspolitiikka on laaja kokonaisuus, johon kuuluu sekä valtion finanssipolitiikka, Suomen Pankin rahapolitiikka sekä työmarkkinoilla hoidettava tulopolitiikka. Talousohjelman on käsiteltävä kaikkia näitä asioita.

Sosialidemokraattien mielestä on puututtava välittömästi työttömyyteen. Työllisyystoimien on oltava etupainotteisia. Talouden kasvu tuo varmasti työpaikkoja ja työtilaisuuksia parhaat työtaidot ja työkyvyt omaaville henkilöille, mutta pitkäaikaistyöttömyys ei hellitä ilman yhteiskunnan tukitoimia. Uuden hallituksen on laadittava välittömästi käsikirjoitus pitkäaikaistyöttömyyden nujertamiseksi. Käsikirjoitus, johon sisältyy Pekkasen työllisyystyöryhmän välittömästi toteutettavissa olevia esityksiä sekä muita työttömyyttä alentavia toimia.

Paavo Lipponen esitti perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi seuraavaa:

Hallitus ei ole toistuvista esityksistä huolimatta suostunut neuvottelemaan eri yhteiskuntapiirien kanssa suurtyöttömyyden vähentämisestä ja Tasavallan Presidentin asettaman työllisyystyöryhmän esitysten käytännön toteutuksesta, vaan on jättänyt erityisesti pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyden hoitumisen markkinavoimien varaan ja näin jättänyt keskeisimmän yksilön kansalaisturvaan ja -oikeuteen liittyvän asian hoitamatta ja ei näin ollen nauti eduskunnan luottamusta.

* * *

Valtioneuvoston selonteot

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron **valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle kuntoutuslainsäädännön vaikutuksista ja kuntoutusjärjestelmän kehittämisestä** 12.4.1994 käytti kansanedustaja **Virpa Puisto**. Puheenvuoronsa alussa hän palasi kuntoutuslainsäädännön historiaan todeten, että lainsäädäntöä on pyritty uudistamaan noin kymmenen vuoden välein. Mutta vasta nk. sinipunahallituksen aikana valmistui uusi kuntoutuslainsäädäntö. Uudistusta vauhditti Kallion tulopoliittiseen sopimukseen sisältynyt tavoite työkykyisyyden lisäämisestä. Pyrkimyksenä oli estää ennenaikainen eläköityminen. Silloin elettiin nousukautta ja työvoimapulan aikaa.

Virpa Puisto totesi, että hallituksen nyt antaman selonteon taustalla oleva kahden vuoden seuranta-aika on hyvin lyhyt antaakseen oikean kuvan lain toteutumisesta. Seurannan painottuminen vuoteen 1992 jättää huomiotta myöhemmin syventyneen taloudellisen laman ja kasvavan suurtyöttömyyden sekä niiden vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja sen osana kuntoutukseen. Selonteossa arvioidaan valtionosuusudistuksen vaikutusta kuntien talouteen, mutta ei mainita kuntien valtionosuusleikkauksien aiheuttamaa oleellista heikennystä, jonka vaikutukset kuntoutuksen saatavuuteen ovat varmasti ratkaisevammat kuin lakimuutokset.

Ryhmäpuheenvuoron lopuksi Virpa Puisto esitti seuraavat konkreettiset muutosehdotukset:

1. Järjestelmää on edelleen pyrittävä yksinkertaistamaan. Tämä työ voidaan tehdä sosiaali- ja terveysministeriön palvelulainsäädäntöä uudistavissa työryhmissä.
2. Terveydenhuollon kuntoutuspäätöksiin on saatava valitusmahdollisuus.
3. Suojattua vammaistukea saavat vaikeavammaiset on otettava mukaan Kansaneläkelaitoksen lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisvelvollisuuden piiriin.
4. Työeläkelakeihin on säädettävä kuntoutusvelvoite.
5. Kuntoutuksesta aiheutuviin kustannuksiin saatava kulukatto. Eri järjestelmien kautta kerättävien omavastuuosuuksien yhteensovittaminen on välttämätöntä, ettei yksittäiselle kuntoutujalle aiheudu kohtuuttomia jatkuvia kustannuksia.
6. Asiakkaan asemaa on parannettava muuttamalla asiakaspalveluyhteistyölakia siten, että asiakkaalla on oikeus osallistua asiansa käsittelyyn.
7. On huolehdittava siitä, että apuvälineet säilyvät edelleen maksuttomina.

* * *

Käsiteltäessä **talousvaliokunnan ehdotusta eduskunnan lausunnoksi valtioneuvoston energiapoliittisesta selonteosta** 4.5.1994 sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron käytti kansanedustaja **Riitta Myller**. Puheenvuoronsa aluksi hän totesi, että energiapoliittisen selonteon piti vastata kysymykseen, mikä on Suomen energiastrategia, kun hallituksen ydinenergian lisärakentamiseen perustunut ohjelma torjuttiin eduskunnassa. Myllerin mukaan tätä tavoitetta selonteko ei valitettavasti ole kyennyt lunastamaan eikä myöskään talousvaliokunnan selonteosta antama mietintö. Selonteon antamisen jälkeen hallitus on askaroinut vain ponnen yhdellä kapealla siivulla, nimittäin bioenergialla. Tässäkin kiinnostuksessa ovat tärkeimpinä pontimina olleet pikemminkin maatalouspoliittiset kuin energiapoliittiset perustelut.

Riitta Myller totesi, että sosialidemokraattien mielestä energiapolitiikka tulee sopeuttaa kestävä kehityksen vaatimuksiin. Energiapolitiikan välttämättömänä reunaehtona tulee olla energian kokonaiskulutuksen kasvun pysäyttäminen ja hiilidioksidipäästöjen vähentäminen.

Edellytyksenä tälle on, että Suomen taloutta kehitetään suuntaan, jossa elintaso ei perustu lisääntyvään luonnonvarojen kulutukseen.

Myllerin mielestä säästöohjelma on uskottava vain, jos siihen sisältyy energiaan kohdistuvien haittaverojen lisääminen. Verotuksella on ohjattava voimavaroja paitsi säästämiseen, myös uusien vaihtoehtoisten energiamuotojen kehittämiseen. Energiaverotusta voidaan käyttää myös työllisyyspolitiikan välineenä. Energiaveroja lisäämällä voidaan vähentää myös yritysten sosiaaliturvamaksuja.

Suomessa on yleisesti lähdetty arviosta, ettei pienellä ja avoimella kansantaloudella ole mahdollisuutta poiketa muiden teollisuusmaiden omaksumalta linjalta. Myller korosti, että jos ja kun olemme EU:n jäseniä, meidän tehtävämme on vauhdittaa järjestöä omaksumaan nopea ympäristöveron käyttöönotto.

Energiansäästön ja työllisyyden parantamisen yhdistämisessä on Myllerin mukaan paljon tehtävissä. Teollisuuden energiansäästöä ja puhtaamman tekniikan käyttöönottoa voidaan tukea avustamalla prototyyppien rakentamista ja näin kiihdyttää muutoin pysähdyksissä olevia teollisuuden investointeja. Myös Veitsiluodon Pohjois-Suomen tehtaat odottavat kauppa- ja teollisuusministeriön päätöstä investointiavustusten saamiseksi lämpö- ja sähköntuotantoinvestointeilleen.

Ryhmäpuheenvuoron lopuksi Riitta Myller totesi, että sen enempää hallituksen energiapoliittinen selonteko kuin talousvaliokunnan mietintökään ei ole vastaus eduskunnan hyväksymiin ponsiin. Kumpikaan ei anna eväitä talouden ja ympäristön kannalta kestävän kehityksen mukaiseen energiapoliitiikkaan. Hallituksella olisi ollut kymmenen pisteen paikka muotoilla eduskunnan enemmistön tukema energiapoliittinen linja, mutta se on jo nyt auttamattomasti hukannut etsikkoaikansa.

* * *

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron **maaseutupoliittisen selonteon palautekeskustelussa** 8.6.1994 käytti kansanedustaja **Kari Urpilainen**. Puheenvuorossaan hän totesi, että maaseudulla - haja-asutusalueilla ja alle 500 asukkaan taajamissa - asuu noin viidennes suomalaisista. Kun lukuun lisätään suuremmat taajamat ja pienet kaupungit, voimme ymmärtää mistä on kysymys: maaseutupoliitiikka ei ole maatalouspolitiikkaa.

Urpilaisen mukaan nyt käsitellyssä oleva valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko on näkökulmaltaan valitettavan suppea. Se oikeastaan kiertää sen tosiasian tunnustamisen, että maaseudun kehityksen arvioinnissa ja kehittämistavoitteiden asettamisessa korostuu mitä suurimmassa määrin yleinen talous- ja yhteiskuntapolitiikka. Mutta vaikka maatalous on luovuttanut väkeä ja tilojen määrä on laskenut tuntuvasti, on maaseutomme tänä päivänä elinvoimainen erityisesti siksi, että julkisen hallinnon palveluissa sekä muissa palveluissa on työpaikkakehitys ollut varsin myönteistä, lukuunottamatta aivan viimeisiä vuosia. Perustellusti voidaankin sanoa, että valtapoliittisista syistä maatalouden rakennemuutosta ei ole kiirehditty.

Urpilainen totesi, että uudessa aluepolitiikassa on kuntien rooli keskeinen. Tämä todetaan paitsi valtioneuvoston selonteossa, myös valiokunnan mietinnössä. Varsin vähäiselle arvioinnille jäi valiokunnassa, kuten myös itse selonteossa, sen arviointi, miten kunnat pystyvät taloudellisesti hoitamaan uudet tehtävänsä nykyisessä taloudellisessa tilanteessa. Tämä on vakava puute valiokunnan mietinnössä.

Kaipaamme pikaisia toimia koko maan uusteollistamiseksi. Tämä palvelee yhtä lailla maaseudulla eläviä kuin kaupungeissa asuvia. Tähän liittyvä osaamisen kehittäminen on nostettava ensisijaiseksi strategiaksi sen ohella, että maahan pitää luoda selkeä ja toimiva pk-politiikka, johon liittyy myös riittävillä resursseilla varustettujen riskirahoitusmuotojen kehittäminen.

Urpilaisen mielestä maaseudun elinkeinorakenteen uudistamista estää tehokkaasti maatalouden voimakas tuki. Maaseudulla ei monasti kannata aloittaa muuta elinkeinotoimintaa kuin maataloutta. Jos näin tekee, joutuu maksamaan maatalousyrittäjään nähden kohtuuttomasti veroja ja sosiaaliturvamaksuja. Lisäksi yrittäjä ottaa riskin, joka maataloudesta puuttuu.

Eräs uutta yritystoimintaa tehokkaasti ehkäisevä suomalaisen yhteiskunnan erikoisuus on muiden kuin maa- ja metsätaloutta harjoittavien rajoitettu oikeus hankkia maata. Nykyinen maanhankintalaki olisikin viipymättä kumottava tai uudistettava siten, että muillakin kuin vain maataloudenharjoittajilla olisi tosiasiallisia mahdollisuuksia hankkia maatalous- tai metsämaata, esimerkiksi muuhun tuottavaan elinkeinotoimintaan kuin maatalouden harjoittamiseen.

Kun kaukoliikenne tämän hallituksen toimesta avattiin kilpailulle, sosialidemokraatit korostivat tuossa yhteydessä, että tilanne tulee telepalvelujen osalta johtamaan hintojen erilaistumiseen, josta tulevat kärsimään erityisesti haja-asutusalueet ja maaseudulla asuvat. Silloin hallituspuolueiden edustajat kiistivät tämän mahdollisuuden. Nyt he ovat olleet liikennevaliokunnassa esittämässä huolestumisensa telepalvelujen hintakehityksestä. Nyt edellytetään hallitukselta toimia syrjäisten seutujen auttamiseksi palvelu- ja hintatason säilyttämiseksi valtakunnallisesti tasavertaisella tasolla, kuten lausunnossa todetaan.

Urpilainen korosti, että EU:n jäsenyyden mahdollistama ympäristötuki on käytettävä ehdottomasti siten, että sen saannin ehdoksi asetetaan selkeät suunnitelmat ja tavoitteet hajakuormituksen vähentämiseksi. Ympäristöstä huolehtiminen on yritystoiminnan ja koulutuksen lisäksi maaseudun tulevaisuuden päätekijä.

Puheenvuoronsa lopuksi Urpilainen esitti sosialidemokraattien keskeiset maaseutupoliittiset näkemykset, jotka ovat:

1. Maaseutupolitiikka on nähtävä erillään maatalouspolitiikasta. Maatalouspolitiikalla ei voida ratkaista maaseudun ongelmia.
2. Maaseutupolitiikka on kokonaisuus, jossa maaseutukaupungeilla ja maakunnallisilla keskuksilla on keskeinen rooli työpaikkojen takaajana ja talouden vetureina.

Hallituksen on laadittava kaupunkipoliittinen ohjelma yhtäältä suurkaupunkien ongelmia varten ja toisaalta maakunnallisia kasvukeskuksia varten.

3. Kuntien aluekehitysvastuun toteutuminen edellyttää sitä, että kuntien taloudelliset edellytykset kantaa tämä vastuu turvataan.
4. Maaseudun tulevaisuuden ratkaisee uusi elinkeinotoiminta. Sille on luotava edellytykset suuntaamalla yhteiskunnan resursseja kannattamattomasta toiminnasta uusille aloille. Elinkeinotuilla ei saa vääristää ja ehkäistä uuden syntymistä.
5. Maaseudun vahvuus on luonnonvaroissa, ympäristössä ja inhimillisessä pääomassa. Maatalouden hajakuormitus vesistöihin on saatava kuriin ja koulutuspolitiikkaa on kehitettävä alueellisista ja maakunnallisista tarpeista lähtien.

* * *

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotusta eduskunnan lausunnoksi kuntoutuslainsäädännön vaikutuksia ja kuntoutusjärjestelmän kehittämistä koskevan selonteon palautekeskustelussa sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron 18.10.1994 käytti kansanedustaja **Kyllicki Mutttilainen.**

Ryhmäpuheenvuorossa hän totesi, että kuntoutuslainsäädäntö on merkinnyt parannuksia, mutta kuntoutuksen alueella ja lainsäädännön tulkinnassa on myös paljon puutteita. Kuntoutuksuudistuksen yksi keskeinen tavoite oli parantaa kuntoutusjärjestelmien toimivuutta. Kuntoutusta järjestävien tahojen työjakoa selkeytettiin ja edellytettiin keskinäistä yhteistyötä.

Mutttilaisen mielestä yhteistyö ei kuitenkaan toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Terveystieteiden tutkimuskeskuksessa tehdään kuntoutussuunnitelma mittatilaustyönä, yhdessä kuntoutujan kanssa, mutta päätöksentekijä, Kela, ei välttämättä noudata tehtyä suunnitelmaa, vaan suorittaa lisätutkimuksia, karsii osia suunnitelmasta tai ei myönnä rahoja. Kaiken tämän Kela tekee asiakasta, kuntoutujaa, edes näkemättä ja ilman, että asiakas tietäisi millä perusteella suunnitelmia on muutettu tai hylätty. Kelan ohjeet ovat salaisia, asiakkaat eivät saa tietää perusteita päätöksille. Asiakkaan osallistumisoikeutta onkin selkeästi parannettava sekä tulkintojen avulla että tarvittavilla lainmuutoksilla.

Mutttilainen totesi, että valtioneuvoston selonteossa ja valiokunnan mietinnössä on tuotu esiin niitä puutteita, joita kuntoutuksuudistus aiheutti. Väliainputajaryhmiä onkin useita: mm. yli 65-vuotiaat vaikeavammaiset henkilöt, "liian vaikeavammaiset kuntoutettavat", mielenterveyshäiriöitä potevat ja päihdeongelmaiset.

Yli 65-vuotiaat vaikeavammaiset jäivät Kelan kuntoutuksen järjestämisvelvollisuuden ulkopuolelle. Heille voidaan järjestää kuntoutus terveydenhuollon toimesta tai Kelan harkinnanvaraisena kuntoutuksena. Mutttilaisen mielestä nämä mahdollisuudet ovat kuitenkin osoittautuneet marginaalisiksi kuntien taloudellisen tilanteen vuoksi.

Mielenterveyden ongelmista kärsivillä ilmenee vaikeuksia kuntoutukseen pääsyssä. Ongelmat johtuvat mm. hoidon ja kuntoutuksen rajan vaikeasta määrittelystä. Kuntoutuksen tarve jatkuu usein myös koko elämän ajan ja siksi sen tuleekin olla pitkäjänteistä, oikein ajoitettua ja kokonaisvaltaista.

Päihdeongelmaiset ovat kärsineet eniten kuntien rahapulasta. Päihdehuoltolaki ja asetus edellyttävät, että päihdehuolto järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve vaatii. Näin laman aikana päihdeongelmaisten kuntoutuksesta on leikattu runsaasti, harkitsematta sitä, että nyt tehdyt liian ankarat leikkaukset tulevat jatkossa kalliimmiksi, lisääntyvien terveydenhoitotarpeiden ja tarvittavien laitoshoitopaikkojen kasvun myötä. Valiokunta on mietinnössään kiinnittänyt vakavaa huomiota tämän ryhmän kuntoutuksen tehostamiseen. Muttilaisen mielestä valiokunnan näkemyksiin onkin helppo yhtyä.

Puheenvuoron mukaan kuntoutuksen kannalta keskeisiä ryhmiä on löydettävissä ainakin kolme. Nuorten kannalta on välttämätöntä, että heillä on mahdollisuudet osallistua työelämään tai itsenäistä muuhun toimintaan. Kela ja kunnat ovat kantaneet päävastuun tästä toiminnasta. Tilanne ei ole paljoakaan muuttunut lain säätämisen jälkeen.

Keski-ikäisillä työntekijöillä eli 40-vuotiailla on jo keskimäärin 20 työvuotta takanaan. Tänä aikana työtehtävät ovat saattaneet muuttua merkittävästi. Vanhalla koulutuksella ei ole enää paljon annettavaa. Uutta ammattia on opittu työpaikalla tai erilaisilla kursseilla.

Vajaakuntoisuus näyttää alkavan keskimäärin 50-vuotiaana. Yli 60-vuotiaista 80 prosentilla on jokin fyysinen työkykyä rajoittava vamma. Tärkeää on, että varaudutaan aktiivisesti 40-50 -vuotiaiden ammattitaidon säilyttämiseen, uuden hankkimiseen ja muunkin kunnon ylläpitämiseen.

Yli 60-vuotiaiden osuus tulee merkittävästi lisääntymään. He tarvitsevat erityisesti lääkinnällistä kuntoutusta. Tähän on jo nyt varauduttava. Mikäli kuntoutus ja muut avopalvelut ovat asiallisesti järjestetty, elämisen laatu kohenee ja kotona asuminen on mahdollista, totesi Kyllikki Muttilainen.

* * *

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron **asuntopoliittisen selonteon lähetekeskustelussa** 30.11.1994 käytti kansanedustaja **Tarja Kautto**. Hän totesi, että jos Ahon hallituksen asuntopoliittisia saavutuksia tarkastelee avoimesti, päättyy seuraaviin johtopäätöksiin:

Suhdanteita tasoittavaa, sosiaalista vuokra-asuntotuotantoa on supistettu voimakkaasti aikana, jolloin rakentaminen on kaikkien aikojen pahimmassa lamassa ja jolloin se olisi ollut taloudellisesti halpaa ja työllisyysyistä välttämätöntä.

Tempoavalla ja lamauttavalla asuntojen rahoitus- ja tuotantopolitiikalla on syvennetty koko rakennusalan lamaa. Alan työttömyys on noussut yli 50 %:n. Tuotantokustannukset on sysätty nousuun.

Leikkaamalla tarveharkintaista asumistukea on lisätty yksinäisten, yksinhuoltajien, työttömien ja lapsiperheiden ähdinkoa ja kasvatettu kuntien toimeentulotukimenoja.

Verotuksella ja lainaehtojen muutoksilla on nostettu merkittävästi asumiskustannuksia, lisätty talousvaikeuksia, vähennetty ostovoimaa ja kasattu asumistukipaineita.

Hallituksen toimenpiteiden seurauksena ahtaasti asuminen on lisääntynyt.

Asuntorahoitusta ei ole kehitetty millään tavoin.

Asuntomarkkinoita on sekoitettu pahasti väärin mitoitetuilla korkotukijärjestelyillä.

Lisäämällä tukien määrää on saatu aikaan tukiviidakko, jonka perusteella ihmisten on yhä vaikeampaa löytää itselleen sopivia asuntojen hankintamutoja.

Huoneenvuokralakia on heikennetty ja pyritään edelleen heikentämään vanhojen ideologisten oppien pohjalta.

Ryhmäpuheenvuorossa todetaan, että valtion tukeman asuntorakentamisen määrän ylläpitäminen lähivuosina n. 16 000 asunnon tasolla on tärkeää myös monesta muusta syystä kuin työttömyyden vuoksi. Hinnaltaan ja laadultaan ohjattu tuotanto estää osaltaan rakentamisen inflatorisia vaikutuksia ja tietyntasaisen tuotantomäärän takaaminen tasoittaa jyrkistä heilahteluista aiheutuvia kustannusvaikutuksia.

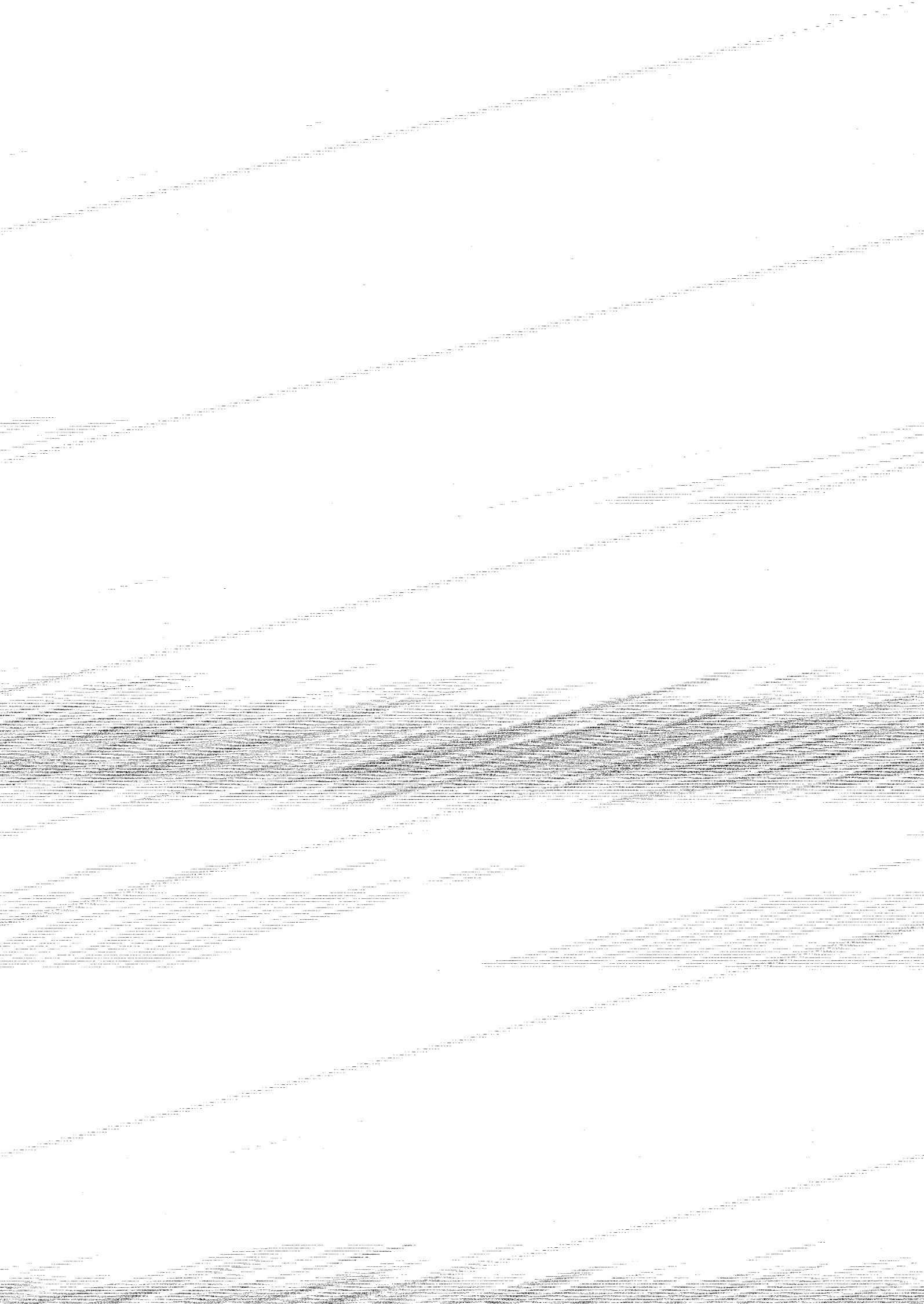
Asuntorakentamisen turvaaminen, ensi vuonna ja ainakin kolmena, neljänä seuraavana vuonna, edellyttää sosialidemokraattien mielestä lainoitusjärjestelmien sisäisiä muutoksia. Näitä lääkkeitä voisivat olla mm. seuraavat toimenpiteet:

Arava- ja korkotukilainoituksen keskinäinen suhde muutetaan vuoden 1995 esimerkiksi siten, että arava-asuntoja tuotetaan 11 000 ja korkotuettuja 5 000.

Uusien yhtenäislainojen vuosimaksu vuokra- ja asumisoikeusasunnoissa alennetaan alkuperäiseen neljään prosenttiin ja yhtenäislainan korko määritetään siten, että se on alkuvaiheessa enintään vuosimaksun suuruinen.

Yhtenäislainan osuus vuokratalon ja asumisoikeustalon hankinta-arvosta palautetaan alkuperäiseen tasoon eli nostetaan lainoitusosuuksia vuokrataloissa 3 %:lla ja asumisoikeustaloissa 5 %:lla. Muut yhtenäislainan osuutta alentavat tekijät poistetaan.

Vuokra- ja asumisoikeusasuntojen yhtenäislainoista poistetaan ns. pääomitus. Yhtenäislainojen vuosimaksua korottavaa indeksiä ei jatkossakaan automaattisesti

pidettävä kiinni siitä, että Suomesta ei lähde ainuttakaan sotilasta ulkomaisiin tehtäviin ilman Suomen hallituksen päätöstä ja eduskunnan suostumusta.

Jos Suomi lykkäisi jäsenyytensä tuonemmaksi, emme olisi mukana vuoden 1996 neuvotteluissa. Jos sitten päättäisimme joskus myöhemmin hakea jäsenyyttä, joutuisimme nielemään kaikki vuoden 1996 päätökset sellaisinaan.

Nyt jäseneksi liittymällä Suomi voi, jos asioita hoidetaan hyvin, maksimoida asemansa EU:ssa. Pääsemme tavoittelemaan EU:n tukirahoja erilaisiin tärkeisiin liikennehankkeisiin kuten satamiin ja rautateihin. Saamme aseman EU:n teknologiaprojekteissa kuten tietoliikenteessä. Voimme varmistaa asemat EU:n virkakoneistossa, joka Suomessa surutta mutta asiattomasti vähätellen leimataan turhaksi byrokratiaksi.

Suomi saisi omalle kulttuurilleen enemmän huomiota liittymällä EU:n jäseneksi nyt kuin siirtämällä ratkaisun tuonemmaksi. Tässäkin olemme antavana osapuolena yhtä hyvin kuin saavana. Suomalainen arkkitehtuuri ja musiikkielämä on maailmassa huippuluokkaa ja tunnettua. Sen sijaan suomen kieli on heikossa asemassa. EU:ssa siitä tehtäisiin yksi unionin virallisista kielistä.

Vasta EU:ssa Euroopan alueiden ja maakuntien merkitys korostuu. Niin myös Suomen alueet saavat tunnustetun aseman. Suomen kieli ja kulttuuri ottaa paikkansa muiden länsieurooppalaisten kielten joukossa. Suomen historiaa ei voi enää kokonaan jättää pois Euroopan kansojen historiankirjoista, niin kuin nyt on tapahtunut, totesi Lipponen.

Taloudellisesti EU-jäsenyydestä päätettäessä tehdään historiallinen linjaratkaisu.

Jäsenyyss vakauttaa vientiteollisuuden kilpailuympäristön ja tekee EU-alueesta meille todelliset kotimarkkinat. Samalla kauppapoliittinen asemamme Euroopan ulkopuolisilla markkinoilla vahvistuu emmekä joudu jauhautumaan kauppablokkien väliin.

Tiedämme, että uutta ympäristönormistoa kehitetään EU:ssa, että laivanrakennus- ja terästeollisuuden keskeisistä kilpailutekijöistä päätetään EU:ssa, että eurooppalaisen elektroniikka- ja tietoliikenneteollisuuden pitkän aikavälin toimintaedellytyksiin, kaikkeen tähän ja monin tavoin elinkeinoelämän tulevaisuuteen vaikuttaa ennen kaikkea EU:n päätöksenteko, Lipponen totesi.

Ryhmäpuheenvuorossa korostettiin, että kansallisten etujen puolustaminen on meille elintärkeää. Yhtä tärkeää on yhteistyö tärkeimmän tavoitteen, työllisyyden, parantamisen hyväksi. Ilman yhteistä eurooppalaista politiikkaa työttömyys ei ole voitettavissa. ETA:an jättäytymällä Suomi jäisi tässä kaikkein tärkeimmässä asiassa sivusta seuraajaksi, odottamaan että muut toimisivat työttömyyttä vastaan meidänkin puolestamme.

Sosialidemokraattien mielestä rahaliitto on Suomelle oikea tavoite. Emme kuitenkaan pidä hallituksen odotuksia rahaliiton toteutumisesta realistisina. Tällä hetkellä siirtyminen yhteiseen valuuttaan vuosituhaten vaihteeseen menneessä näytää hurkskaalta toiveelta.

Sosialidemokraatit haluavat liittää työllisyyden parantamisen mahdollisuuden, yhteisen työllisyyspolitiikan, unionin talouspolitiikan kulmakiveksi, kun rahaliiton kolmas vaihe toteutetaan. Työllisyyden paraneminen Suomessa on keskeinen edellytys Suomen osallistumiselle rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Mutta kansallisen politiikan tueksi tarvitaan unionin työllistämispolitiikkaa.

Toisin kuin monet EU-jäsenyyden vastustajat väittävät ja oikeistolaiset toivovat EU-sopimuksessa ei ole mitään, mikä pakottaisi Pohjoismaat luopumaan sosiaalisista arvoistaan tai sosiaaliturvajärjestelmästään. EU:ssa on sovittu monista ihmisoikeuksista, sukupuolten välistä tasa-arvoa ja sosiaaliturvaa koskevista perusmääräyksistä. Ne ovat vähimmäisehtoja, eivät kansallisen sosiaalipolitiikan rajoitteita.

Lipponen totesi, että Euroopan unioni on demokraattisten valtioiden yhteisö ja siinä mielessä kansanvaltainen järjestelmä. Tärkeissä asioissa päätösvalta on edelleen jäsenvaltioiden hallituksista koostuvalla ministerineuvostolla, joka tekee tärkeimmät päätöksensä yksimielisesti. Yhteisö perustuu ajatukselle itsenäisten valtioiden yhteistyöstä, jossa jäsenet ovat hyvinä pitämiensä tavoitteiden saavuttamiseksi valmiit yhdistämään voimansa ja tekemään päätöksiä yhdessä, jopa ajoittain äänestäen ja enemmistön päätökseen tyytyen.

Sosialidemokraatit hyväksyvät tämän lähtökohdan. Euroopan ongelmia ei voida ratkaista takertumalla loputtomasti 1500-luvulla itsevaltiuden tarpeisiin kehitettyyn ajatukseen valtion vallan jakamattomuudesta. Se on johtanut liian moneen sotaan. Tarvitaan länsimaisen demokratian periaatteita kunnioittavaa yhteistyötä, jossa tietyt tehtävät annetaan ylikansalliselle tasolle itsenäisyydestä kiinnipitäen.

EU:n päätöksenteon on oltava avointa ja myös eurooppalaisella tasolla aidosti kansalaisten tahdon varassa olevaa. Näissä suhteissa EU:n nykyiset säännöt jättävät toivomisen varaa. Yhteisön tärkein lainsäädäntöelin, neuvosto, kokoontuu edelleen suljettujen ovien takana silloinkin, kun se tekee kansalaisia sitovia lainsäädäntöpäätöksiä. Sosialidemokraatit lähtevät siitä, että Suomi tulee EU:n jäsenenä pyrkimään uudistuksiin, jotka siirtävät EU:n päätöksenteon kabineteista julkisuuteen ja vahvistavat Euroopan Parlamentin asemaa eurooppalaisten kansalaisten tahdon kanavana.

Suomessa EU-jäsenyys vaikuttaa selvimmin eduskunnan asemaan. EU:n päätöksentekojärjestelmästä johtuen monet päätökset tulevat voimaan ilman erillistä eduskuntalainsäädäntöä. Suomalaisen parlamentarismin keskeinen periaate on kuitenkin, että eduskunta on viime kädessä ylin valtioelin. EU-asioissa se voi säilyttää tämän asemansa vain, jos se voi valvoa Suomen EU-politiikkaa, jota harjoitetaan ministerineuvostossa ja Eurooppa-neuvostossa. Tästä syystä, ja vain tästä syystä parlamentarismin sääntöjen mukaan vastuullisen tahon, siis hallituksen, täytyy olla vastuussa eduskunnalle Suomen EU-politiikasta, huomautti Lipponen.

Sosialidemokraatit arvioivat myös edustautumista EU:n huippukokouksissa kansanvallan näkökulmasta. Tämä kysymys on ratkaistavissa nykyisen hallitusmuodon pohjalta samalla parlamentarismia ja valtioneuvoston asemaa vahvistaen. Hallituksen ja presidentin

yhteistyötä kehittämällä on löydettävissä tehokkaat yhteistyömuodot presidentin valtaoikeuksien toteutumiselle.

Puheenvuoronsa lopuksi Lipponen totesi, että sosialidemokraatit lupaavat - jos kansa antaa SDP:lle valtuudet olla vaikuttamassa Suomen politiikkaan - nostaa työllisyyden talouspolitiikan ykkösasiaksi, puolustaa hyvinvointiyhteiskuntaa ja sen palveluita sekä hoitaa valtiontaloutta vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti. Tämän tulee olla Suomen linja niin kansallisesti kuin EU:ssakin.

* * *

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron **EU-liittymissopimuksen kolmannessa käsittelyssä** 14.11.1994 käytti eduskuntaryhmän varapuheenjohtaja **Erkki Tuomioja**. Hän totesi, että maatalous tarvitsee EU-jäsenyyteen liittyvän kansallisen tukipaketin. Sosialidemokraatit hyväksyvät sen välttämättömänä ratkaisuna. Paketin mitoitus ei kuitenkaan ole kaikilta osin oikea eikä sen suuntaaminen sellainen, että se palvelisi parhaalla tavalla maatalouden ja maaseudun omia kestäviä etuja.

Suomen Eurooppapolitiikkaa muovattaessa Tuomioja edellytti, että Suomen valmistuminen Maastrichtin sopimuksen edellyttämään vuoden 1996 hallitustenväliseen konferenssiin tapahtuu siten, että kaikki Suomen edustajien keskeiset kannanotot perustuvat eduskunnan hyväksymään mandaattiin.

Ennen sitä tarvitaan laajaa kansalaiskeskustelua kaikista esille tulevista asioista. Maastrichtin sopimuksen synnyttämistapa on esimerkki siitä, miten ei tule menetellä. Tuomioja painotti, että kauaskantoiset koko Euroopan tulevaisuuteen vaikuttavat ratkaisut eivät saa syntyä suppeissa ja suljetuissa neuvotteluissa, vaan niiden on jo ennalta ankkuroiduttava jäsenmaitten kansojen hyväksyntään. Siksi myös Suomen osalta uusien pitkällemenevien EU:n peruskirjamuutosten yhteydessä on harkittava kansanäänestysmenetelyä, kuten ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan.

Yleisperiaatteena tulee korostaa sitä, että uusia yhteisöpäätöksiä ja toimialalajennuksia tulee välttää muuta kuin aivan välttämättömissä tapauksissa niin kauan, kun jo olemassa olevien yhteisöpäätösten hyväksyminen täytäntöönpano laahaa monissa jäsenmaissa merkittävästi jäljessä.

Ne EU:ssa, jotka haikailevat vahvan eurooppalaisen liittovaltion perään, eivät tule saamaan suomalaisten kannatusta. Yhtä selvää kuitenkin on, että emme ole liittymässä unioniin pysäyttääksemme sen kehityksen. Sekää ei olisi etujemme mukaista, totesi Tuomioja.

Demokratia ja avoimuus ovat suomalaisille ensisijaisia arvoja myös EU:n päätöksenteossa. Siksi unionin ns. demokratiavajeen vähentäminen on tärkeä haaste meillekin.

Tuomiojan mukaan kiireisin tehtävämme on oman valtiosääntömme muuttaminen siten, että eduskunta voi esittää kantansa kaikista EU-päätöksenteosta esille tulevista asioista ohjeksi Suomen edustajille. Myös europarlamenttia on vahvistettava EU:n toimivaltaan kuuluvissa asioissa ennen muuta komissioon ja byrokraatiaan nähden. Se tarkoittaa mm.

Euroopan parlamentin budjettivallan vahvistamista, aloiteoikeuden antamista komission ohella myös europarlamentille ja yhteispäätösmenettelyn laajentamista ainakin ympäristökysymyksissä.

Demokraattisen kontrollin kannalta on rahaliittoon liittyen problematisoitava myös Euroopan keskuspankkijärjestelmän demokraattisen vastuunkannon ulkopuolelle jätetty asema. Problematisoitaviin asioihin kuuluu niin ikään EU:n tuomioistuINVALTA, jonka suhdetta demokratiaan ei ole pohdittu.

Julkisuuskäytännön osalta neuvoston päätöksenteon avaamisen on Tuomiojan mukaan oltava kynnyskysymys kaikille institutionaalisille uudistuksille.

Hän totesi, että EU:n tärkein, konkreettisin ja välittömimmin KIE-maiden kehitystä tukeva kädenojennus olisi markkinoiden avaaminen sen protektionismin sijasta, joka nyt edelleen kohdistuu niiden maatalousvientiin ja muuhun kilpailukykyiseen tuotantoon. Markkinoiden avaamisen tulee edeltää muita lähenemistoimia ja uusia sopimusjärjestelyjä. Institutionaalisten uudistusten ongelmana on, että ne saattavat heikentää pienten jäsenmaiden suhteellista asemaa.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta Tuomioja totesi, että Suomi on määrittänyt politiikakseen sotilaallisen liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen myös unionin jäsenenä. Hänen mukaansa tarkkailija-asema Länsi-Euroopan unionissa WFUL:ssa ei ole sen kanssa ristiriidassa.

Odotukset vuoden 1996 konferenssiin ovat EU:maissa tässä suhteessa ristiriitaisia, joka jo tekee dramaattiset ratkaisut meistä riippumatta epätodennäköisiksi. Jos kaikki muut EU-jäsenmaat pääsevät vastoin odotuksia yksimielisyyteen siitä, että EU:n puolustusolottuvuutta kehitettäisiin velvoittavampaan, sotilasliitonomaisempaan suuntaan, ei kuitenkaan ole realistista eikä perusteltua, että Suomi yksin asettuisi tätä vastustamaan. Silloin joudumme tarkoin harkitsemaan, onko hahmottuva ratkaisu sellainen, että se edellyttää Suomen varausta sen ulkopuolella pysyttämiseen vai ei.

Tuomiojan mielestä Suomen ei silti tule olla passiivinen puolustusolottuvuutta koskevassa keskustelussa. Kaikkiin EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisiin ratkaisuihin liittyen meidän on vahvasti painotettava sitä, että ne eivät saa olla pystyttämässä uusia poliittisia, taloudellisia tai sotilaallisia jakoja Eurooppaan. Toinen painotettava asia on ensisijassa YK:n ja/tai ETYK:n käyttöön tarkoitetun aktiivisen rauhanturvaamiskapasiteetin kehittäminen. Kolmas osa on sen toteaminen, ettei nykyisen euroatlanttisen yhteyden heikentäminen ole suotavaa.

Tuomioja totesi, että talous- ja rahaliitto EMU nousi EU-keskustelussa syystäkin tärkeänä kysymyksenä esille. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä käsitellään rahaliittoa tasapainoisella ja harkitsevalla tavalla. Kannanotto edellyttää Suomelta aktiivisuutta työllisyyspainotuksen EU-yhteistyön puolesta ja valmiutta EU-tasolla kehittää rahaliiton onnistumisen edellytyksiä. Sisäisesti on jatkettava rahaliiton etujen ja haittojen tähän asti melko vähaistä sitoutumatonta arviointia. Tätä ei kuitenkaan saa ymmärtää siten, että talouspolitiikkamme

voisi lähivuosina rakentua muulle pohjalle kuin pyrkimykselle rahaliiton konvergenssikriteereiden täyttämiseen Suomen osalta.

Puhuessaan kysymyksestä, mitä asioita ajamme EU:ssa, Erkki Tuomioja korosti, että ympäristön osalta on pyrittävä vahvaan unionitasoiseen ympäristönormitukseen samalla, kun käytäntöä sisämarkkinasääntöjen muotoilussa ja tulkinnassa on kehitettävä suuntaan, joka ei estä jäsenmaita ylläpitämästä ja kehittämästä tarvittaessa EU-tason ylittäviä kansallisia normeja. Sama koskee myös kuluttajansuojan asemaa sisämarkkinoilla.

Tuomiojan mielestä ensisijainen yksittäinen tavoite on riittävän tasaisen, kaikkia EU-maita sitovan energia- ja hiilidioksidiveron säätäminen. Se ei tietenkään sulje pois aktiivisempaa ympäristöverojen käyttöönottoa Suomessa.

Työllisyyden ja talouspoliittisen yhteistyön osalta hyvän lähtökohdan antaa Tuomiojan mielestä Allan Larssonin johdolla valmistunut Euroopan sosialidemokraattisen puolueen raportti "Eurooppa töihin". Keskeisin este sen toimeenpanemiselle on toistaiseksi ollut poliittisen tahdon puute.

Sosialidemokraattien Kyllä EU:lle perustui vahvasti näkemykseen, että vain eurooppalaisella yhteistyöllä on mahdollista saada takaisin niitä talouden ohjauskeinoja, jotka kansallisella tasolla karkaavat käsistä. Siksi EU-tasolla tulee mm. tukea riittävän minimiverotuksen säätämistä pääomatuloille sekä toimia valuuttakeinottelun hillitsemiseksi esimerkiksi valuuttatransaktiomaksulla.

Ryhmäpuheenvuoronsa lopuksi Tuomioja totesi, että Suomen EU-politiikan peruslinjaukset on tehtävä eduskunnassa ja niiden toimeenpano on hallituksen ja sen alaisen virkakoneiston tehtävä. EU-politiikkamme ei kuitenkaan rajoitu vain näiden asiaksi. Suomalaiset tulevat lähettämään edustajansa Euroopan parlamenttiin, alueiden neuvostoon sekä talous- ja sosiaalikomiteaan. Tuomiojan mielestä on tärkeää, että myös kansalaisjärjestöt ja koko kansalaisyhteiskunta voivat täysipainoisesti osallistua sekä Suomen Eurooppapolitiikan muotoilemiseen ja toteuttamiseen että suoraan eurooppalaiseen yhteistyöhön ja vaikuttamiseen.

* * *

Tulevaisuusselonteon palautekeskustelussa sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron käytti 24.1.1995 eduskuntaryhmän puheenjohtaja **Antti Kalliomäki**. -

Meidän on ymmärrettävä, että globaalit kehityssuunnat eivät ole mitään "sinällään uhkaavia, mutta suomalaisittain vähän kaukaisia asioita". Päin vastoin, ne ovat läsnä tässä ja nyt, meillä ja muualla, ja rajaavat mahdollisuuksiamme sekä valinnan vapauttamme. Tällaisista globaalisista tulevaisuuden haasteista Antti Kalliomäki mainitsi erityisesti räjähdysmäisen väestönkasvun ja kasvihuoneilmiön aiheuttamat ilmastomuutokset.

Suomen omat hyvinvointitavoitteet ovat alisteisia maailmanlaajuisen selviytymisstrategian vaatimuksille, halusimmepa tai emme. Tämä merkitsee sitä, että niin Suomen kuin muittenkin teollisuusmaitten on siirrettävä lähivuosikymmeninä nykyistä huomattavasti suurempi osa voimavaroistaan kehitysmaiden selviytymisen resurssiksi.

Kalliomäen mukaan tulevaisuusvaliokunnan mietinnön tärkeä vahvuus on sen jäsenen yksimielisyys siitä, että suomalaista hyvinvointia on tulevaisuudessakin rakennettava pohjoismaisen mallin mukaisesti. Tämä on myös mitä painokkain viesti tuleville päätöksentekijöille, sillä valiokunnan kanta ennakoi osaltaan tulevan hallituksen talous- ja yhteiskuntapolitiittista linjaa.

Meidän on valmistauduttava tulevaisuuteen, jossa Euroopan unioni tiivistyy ja laajentuu. Rahaliiton, EMU:n, voimaantulo asteittain ja myöhemmin todennäköinen uusien jäsenmaiden mukaantulo ohjaavat myös omaa päätöksentekoamme. EU:n sisällä voimme kulkea omaleimaista Suomen tietä, mutta oman etumme vuoksi emme voi ratkaisevasti poiketa unionin kehityksen pääväylältä. Pääväylän suuntaan ja päätöksiin sen sisällä voimme sen sijaan vaikuttaa ja siihen on myös kaikkiin voimin pyrittävä, totesi Kalliomäki.

EU:n rahaliitto on Kalliomäen mukaan tästä vaikuttamisen tarpeesta hyvä esimerkki. EMU-proessin eteneminen suunnitellulla tavalla merkitsee yhteistä rahapolitiikkaa, yhteistä rahaa ja yhteistä EU:n keskuspankkia jo vuosituhannen vaihteessa. Se ennakoi myös globaalia kehitystä, jossa maailman päävaluutoille etsitään entistä yhtenäisempää järjestelmää, jonkinlaisen "uuden ajan Bretton Woods sopimuksen" muodossa.

Uudistuvan työmarkkinajärjestelmän on vastattava kansainvälisen kilpailun Suomen kansantaloudelle ja suomalaisten yhteistyökyvyille heittämään haasteeseen. Työmarkkinoiden neuvottelupöydässä tämän on näyttävä kyvyssä sopia ja sitoutua ensin pidemmän aikavälin yhteisiin tavoitteisiin ja sitten niiden vaatimiin linjapäätöksiin. Vasta tälle perustalle voidaan luoda yhteiskuntaa tasapainoisesti rakentavat työmarkkinasopimukset.

Käsitellessään EU:n turvallisuuspolitiikkaa Kalliomäki totesi, että EU on vielä alkutekijöissään olevan eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän tärkein muokkaaja ja kehityksen moottori. Suomen edun mukaista on olla mukana luomassa turvallisuuden perustaksi koko maanosan kattavaa yhteistyön verkostoa, josta on yhteys myös globaaliin yhteistyöhön. Tehokkain väylä maamme toiminnalle tavoitteiden saavuttamiseksi on vaikuttaminen EU:n politiikkaan unionin jäsenyyden suomin mahdollisuuksin. Yhteistyön kattavuus tarkoittaa meidän kannaltamme myös sitä, että Venäjä on yhteistyössä mahdollisimman hyvin mukana, taloudellisesti, sivistyksellisesti, ympäristöpolitiittisesti tai vaikkapa sotilaspolitiittisesti.

Monissa Euroopan tulevaisuutta kartoittavissa tutkimuksissa on päädytty siihen, että Itämeren alueesta muodostuu yksi maanosan dynaamisimmista vyöhykkeistä. Pietarin alueen kasvupotentiaali, itsenäistyneet Baltian maat, väkirikkaan Puolan mahdollisuudet ja Pohjois-Saksa voivat yhdessä Pohjoismaiden kanssa muodostaa taloudellisesti ja kulttuurisesti elinvoimaisen ja joustavan "uuden Hansa-alueen".

Kalliomäen mukaan tämä edellyttää meiltä kuitenkin poikkeuksellisen aktiivista otetta mm. niiden infrastruktuurihankkeiden toteuttamisessa, joilla Euroopan eri osia yhdistetään toisiinsa ja jotka toistaiseksi ovat vain suunnitelmissa. Me voimme olennaisesti paremmin hyödyntää talousmaantieteellistä asemaamme ja vähentää vastaavasti sijainnistamme aiheutuvia haittoja panostamalla niin liikenne- kuin tietoliikennetyhteyksien modernisointiin tällä alueella yhdessä muiden kiinnostuneiden kanssa.

Ihmisten tiedolliset ja sivistykselliset sekä yhteiskunnan tekniset valmiudet välittömän demokratian toteuttamiseen paranevat koko ajan. Samalla tosin maailman monimutkaistuminen ja päätöksenteon tahdin nopeutuminen puoltavat edustuksellisuutta.

Todennäköisin tulevaisuuden suunta Kalliomäen mukaan onkin juuri tässä kaksitahoisessa kehityksessä. Välitöntä dmeokratiaa on vahvistettava yhtäältä suurissa, koko kansakuntaa koskevilla ratkaisuisilla ja toisaalta myös kunnallisessa demokratiassa, jossa päätökset tulevat usein fyysisestikin lähelle asukkaita.

Välillinen demokratia joutuu eduskunnan muodossa käsittelemään yhä enemmän kansainväliseen yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä, jotka edellyttävät laajaa perehtymistä. Näin ollen jo meneillään oleva kehitys, joka siirtää sisäistä päätösvaltaamme kuntatasolle, niveltyy hyvin kansainvälistymisen paineesta syntyvään muutokseen eduskunnan ja muun valtiollisen tason toiminnassa, totesi Antti Kalliomäki.

Kalliomäki mainitsi, että lähivuodet tulevat ratkaisemaan suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kohtalon ja siten muovaamaan suomalaisen elämänmuodon ja elämisen ehdot pitkälle tulevaisuuteen. Olemme rakentaneet omaa hyvinvointiyhteiskuntaamme pitkälti pohjoismaisen mallin pohjalta. Tunnetusti tämän mallin keskeiset tavoitteet ja ominaispiirteet ovat seuraavat:

- kansalaisten tasavertainen kohtelu hyvinvointipalveluissa, siis nk. universalismi;
- täystyöllisyys perustavoitteena;
- julkisen sektorin vastuu peruspalvelujen tuotannossa;
- sukupuolten tasa-arvo;
- pyrkimys tulerojen kaventamiseen sekä
- pyrkimys köyhyyden voittamiseen ja siihen, että ketään ei jätetä kamppailemaan yksin vaikeuksiensa keskellä.

Vaihtoehto, joka antaa yhteiselle tavoitteelle vielä mahdollisuuden, edellyttää Kalliomäen mielestä nopeita, aktiivisia ja tarvittaessa hyvin radikaalejakin toimenpiteitä suurtyöttömyyden voittamiseksi. Ensi vaiheessa on puututtava kovin ottein pitkäaikaistyöttömyyteen, joka juuri nyt on suurin uhkamme. Pitkäaikaistyöttömyydestä puhuttaessa on muistettava, ettei hyvinvointiyhteiskunta ole vain sosiaalipalveluita tai tulonsiirtoja. Emme enää elä hyvinvointiyhteiskunnassa, jos suurella osalla ihmisistä ei ole mahdollisuuksia antaa omaa panostaan yhteiskunnalle ja ansaita työn mukana tulevaa sosiaaliturvaa.

Huomiota on kiinnitettävä myös nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työntekijöiden aseman turvaamiseen. Työmarkkinoiden on pystyttävä takaamaan työtä uusille ikäluokille, nyt työttömänä oleville lähes sadalle tuhannelle alle 25-vuotiaalle ja suurin piirtein yhtä isolle työmarkkinoilta laman aikana pois vetäytyneelle nuorten joukolle.

Vaihtoehto nykylinjalle edellyttää myös aivan uudenlaista sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin poliittiselta hallitukselta, työmarkkinaosapuolilta ja rahapolitiikkaa johtavalta Suomen Pankilta siinä laajuudessa ja tavalla, johon jo aiemmin viittasin Euroopan unionin

vaikutuksista puhuessani, totesi Kalliomäki. Hän pitää tätä sitoutumista ja asenteen muutosta ehkä tärkeimpänä osatekijänä siinä suuressa kokonaisuudessa, jolla kestävän kasvun ja työllistämisen edellytyksiä luodaan.

Tärkeimmät tulevaisuuden voimavaramme ovat osaamisessa, koulutuksessa ja kulttuurissa - siis ihmisissä itsessään. Sen vuoksi meidän on pidettävä henkinen infrastruktuurimme kunnossa. Kouluverkoston rakennetta on kehitettävä ja opetuksen tason on oltava maailman huippua.

On myös turvattava sivistyspääomamme entistä korkeampi tuottavuus. Se syntyy rohkealla raja-aitojen ylittämällä sekä koulutuksen eri elementtien luovalla yhdistämisellä. Käytännössä tämä tarkoittaa Kalliomäen mukaan yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen integrointia, työn ja opiskelun vuorottelua, teorian ja käytännön vuorovaikutusta eli yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteistyötä koulutuslaitosten kanssa. Kyseessä on pitkä marssi, mutta nyt on uusien avausten aika, hän totesi.

Puheenvuoron lopuksi Antti Kalliomäki esitti lausuttavaksi seuraavaa:

Pohjoismaisen hyvinvointiajattelun kestävä ytimenä on täystyöllisyyden tavoite, hyvin toimivat yhteiset palvelut ja ihmisten välitön oikeus vaikuttaa työ- ja muun ympäristönsä asioihin. Eduskunta pitää niitä oikeina ja ajankohtaisina tavoitteina myös tulevinä vuosina, kun taistellaan työttömyyttä vastaan ja kun on säästettävä yhteisiä varoja.

Parlamentaarisen kansanvallan toteutusta sekä ihmisten taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien turvaamista on vietävä johdonmukaisesti eteenpäin. Eduskunnan tulee ohjata maamme kannanmuodostusta Euroopan unionin lainsäädäntöasioihin ja unionin laajentumis- ja uudistamishankkeisiin. Perustehtävänä on luoda talouden ja yritystoiminnan rinnalle ja niihin vaikuttamaan tehokas poliittinen ja sosiaalinen yhteistyön järjestelmä.

Tämä lausuma ei kelpannut eduskunnan porvarillisille hallituspuolueryhmille.

* * *

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron **asuntopoliittisen selonteon palautekeskustelussa** 8.2.1995 käytti eduskuntaryhmän varapuheenjohtaja, kansanedustaja **Kerttu Törnqvist**. Hän totesi, että Suomessa on viime vuosina tapahtunut omaisuuden ja varallisuuden uusjako myös asuntojen kohdalla. Ne, joilla varaa on, ostavat halvalla asuntoja joko pankeilta tai suoraan vaikeuksiin joutuneilta ihmisiltä. Ne, joilla varaa ei ole, joutuvat asumaan yhä kehnommin. Kohonneiden vuokrien kanssa taisteleva työtön, vuokra-asuntojonossa oleva nuori tai asuntovelkoihinsa nääntyvä lapsiperhe ei tunne hyötyneensä porvarihallituksen markkinaehtoisesta, sääntelyn poistaneesta asuntopoliitikasta.

Törnqvist totesi asuntotuotannon romahtaneen. Asuntotuotannon määrä on pudonnut alle puoleen vuoden 1989 huipulukumista. Koskaan sitten toisen maailmansodan jälkeen ei asuntojen uustuotannon taso ole ollut yhtä alhaalla kuin viime vuonna, jolloin aloitettiin vain noin 25 000 asunnon rakentaminen. Niistä arava- ja korkotukiasuntoja oli yli 60 prosenttia.

Pienituloisille tarkoitettu asumistuki on ollut leikkausten kohteena koko porvarihallituksen kauden ajan. Tänäkin vuonna asumistuen menettä 45 000 ruokakuntaa. Lisäksi asumistuki alenee keskimäärin 70 markalla kuukaudessa. Tämä tarkoittaa Törnqvistin mukaan sitä, että hallitus supistaa myös tätä kautta työttömien toimeentuloa. Yli puolet asumistukea saavista ruokakunnista kärsii työttömyydestä.

Tarveharkintainen asumistuki on ollut porvarihallituksen leikkurin kohteena joka ikinen vuosi. Asumistukeen menee nyt noin 2,5 miljardia markkaa. Samanaikaisesti omis-
rusasumista tuetaan velkojen korkojen vähennysoikeuden kautta yli 3 miljardilla markalla. Tämä tuki on viime vuodet saanut olla rauhassa. Hallitus ei ole halunnut kyseenalaistaa tukia, joista erityisesti sen omat kannattajat hyötyvät, totesi Kerttu Törnqvist.

Suomesta on vihdoin tehtävä eurooppalainen - vuokra-asuntojen osuutta asuntokannasta on nostettava, hän vaati. Vuokrasääntelyn purku vaikuttaa tähän suuntaan, mutta näiden lisäksi on oltava yhteiskunnan ylläpitämiä asuntoja. Tarvitaan sellaisia asuntoja, joissa vuokralainen voi asua turvallisesti ja kohtuullisella vuokralla.

Kysynnän perusteella on Törnqvistin mielestä käsittämätöntä, ettei valtio tänä vuonna myönnä aravalainoja asumisoikeustalojen rakentamiseen. Kokemukset asumisoikeusasunnoista ovat pääosin myönteisiä. Nämä asunnot sopivat erityisesti nuorille perheille, joiden lainanottomahdollisuudet ovat rajalliset.

Sosialidemokraatit haluavat palauttaa aravalainoituksen sosiaalisen asuntotuotannon tärkeimmäksi rahoitusmuodoksi. Korkotukilainoitus voi olla vain täydentävä rahoitusmuoto. Aravalainoituksen painopisteen on oltava vuokra- ja asumisoikeusasunnoissa. Nykyiset lainoitusehdot johtavat väistämättä liian suuriin vuokriin, joten paluu kohtuullisiin vuokriin edellyttää vuosimaksujen tarkistamista. Sanomattakin on selvää, että 40 - 60 markan neliövuokrat ovat kohtuuttomia pienituloisille, totesi Kerttu Törnqvist.

Puheenvuoronsa lopuksi Törnqvist totesi, että sosialidemokraattien tavoitteena asuntopoliitiikan uudistamistyössä on oikeudenmukaisten ratkaisujen hakeminen ja keskittyminen todella niiden auttamiseen, jotka eivät selviä asumisongelmistaan yksin. Tässä uudistamis-
työssä on myös muistettava, mitä perusoikeusuudistuksessa todetaan: "Julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä."

* * *

Suomen EU-politiikan suuntaviivoista käydyssä selontekokeskustelussa 15.2.1995 sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron käytti puolueen puheenjohtaja Paavo Lipponen.

Puheessaan Lipponen totesi, että Suomen on EU:n jäsenenä pyrittävä Euroopan rauhantilan vahvistamiseen, taloudellisen menestyksen ylläpitämiseen ja yhteisten ongelmien ratkaisemiseen kansalliset etumme parhaiten turvaavalla tavalla. Euroopan unionissa ovat liittyneet yhteen valtiot, jotka ovat sitoutuneet demokratian, oikeusvaltion periaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä kansalaistensa hyvinvoinnin edistämiseen markkinatalouden ja sosiaalisen huolenpidon kautta. Näille periaatteille tulee rakentaa myös Suomen Eurooppa-politiikka.

Euroopan yhteinen ongelma on työttömyys. Työttömyyden kasvu niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa kertoo poliittisen järjestelmän kyvyttömyydestä reagoida talouden nopeisiin muutoksiin.

Työllisyyden hoidossa sosialidemokraattien linja eroaa ratkaisevasti hallituksen piittämättömyyden politiikasta. Euroopan unionin jäsenyydestä on saatavissa paljon enemmän yhteiskunnallista hyötyä, kuin mitä hallitus on ollut valmis hankkimaan. Euroopan komission virkamiehet ovat saaneet opastaa Suomen hallitusta ottamaan työttömyyden hoito paremmin huomioon EU:lta saatavan alue- ja rakennepoliittisen tuen suuntaamisessa.

Taloukasvu on paras lääke työttömyyteen, mutta kasvu ei ole yksinään riittävä työllisyyden hoitaja. Lipposen mukaan työttömyyden pienentämiseksi tarvitaan yhteiskunnan aktiivisia toimenpiteitä. Suomessa jos missä niitä tarvitaan pikaisesti. Unionin rakennerahastoista tulevien viiden vuoden aikana saatavat 10 miljardia markkaa on suunnattava aktiiviseen työvoimapolitiikkaan. Erityisesti nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen on uhrattava aikaisempaa enemmän voimavaroja.

Työllisyyspolitiikalla on ratkaiseva merkitys unionin uskottavuudelle kansalaisten silmissä. Euroopan sosialidemokraatit ovat nostaneet yhteisellä aloitteellaan työllisyyskysymyksen Euroopan unionin lähiajan tärkeimpien tavoitteiden joukkoon. Sosialidemokraatit tulevat myös Suomessa pitämään huolta siitä, että työllisyyden hoitamiseen käytetään kaikki saatavissa oleva EU:n tuki ja että Suomella on aktiivinen rooli eurooppalaisessa työllisyysyhteistyössä.

Lipponen totesi, että Euroopan unionin jäsenenä Suomi tulee ottamaan kantaa talous- ja rahaliiton viimeisen vaiheen toteuttamiseen. Sosialidemokraattien mielestä talous- ja rahaliiton tavoitteet alhaisesta inflaatiosta, velkaantumisen saamisesta hallintaan ja korkojen painamisesta alhaisemmalle, investointeja rohkaisevalle tasolle, ovat kannatettavia.

Nykyisten talousnäköymien valossa näyttää selvältä, että talous- ja rahaliiton toteuttaminen ei ole mahdollista nopeimmassa ajattelussa aikataulussa, mikä edellyttäisi päätöstä vuoden 1996 lopulla. EMU:n kolmannen vaiheen toteuttamisen on kuitenkin oltava tavoitteena myös Suomelle.

Lipposen mielestä talous- ja rahaliitto ei ole itsetarkoitus, vaan keino luoda edellytyksiä kestäväällä pohjalla olevalle taloukasvulle. Vain tätä kautta voidaan saavuttaa työllisyyden parantamiselle asetetut tavoitteet. Talouden avautuminen ja kansainvälistyminen on vienyt kansallisvaltioilta pois talouspolitiikan instrumentteja. Talous- ja rahaliiton toteuttaminen antaa Euroopan unionille välineitä tasapainoisen taloudellisen kehityksen tukemiseen.

Lipponen totesi, että Euroopan unionin jäsenenä meidän on otettava kantaa myös ylikansallisen yhteistyön ja enemmistöpäätöksenteon lisäämiseen EU:ssa. Tätä kysymystä ja enemmistöpäätöksenteon laajentamista on tarkasteltava käytännönläheisesti. Joissakin kysymyksissä, kuten valtorajat ylittävien ympäristöongelmien ehkäisemisessä sitovaa ylikansallista yhteistyötä tarvitaan. Näin voi olla tarpeen myös yhteisiä talous- ja työllisyyskysymyksiä hoidettaessa.

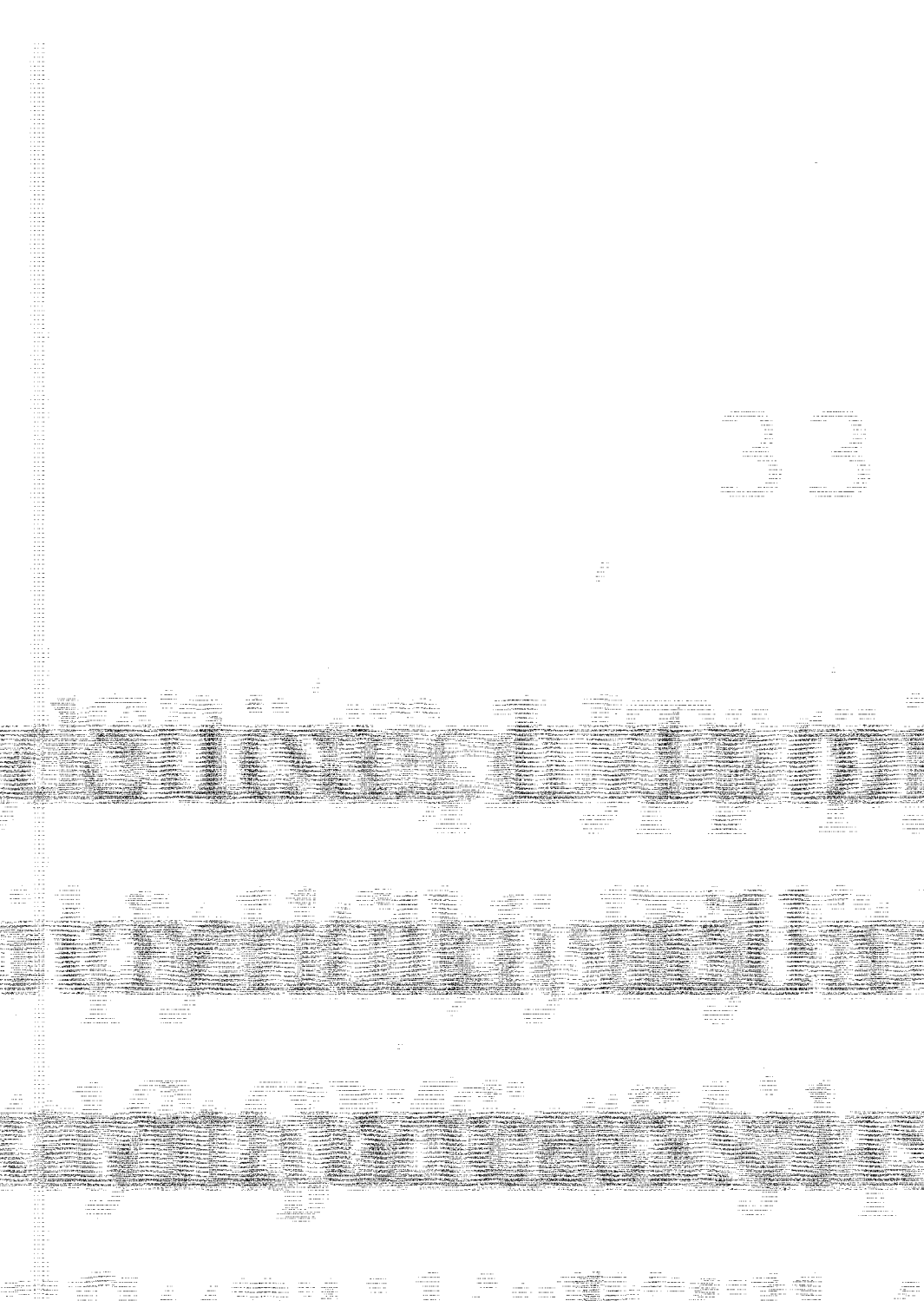
Paavo Lipposen mielestä on sen sijaan vastustettava ponnekkaasti pyrkimyksiä velvoittaa jäsenvaltioita esimerkiksi sellaisiin kauppaa tai vapaata tiedonvälitystä käytännössä rajoittaviin toimiin, joiden taustalla ovat joidenkin jäsenmaiden puhtaasti itsekkäät intressit suojautua kilpailulta. Näihin kuuluvat yhtä lailla japanilaisten autojen tuontia tai amerikkalaisten elokuvien televisiolevitystä rajoittavat kiintiöt.

Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmää on uudistettava viimeistään seuraavan laajentumisen lähestyessä, käytännössä jo jäsenvaltioiden välisessä konferenssissa vuonna 1996. Mikäli haluamme Euroopan unionilta tuloksia työttömyyden voittamisessa, ympäristön suojelua edistävissä toimissa ja vapaakaupan edistämisessä Itä- ja Keski-Euroopan maiden kanssa, on meidän varmistettava päätöksenteon tehokkuus. Mitkään muutokset eivät toisaalta voi saada jäsenmaiden kansalaisten tukea, ellei päätöksentekoa tehdä samalla avoimemmaksi ja demokraattisemmaksi.

Sosialidemokraatit edellyttävät, että maatalouden tuottavuutta parannetaan ja ylituotannosta hankiudutaan eroon. Me vaadimme alusta lähtien sellaista EU-ratkaisua, joka takaisi kuluttajille alhaisemmat elintarvikkeiden hinnat heti jäsenyyden alusta lähtien. Tähän myös päädyttiin. EU-jäsenyys pudotti kuluttajahintoja, mutta ei täysin odotusten mukaisesti. On kohtuutonta, että kaupalle ja elintarviketeollisuudelle maksetaan veronmaksajien kukkarosta satoja miljoonia markkoja varastokorvauksia ja sopeutumistukia, mutta kauppa ja teollisuus eivät siirrä kuluttajille sitä, mikä kuluttajille kuuluu. Maatalouden kansallisen tukipaketin mitoitus kertoo, että hallitus ei ole kiinnostunut ainakaan veronmaksajan edusta. Kun valtiontalouden säästöjä haetaan, edellyttävät sosialidemokraatit ylimääräisen rasvan karsimista pois maatalouden tuesta.

Lipposen mukaan Euroopan unionin maatalouspolitiikka on väistämättömän muutoksen edessä jo GATT:ssa sovitun tukitason leikkausten vuoksi ja entistä enemmän, kun laajentuminen Itä- ja Keski-Eurooppaan toteutuu. Suomen ei tule toimia esimerkkinä täysin tukiaistalouden varassa pyörivästä tuotannosta. Unionissa Suomen on edistettävä maataloustuotteiden markkinoiden vakautta ja maailmankaupan vapauttamista, jotta maataloustuotanto voi tulevaisuudessa perustua nykyistä voimakkaammin markkinahintoihin ja -ohjaukseen.

Ryhmäpuheenvuoron mukaan Suomen tulee toimia sen puolesta, että Euroopan unioni näyttää tietä kestävää kehitystä tukevassa ympäristöpolitiikassa. Unionissa tulee edistää taloudellisten ohjauskeinojen käyttöä ympäristöhaittojen vähentämisessä ja verotuksen painopisteen siirtämistä ympäristö- ja energiaverojen suuntaan. Suomen lähialueilla on vakavia ympäristöriskejä ja niiden hoitamiseen tarvitaan kipeästi EU:n tukea omien voimavarojemme täydennykseksi.

Sosialidemokraattien mielestä unionin ja sisämarkkinoiden laajentaminen hyödyttää kaikkia eurooppalaisia, kun maanosamme halkaisevaa elintasokuilua kurotaan umpeen. Seuraavan laajentumisen jälkeen unionissa saattaa olla 20 - 25 jäsenmaata, joihin kuuluvat taloudellisesti kehittyneimmät Itä- ja Keski-Euroopan maat, mukaanlukien Baltian maat.

Unionin yhteistyötä on myös tiivistettävä, koska vain tehokas unioni voi olla uskottava rauhan säilyttämisessä ja hyvinvoinnin edistämässä, mainitsi Lipponen. Laajeneva unioni ei voi toimia tehokkaasti ellei sen instituutiota ja päätöksentekoa remontoita. Tämän hyväksyessään Suomen tulee ajaa uudistuksia, joilla turvataan pienten maiden riittävä vaikutusvalta säilyttämällä niiden merkittävä asema neuvoston päätöksenteossa.

Euroopan unionin yhteistyön syventämisessä ja laajentamisessa joudutaan väistämättä tekemään kompromisseja jäsenvaltioiden elintärkeiden etujen yhteensovittamiseksi. Tämä voi johtaa joissakin kysymyksissä hitaampaan etenemiseen kuin olisi unionin tehokkaan toiminnan kannalta toivottavaa. Lipposen mielestä on kuitenkin muistettava, että näin voidaan vahvistaa jäsenvaltioiden ja kansalaisten todellista sitoutumista yhteiseen politiikkaan ja ylläpidetään valmiutta sen edelleen kehittämiseen.

Sosialidemokraatit katsovat turvallisuutta laajemmasta näkökulmasta kuin mitä on totuttu liittämään EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan käsitteeseen. Tämän mukaisesti jo Euroopan unionin aikaansaama rajojen madaltuminen, valtioita yhdistävien lukuisten sidosten verkosto ja EU:n puitteissa tehtävä työ yhteisten ongelmien ratkaisemiseksi niin talous- kuin ympäristökysymyksissäkin lisää turvallisuutta maanosassamme.

Lipponen uskoo, että jäsenmaiden kansalaiset haluavat nähdä Euroopan unionin joka kykenee tehokkaaseen kriisien ennaltaehkäisyyn ja niiden hallintaan. Suomen on annettava oma panoksensa rauhanturvaamiseen. Tämä edellyttää osallistumisvalmiuksiemme parantamista perustamalla hyvin koulutetut ja varustetut valmiusjoukot.

On epätodennäköistä, että EU:n jäsenvaltiot saavuttaisivat vuoden 1996 konferenssissa yksimielisyyden sellaisesta puolustuspolitiikasta, joka johtaisi edelleen yhteiseen puolustukseen. Suomen on kuitenkin varauduttava siihen, että myös puolustuspolitiikkaa ryhdytään kehittämään. Mikäli muut jäsenmaat haluavat tähän suuntaan edetä, ei Suomen ole syytä heittäytyä jarrumieheksi, Paavo Lipponen huomautti.

Jos päätöksille halutaan saada kansalaisten hyväksyntä on Lipposen mielestä välttämätöntä, että vuoden 1996 konferenssia edeltää aito kansalaiskeskustelu esillä olevista asioista ja Euroopan unionin tulevaisuudesta. Sosialidemokraatit haluavat omalta osaltaan rohkaista tämän keskustelun käynnistämiseen. Kuten kansanäänestystä ennen, helpottaisi kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumista ratkaisevasti, jos valtion taholta osoitettaisiin EU-tiedotustoimintaan tukea kansalaisjärjestöjen ja muiden yhteisöjen haettavaksi valmistautuessa vuoden 1996 hallitusten väliseen konferenssiin.

Valtion vuoden 1995 talousarvio

Sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron **valtion vuoden 1995 talousarvioesityksen lähetekeskustelussa** 13.9.1994 käytti eduskuntaryhmän puheenjohtaja **Antti Kalliomäki**. Puheenvuorossaan hän viittasi laajaan sveitsiläiseen tutkimukseen, jolla mitattiin eri maiden kansainvälistä kilpailukykyä. Suomi sijoittui vertailussa 20:ksi. Vuodesta 1993 sijoitus heikkeni kolmella pykälällä. Maamme suurimmiksi heikkouksiksi tutkimus osoitti:

- jättityöttömyyden ravisteleman työllisyysilanteen, jolta osin Suomi oli koko joukon hännänhuippu,
- kyvyttömyytemme luoda uusia pääomia. Yhtenä tähän liittyvänä tekijänä mainittiin, että pankinjohtajien nauttima luottamus kansalaisten keskuudessa oli vain Venezuelassa huonompi kuin Suomessa,
- kolmas suuri heikkous oli Suomen maatalouspolitiikka, jossa vain Norja on meitä heikommalla sijalla.

Vahvuusiamme ovat tietotekniikan käyttö ja koulutus.

Sveitsiläistutkimus osoittaa myös muutoksen suunnan kansainvälisessä kilpailuympäristössä, jossa suomalaista hyvinvointia yritetään rakentaa. Asteittain avautuvat maailmanmarkkinat houkuttelevat yrityksiä sijoittumaan oman toimintansa kannalta edullisimmille alueille. Ne irtautuvat yritystalouden perinteisistä kansallisista vastuista.

Kalliomäen mukaan samanlainen kehityssuunta on nähtävissä maailmanlaajuisilla rahamarkkinoilla. Niiden rooli ja perimmäinen tehtävä pääomien hallinnassa tai kanavoinnissa esimerkiksi työllistävän yritystoiminnan ylläpitoon on hämärtymässä. Tuhansiin miljardeihin markkoihin nouseva pörssien päivävaihtokapasiteetti luo jo sinällään kohtuuttomia edellytyksiä suurkeinottelulle ja rahapoliittisille virhearvioinneille, joiden seuraukset voivat olla kohtalokkaita kokonaisille kansantalouksille. On korkea aika etsiä riittävän tiukat suitset näille pääomaliikkeille esim. Jacques Delors'n ja useitten muitten esittämän veron muodossa.

Suomen talouden tila on pähkinänkuoressa seuraava:

- Neljän vuoden aikana on talous romahtanut yli 20 % pitkän aikavälin kasvukäyrältään. Paluu sille edellyttäisi lähes 10 %:n kasvuvuosia 90-luvun toisella puoliskolla. Se lienee mahdoton tehtävä.
- Samana aikana on menetetty yli 400.000 työpaikkaa ja palattu näin 50-luvun tasolle, jolloin maassa oli nykyisen viiden miljoonan sijasta neljä miljoonaa asukasta.
- Maassa on puoli miljoonaa työtöntä. Heistä saattaa tämän vuoden lopulla olla lähes 200.000 pitkäaikaistyötöntä ja pitkälti yli 100.000 nuorisotyötöntä. Työttömyysturvan menot nielevät valtion varoja tänä vuonna 13 miljardia markkaa.

- Valtion velka on noussut 65.000:een markkaan asukasta kohti. Se on noin kuu-sinkertaistunut nykyisen hallituksen aikana ja sen aiheuttamat korkomenot nousevat 25 miljardiin markkaan vuodessa, mikä lähentelee tulo- ja varallisuusveron vuotuista tuottoa. Täydellisen epäonnistumisen valtiontalouden tasapainotuksessa osoittaa 200 miljardin markan menojen ja 130 miljardin markan tulojen välinen epäsuhta. Budjetin kuuluisat kehukset on neljäntoista lisäbudjetin voimin rikottu ja kasvatettu siten menoja ja velkaa 60 miljardilla markalla.

- Kansantalouden ulkomainen nettovelka on noin puolet kokonaistuotannon arvosta vuositasolla, mikä merkitsee sitä, että tavoitteena olevasta noin 5 %:n bkt:n vuosikasvusta tulee menemään yli puolet korkomaksuihin ulkomaille.

- Pankkitukeen on sijoitettu valtion rahaa ja takauksia lähes 80 miljardia markkaa.

- Verotuksen taso on ennätyskorkealla ja iskee voittopuolisesti palkansaajaväestöön. Ansiotulojen verotus on Suomessa Hollannin jälkeen toiseksi korkein, kun taas pääomaverotus on Euroopan alhaisimmalla tasolla. Toteutetun talous- ja veropolitiikan virheistä kertoo, että valtion verotulot ovat kaiken keskellä pudonneet rajusti.

- Investointien käynnistymisen kannalta keskeinen reaalikorko on edelleen korkealla tasolla. Talouden nousun moottoriksi suunniteltu korkoelvytys epäonnistui täydellisesti ja tällä hetkellä korkeat korot uhkaavat kestävän talousnousun perustaa.

Kalliomäki totesi, että sosialidemokraatit ovat esittäneet talouspoliittisen vaihtoehtolinjansa oppositiosta käsin säännöllisin välein aina elokuusta 1991 lähtien.

Sanomamme ydin on koko ajan ollut, että massatyöttömyys on nujerrettava. Lamakierteen syvetessä sosialidemokraatit esittivät sen pysäyttämistä investoinneilla, koulutuspanostuksilla ja kotimaisen kysynnän vahvistamisella. Linjan toteutusta esitimme pääosin budjetin sisäisillä siirroilla ja vain osittain lainarahalla.

Olemme esittäneet myös huomattavia säästöjä, mutta keskeisenä talouspoliittisena lähtökohtanamme on ollut säästöjen painottuminen talouden noususuhdanteeseen, jolloin niiden työttömyys-, lama- ja velkakierrettä pahentavat vaikutukset parhaiten eliminoituivat.

Välttämättömät tavoitteet ovat Kalliomäen mukaan vaikeasti yhteensovitettavia, mutta sitä suuremmalla syyllä niissä on onnistuttava:

- Talouden kasvu kuluvalle vuosikymmenellä on yksi Suomen selviytymisen avaintekijöistä. Hyvinvointiyhteiskunnan perusta rapautuu nopeasti ellei kasvu ole vuosikymmenen toisella puoliskolla vähintään 4-6 %:n luokkaa.

- Massatyöttömyyden voittaminen edellyttää erityistoimia ja uusia avauksia sekä lainsäädännössä että työmarkkinaosapuolten välillä. Välittöimpiä toimia tarvitaan pitkäaikaistyöttömyydessä, joka uhkaa muodostaa maahan pysyvän rakenteellisen työttömyyspohjan.

- Korkotaso on saatava ratkaisevasti nykyistä alemmalle tasolle.
- Valtion tulot ja menot on asteittain tasapainotettava. Se edellyttää vahvan talouskasvun ohella mm. tiukkoja, harkittuja säästöjä esim. elinkeinotuissa sekä rahoitus- ja verotuissa. Säästöt on painotettava talouden noususuhdannevaiheeseen. Julkisten menojen BKT-osuus on näin saatava laskuun niin, että se voisi olla vuosituhtaan vaihtuessa alle 50 %.
- On turvattava näiden tavoitteiden toteutumisen kautta suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan terve perusta: toimiva sosiaali- ja terveydenhuolto sekä eläketurva ja kaikkien ulottuvilla oleva hyvän koulutuksen ja kohtuuhintaisen asumisen mahdollisuus.

Rahapolitiikasta puhuessaan Kalliomäki totesi sen merkityksen kelluvan valuutan oloissa olevan poikkeuksellisen tärkeä. Se ei kuitenkaan tarkoita, että finanssipolitiikasta vastaava hallitus voisi huokaista helpotuksesta ja katsoa päältä markkinavoimien ja keskuspankin edesottamuksia. Päinvastoin, Kalliomäen mielestä finanssipolitiikkaan kohdistuu vastaavasti lisääntyviä paineita, koska sen ja sitä johtavan hallituksen uskottavuudesta on ratkaisevasti kiinni rahapolitiikan pelivara.

Vastikään valmistunut Suomen Pankin tulevaa asemaa koskeva työryhmätyö voi osaltaan olla pohjana, kun keskuspankkia koskeva lainsäädäntö tulee uuteen punnintaan. Kalliomäki totesikin, että mahdollinen uudistus on siirrettävä seuraavan hallituksen valmisteltavaksi, jolloin aikaa jää riittävästi ja käytettävissä on sekä varma tieto Suomen EU-ratkaisusta että luotettavampi kuva integraatiokehityksen suunnasta ja etenemisvauhdista.

Verotuksen painopistettä on asteittain siirrettävä - valtion verotulot samalla turvaten - pääomien, omaisuuksien ja ympäristöhaittojen suuntaan. Oikeudenmukaisuus edellyttää myös lukuisten veroporsaanreikien tukkimista esimerkiksi maa- ja metsätalouden tai yritysten verotuksessa.

Antti Kalliomäki totesi, että sosialidemokraattien vastine hallituksen budjettiesitykseen ensi vuodelle merkitsisi toteutuessaan, että valtion todelliset menot v. 1995 olisivat oleellisesti pienemmät kuin ne, jotka porvarihallituksen esityksestä ja sen vaikutuksista seuraa.

Vastineen mukaiset ratkaisut eivät tarvitsisi miljardiluokan lisäbudjettiterästyä kuten aiempien vuosien tapaan käy nykyhallituksen budjetille. Sosialidemokraattien esittämä menoraami pysähtyy 195 miljardin tasoon myös todellisuudessa.

Sosialidemokraattien vaihtoehtoesityksen painopiste on työllisyyden vahvistamisessa. Sen mukaisesti ehdotamme talouskasvua luovan linjan vahvistukseksi työllistämistoimia ja koulutuspanoksia, joilla työllistettäisiin n. 50.000 työhaluista suomalaista yli hallituksen esittämän tason. Erityistoimia kohdistettaisiin ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömyyden kasvun pysäyttämiseen.

Edelleen sosialidemokraatit esittävät mm. tehokkaan työvuorottelujärjestelmän käynnistämistä heti vuoden 1995 alusta.

Sosialidemokraattien säästöesitykset painottuvat elinkeinotukiin osana pidemmän aikavälin tavoitetta, jolla tervehdytetään tukiaismiljardien rämettämä taloutemme pohja. Maataloudessa esityksemme lähtee tasosta, joka kyllä ylittää vuoden 1994 maatalouden tukitason, mutta säästää runsaasti hallituksen budjetoimiin varoihin nähden, joita hallitus nyt kiireen kaupalla yrittää ujuttaa myös kuluvan vuoden viimeiseen lisäbudjettiin.

Koulutus on työllisyyden ohella painopistealue sosialidemokraattien budjettivastineessa. Kalliomäki totesi, että sosialidemokraatit ovat valmiit panostamaan rajujen leikkausten repimään koulutukseen myös niin, että siihen ja tutkimukseen käytettyjen varojen keskinäistä painopistettä muutetaan hallituksen esitystä koulutusmyönteisemmäksi.

Arvioimme myös, että sosiaalimenoissa on saavutettavissa kohtuullisia säästöjä verrattuna hallituksen esityksiin, huolehtien samalla siitä, että keskeiset hyvinvointipalvelut turvataan.

Sosialidemokraattien viesti Viinaselle ja Aholle, Kokoomukselle ja Keskustalle kuuluu: Jättäkää "Ainoan Vaihtoehtonne" tie. Se on nähty ja koettu, totesi Antti Kalliomäki ryhmäpuheenvuoron lopuksi.

* * *

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron **valtion vuoden 1995 talousarvioesityksen palautekeskustelussa** 10.1.1995 käytti valtiovarainvaliokunnan varapuheenjohtaja, kansanedustaja **Matti Luttinen**. Puheenvuoronsa aluksi hän totesi, että istuva hallitus on pitänyt työllisyyden hoitoa toissijaisena asiana koko toimikautensa ajan. Talouden ja yhteiskunnan sopeutuminen lamaan on tapahtunut työttömyyden kasvun kustannuksella.

Työttömyyden pysyminen lähes puolessa miljoonassa kertoo karua kieltä talouspolitiikan virheellisistä painotuksista. Hallitus on nojannut liiaksi viennin kasvun kerrannaisvaikutuksiin unohtaen kotimarkkinat. Kotimarkkinoiden elvyttäminen sekä ostovoiman lisääminen olisivat Luttisen mielestä olleet erittäin tarpeellisia toimia laman pahimmassa vaiheessa. Verotusta olisi pitänyt löysätä. Investointeja teihin ja asuntojen rakentamiseen olisi pitänyt lisätä.

Hallitus teki päinvastoin. Niin eläkeläisten kuin palkansaajien verotus kiristettiin äärimmilleen. Palvelut saatettiin kattavasti arvonlisäveron piiriin juuri laman aikana - aikana, jolloin olisi pitänyt madaltaa työllistämiskynnystä ja elvyttää palvelujen kysyntää. Välillisiä työvoimakustannuksia on lisätty. Hallitus toki kevensi verotusta, mutta vain maataloudenharjoittajilta ja pääomatulojen saajilta, huomautti Luttinen.

Yhteiskunnan tukemalta asuntotuotannolta romutettiin ensin hallinto ja sitten vietiin rahat. Asuntotuotannon jatkumiselle välttämätön budjettisiirto Asuntorahastolle poistettiin viime vuonna eikä määräraha sinne palannut tänäkään vuonna. Niinpä arava-asuntotuotanto pysyy alhaisena ja rakennusalan työttömyys korkeana.

Luttisen mielestä työttömyyden kasvuun ja varsinkin pitkäaikaistyöttömyyden ja nuorisotyöttömyyden kasvuun olisi tullut reagoida välittömästi lisäämällä aktiivisten

työvoimapolitiittisten toimien määrää. Kuitenkin hallitus menetteli juuri päinvastoin: Suomessa aktiivisia työvoimapolitiittisia toimenpiteitä lisättiin vain hyvin niukasti. Luttisen mukaan Suomi onkin siirtynyt meihin rinnastettavien teollisuusmaiden joukossa viimeiseksi työvoimapolitiikan aktiivisuudessa. Viime vuoden alussa passiivinen työvoimapolitiikka vei yli kolme neljäsosaa kaikista työttömyyden hoitoon käytetyistä varoista.

Hallituksen varsinaisten työllisyysmäärärahojen alueellinen jako on pitkään seurailut tilannetta, joka maassa vallitsi vuoden 1991 aikana. Nuorisotyöttömyyteen hallitus on ehtinyt puuttua erityisellä ohjelmalla vasta viimeisenä toimintavuonnaan. Nk. nuorisokansliapäälliköityöryhmän esitys työ-, harjoittelu- ja koulutuspaikkojen luomiseksi käynnistettiin vasta keväällä 1994. Tällöin nuorten työttömyys oli jo ehtinyt kasvaa kolminkertaiseksi siitäkin huolimatta, että aiempaa suurempi osa alle 25-vuotiaista oli siirtynyt pois työmarkkinoilta.

Taloudellinen kehitys ei Luttisen mukaan näytä tuovan toivottua työllisyyden paranemista. Uusia työpaikkoja syntyy selvästi hitaammin kuin 1970-luvun talouslaman jälkeen. Julkiselle vallalle jää siis alkavan nousun kaudellakin tehtävää työllisyyden hoidossa. Aktiivisten työvoimapolitiittisten toimenpiteiden merkitys on edelleen huomattava.

Tulo- ja menoarvion mukaan tukityöllistämisen ja työvoimakoulutuksen piirissä olisi kansallisen työvoimapolitiikan ansiosta vuonna 1995 keskimäärin 80.000 - 90.000 työtöntä, mikä vastaisi runsasta kolmea prosenttiyksikköä työvoimasta. Tämä tavoite on kuitenkin rakennettu suurelta osin sen uskomuksen varaan, että kunnat olisivat valmiita käyttämään aiempaa enemmän varoja työllisyyden hoitoon. Koska jatkuvista valtionapuleikkauksista kärsivät kunnat eivät tähän pysty, on kansallisen työvoimapolitiikan tavoite rakennettu pelkille toivomuksille, ei rehellisille ja huolellisille arvioille.

Euroopan unionin rahojen tulisi olla tulo- ja menoarvion apuna yli 40.000 nuoren ja pitkäaikaistyöttömän työllistämiseksi ja kouluttamisessa. Näin suurta vaikutusta ei saada kuitenkaan vuosikeskiarvoksi, vaan luku kuvaa kaikkia vuoden aikana ohjelmiin osallistuvia. Hallitus jää kuitenkin sekä omien tavoitteidensa että EU:n tuen yhteenlaskemisen jälkeen kauas niistä tavoitteista, joita sekä SDP että tasavallan presidentin työllisyysryhmä ovat asettaneet aktiiviselle työvoimapolitiikalle.

Sosialidemokraattien mielestä maatalouden tukipaketti on ylimitoitettu. Sen totesimme selkeästi jo viime keväänä. Sen olemme kirjanneet selkeästi myös talousarvion vastalauseeseen, totesi Matti Luttinen.

Sosialidemokraattien talous- ja budjettipolitiikan linja on ollut selkeä koko 90-luvun ajan. Linja jatkuu lamavuosina määritellyn mukaisena tästä eteenpäin. Julkisen talouden ongelmien hoitamisessa olemme korostaneet oikea-aikaisen finanssi- ja veropolitiikan toteuttamista.

Luttinen mainitsi sosialidemokraattien kantavana periaatteena olleen, että valtiontalouden tasapainottamistoimet on ajoitettava noususuhdanteeseen. Tämän periaatteen varaan rakentuu myös talousarviomietintöön liitetty vastalause. Siinä ei esitetä rajuja menolisyksiä, koska nyt olisi oikea aika pyrkiä pienentämään budjettialijäämää. Vastalauseessa on

lukuksia esityksiä menojen pienentämiseksi. Sosialidemokraattien budjettilinja on erittäin vastuullinen vertaapa sitä mihin tahansa muuhun entiseen tai nykyiseen oppositio-puolueeseen.

Edelleenkin sosialidemokraatit kantavat eniten huolta työttömyydestä. Esitämme työllisyysrahojen kasvattamista sekä investointien lisäämistä. Uhka pitkäaikaistyöttömyyden kasvusta velvoittaa lisäämään työllisyysmäärärahoja. Pysyvien vaurioiden välttämiseksi määrärahoja on talouskasvusta huolimatta lisättävä, totesi Matti Luttinen puheenvuoronsa lopuksi.

RYHMÄN KANNANOTOT JA JULKILAUSUMAT

* Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä antoi 17.2.1994 seuraavan sisältöisen kannanoton valtionyhtiöitten kehittämisestä:

Ollilan työryhmän työ ei käy valtionyhtiöiden kehittämisen pohjaksi. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä katsookin, että ministeri Kääriäisen olisi lähdettävä neuvottelemaan valtionyhtiöitten asemasta parlamentaariselta pohjalta ja tuotava kysymys eduskunnan käsiteltäväksi.

Suunnitelma valtionrautateiden yhtiöittämisestä on torjuttava. VR on täyttänyt ja ylittänyt sille asetetut tulostavoitteet ja tuottanut voittoa. Toiminnallisia ja taloudellisia syitä yhtiöittämiseen ei ole. Liikelaikotena toimivalle VR:lle voidaan asettaa myös liikennepoliittisia tavoitteita, jotka noutuusivat yhtiöittämisen myötä.

VR:n yhtiöittäminen ei tule kysymykseen myöskään työllisyysyistä. Tuhansien työttömiksi joutuvien VR:n työntekijöiden uudelleensijoittaminen on tällä hetkellä mahdotonta. Valtion on pidättäydyttävä toimista, jotka lisäävät avointa työttömyyttä.

Valtionrautateiden kehittämistä on jatkettava liikelaitosmallin pohjalta siten, että työllisyys, liikennepoliittikan toimivuus ja VR:n toiminnan taloudellisuus turvataan.

* Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä yhti yhti puoluehallituksen 3.3.1994 esittämään kannanottoon EU-jäsenyysneuvottelujen tuloksesta. Puoluehallitus ja eduskuntaryhmä ilmaisivat tyytyväisyytensä siitä, että runsaan vuoden jatkuneet neuvottelut Euroopan unionin kanssa ovat aukaisseet tien Suomen EU-jäsenyydelle 1.1.1995 alkaen. Kannanoton mukaan EU:n jäsenenä Suomi voi parhaiten turvata etunsa ja vaikutusvaltansa Euroopan muutoksissa.

Kannanotossa korostettiin, että puolueen ja eduskuntaryhmän mielestä on tärkeää, että saavutettu neuvottelutulos antaa mahdollisuuksia elintarvikkeiden hintojen alentamiseen, maataloustuottajien kohtuullisen tulokehityksen turvaamiseen ja maataloudesta veronmaksajille koituvan rasituksen keventämiseen. Hallituksen on valmisteltava kansalliset ratkaisut näiden tavoitteiden mukaisesti.

* Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä vetosi vakavasti 8.3.1994 Turkin parlamenttiin parlamentaarisen koskemattomuuden palauttamiseksi välittömästi niille kahdeksalle kansanedustajalle, joilta koskemattomuus on evätty.

Kansanedustajat on vaaleilla valittu tehtävänsä, niin kuin demokraattisissa valtioissa menetellään. Parlamentaarisen koskemattomuuden eväminen parlamentin enemmistön päätöksellä ja kansanedustajien pidättäminen poliisin toimesta ei kuulu demokratiaan.

Voimatoimet kansallisia vähemmistöjä kohtaan sotivat kansainvälisiä sopimuksia vastaan. Eduskuntaryhmä vetosi Turkin parlamenttiin, jotta se kunnioittaisi Turkin Euroopan Neuvoston jäsenenä hyväksymiä ja allekirjoittamia kansainvälisiä sopimuksia.

* Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellytti 14.4.1994 pitämässään kokouksessa, että hallitus viivyttämättä sitoutuu neuvottelemaansa EU-jäsenyyteen.

Eduskuntaryhmä ilmoitti tukevansa Tasavallan Presidentin näkemystä EU-kansanäänestysten ajankohdasta niin, että äänestys järjestetään viimeistään lokakuun ensimmäisellä viikolla.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellytti, että hallitus valmistelee maatalouden kansallisia tukia koskevat esityksensä sen mukaisessa aikataulussa.

* Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä yhdessä SDP:n puoluehallituksen kanssa antoi 31.5.1994 kannanaoton hallituksen maataloustukipaketista.

Sosialidemokraatit hyväksyvät Euroopan unionin jäsenyys sopimuksen. Euroopan unioni on väline rauhan ja yhteistyön vahvistamiseksi. Jäsenyys antaa mahdollisuuksia parempaan taloudelliseen kehitykseen myös Suomessa.

Sosialidemokraatit eivät hyväksy hallituksen esittämää maatalouden kansallista tukipakettia. Se on liian kallis ja vaarantaa maaseudun tasapainoisen kehittämisen jäädyltämällä nykyiset maatalouden rakenteet. Palkansaajan, veronmaksajan ja kuluttajan etu on unoitettu.

Vapautuva kilpailu ja Euroopan unionin tukijärjestelmät muuttavat merkittävästi Suomen elintarviketaloutta. Siksi ei pidä sitoutua viiden vuoden mittaisiin tai jopa pitkävaikutteisempiin tukipäätöksiin. SDP on valmis neuvottelemaan ratkaisuisista, joilla päätetään tuen tasosta ja sopeutuksesta korkeintaan kahdeksi vuodeksi.

Vuoden 1996 alkuun mennessä tulisi laatia ohjelma maatalouden ja elintarviketeollisuuden kehittämisestä uusissa oloissa. Tällöin jäljellä olevan siirtymäkauden toimet ovat paremmin arvioitavissa.

Kansallisia tukitoimia tarvitaan elintarviketuotannon hallituksi sopeuttamiseksi. Euroopan unionin jäsenyys sopimus antaa tähän mahdollisuuden. Kansalliset toimenpiteet ovat

kuitenkin maamme sisäisiä asioita eikä niiden pidä vaikuttaa itse jäsenyys sopimuksen etenemiseen.

SDP ei hyväksy hallituksen näkemystä, jonka mukaan ylituotannon maksimointi olisi kansantalouden etu. Kannattamaton maatalous sitoo jo nyt liikaa voimavaroja, jotka ovat poissa elinkelpoisesta yritystoiminnasta ja työllisyyden hoidosta. Kansallisten toimien on edistettävä ylituotannosta luopumista, maatalouden pysyvää sopeutumista EU-hintatasoon sekä maaseutuelinkeinojen monipuolistumista.

Päätettäessä maatalouden kansallisesta tuesta SDP korostaa erityisesti:

- 1) Maatalouden ja elintarviketeollisuuden tukipaketin taso on liian korkea. Paketti kärjistää julkisen talouden ongelmia ja lisää veronmaksajien kuormaa. Arvio tuottajahintaerosta on ylimitoitettu. Taustalaskelmissa ei ole otettu huomioon kaikkia kustannussäästöjä, maatalouden menojen leikkaamistarvetta eikä tänä vuonna toteutuvia tuottajahintojen alenemia. Nykyisen maataloussbudjetin menotasoa ei saa ylittää. Varastoarvojen laskun kertaluonteisesta korvaamisesta on päätettävä erikseen.
- 2) EU-maissa sovelletaan elintarvikkeisiin normaalia alemmaa verokantaa. Jo vuoden 1995 alusta Suomessa on otettava käyttöön 12 %:n elintarvikkeiden arvonlisäverokanta kuluttajahintojen alentamiseksi.
- 3) Maatalous on Suomen vesistöjen merkittävin saastuttaja. Euroopan unionin ympäristötuki mahdollistaa maatalouden aiheuttamien haittojen vähentämisen. Tukeen on liitettävä ehdot, jotka johtavat ympäristön, erityisesti vesistöjen puhdistumiseen.
- 4) Sosialidemokraatit eivät sitoudu tukipaketin maatalouden verotusta ja sosiaaliturvaa koskeviin lausumiin. Maatalouden sosiaaliturva- ja verokysymykset tulee ratkaista muun sosiaali- ja veropolitiikan yhteydessä.

Jäsenyysneuvottelujen tuloksen alue- ja rakennepoliittikkaa koskevat osat antavat laajat mahdollisuudet itsenäiseen aluepolitiikkaan. Neuvottelutulos antaa lisää voimavaroja alue- ja rakennekehityksen edistämiseen sekä kansallisten työllisyyden hoito-ohjelmien toteuttamiseen. Euroopan unionin rakennerahastojen tukia tulee käyttää yhdessä kansallisten aluetukien kanssa niin, että elinkeinorakenne koko Suomessa uudistuu kestäväällä tavalla ja työllisyys paranee.

Taantuvien teollisuusalueiden tukemiseen on ohjattava vähintään puolet siitä rahoituksesta, joka yhteensä on käytettävissä taantuvien teollisuusalueiden ja maaseutualueiden kehittämiseen. Useimpia muita maita korkeamman työttömyyden alentamiseksi on nuorisoi- ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisestä sekä rakennemuutokseen sopeutumista painotettava jopa voimakkaammin kuin EU-maissa keskimäärin. Hallituksen esittämät automaattiset tukikertoimet eivät kuulu joustavaan alue- ja rakennepoliittikkaan.

* Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kesäkokouksen kannanotossa 23.8.1994 korostetaan, että **Vain työ turvaa hyvinvoinnin.**

Massatyöttömyyden nujertaminen on Suomen selviämisen perusta. Se edellyttää voimakasta vientivetoista, mutta samalla kotimarkkinoita aktivoivaa kasvua, alhaista inflaatio- ja korkotasoa sekä valtion velan kasvun pysäyttämistä ja kääntämistä laskuun. Erikseen se edellyttää voimakkaita toimia pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyden voittamiseksi.

Sosialidemokraatit ovat valmiita sitoutumaan työllisyyttä kohentaviin vaikeisiin päätöksiin, sillä vain niiden toteutuminen luo kestävä pohjan suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuudelle.

Työttömyyden voittamiseen tarvitaan laajaa yhteistyötä myös työmarkkinajärjestöjen kanssa. Hallituksen esitys leikata ay-jäsenmaksun vähennysmahdollisuutta verotuksessa on valtiontaloudellisesti vähäinen. Tosiasiassa kyseessä on harkittu yritys heikentää palkansaajien mahdollisuuksia oikeuksiensa puolustamiseen. Leikkaamisesta on ehdottomasti luovuttava.

Hallitus syönyt talouden liikkumavaran

Hallituksen epäonnistuneen talouspolitiikan vuoksi talouskasvu on viivästynyt ja julkisen talouden ongelmat kärjistyneet. Elvytystä tukevilla investoinneilla ja kotimaisen kysynnän tukemisella sosialidemokraattien esittämien linjausten mukaisesti olisi voitu estää talouden romahdus näin syvälle ja työttömyyden nousu näin korkealle. Nyt hallitus on ainoan vaihtoehdon talouspolitiikallaan syönyt talouden liikkumavaran. Näin valtion velkaongelman hoitamisesta on tullut työllisyyden ohella talouspolitiikan tärkein tavoite.

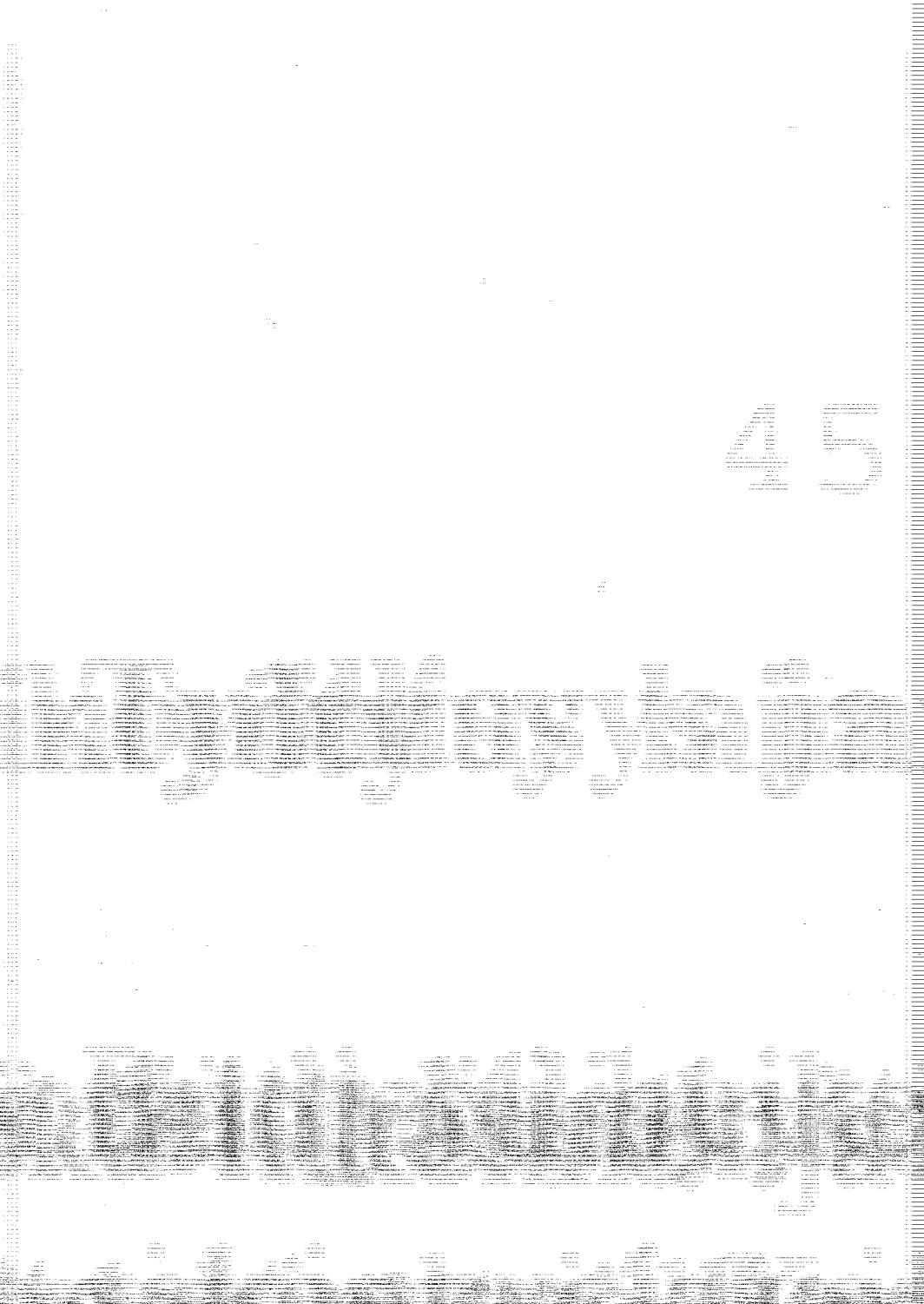
Työttömyys on pysynyt korkeana talouskasvun käynnistymisestä huolimatta. Korkeina pysyvät reaalikorot estävät investointien käyntiinlähtöä. Pankkikriisiä ei ole vielä ohitettu. Valtion velkaantumisvauhti pysyy entisen suuruisena myös ensi vuonna. Kotitalouksien ostovoima pienenee. Yksipuolisesti toteutetut valtionosuus- ja työttömyysturvavaleikkaukset sekä verojen korotukset tekevät työmarkkinasysteystä odotettua vaikeamman.

Raamit peittävät

Hallitus ei onnistunut tasapainottamaan budjetin menoja ja tuloja kestäväällä tavalla. Hallitus palasi vasta markkinavoiimien pakottamana pääministerin jo kerran hylkäämään budjettiraamiin, eikä se tosissaan edes pyrkinyt ratkaisevaan käänteeseen budjetin perusongelmien, massatyöttömyyden ja valtion velkakierteen hoitamisessa.

Budjettivajeen kasvu on ehkäisty korottamalla veroja, arvioimalla työttömyysmenot liian pieniksi sekä tekemällä budjetin rakenteeseen teknisiä, tulojen ja menojen kirjaamiin liittyviä muutoksia. Pysyvät menosäästöt jäävät vähäisiksi. Todellisuudessa valtion menot nousevat yli 200 miljardiin markkaan. Budjettivaje ei alene tämän hallituksen päätöksillä.

Valtion talouden tervehdyttäminen ja uskottavuuden palauttaminen talouspolitiikkaan jäivät kokonaisuudessaan seuraavalle hallitukselle.

Talouskriisin voittamiseksi tarvitaan vuosikymmenen loppuun ulottuva talouspoliittinen ohjelma, jossa sitoudutaan selkeään työllisyyden alentamiseen, tuntuvaan budjettialijäämän leikkaamiseen sekä hyvinvointivaltion perusteiden säilyttämiseen. Sosialidemokraatit julkistavat oman, pitemmän aikavälin talouslinjauksensa ensi marraskuussa.

Sosialidemokraattien mielestä talouspolitiikkaa on tehtävä ajassa. Erityisesti valtion talouden hoidossa on otettava huomioon suhdannevaihe. Sosialidemokraatit ovat arvostelleet hallitusta lamavuosiin painotetuista valtion menojen leikkauksista ja verojen korotuksista.

Sosialidemokraattien mielestä valtion talouden tasapainottamistoimet on painotetusti tehtävä noususuhdanteen aikana. Talous on nyt voimistumassa, joten valtion talouden tervehdyttämistoimet tulee ajoittaa lähivuosiin. Hallituksen talousarvioesityksessä vuoden 1995 valtion menot säilyvät 200 miljardin markan suuruisina, eikä valtiontalouden alijäämä juurikaan alene, kun otetaan huomioon vuoden 1995 lisätalousarvioletteet. Hallitus puristi budjetin menokehyksiin erilaisin kertaluonteisin järjestelyin sekä siirtämällä menoja vuoden 1994 kolmanteen lisäbudjettiin välttääkseen vaalivuodelle hankalat, pysyvät säästöt.

Sosialidemokraattien tavoitteena on kääntää työttömyys sekä valtiontalouden alijäämä selvästi laskuun vuoden 1995 aikana.

Lähtökohtana on, että vuoden 1995 valtion menot ovat selvästi pienemmät kuin tänä vuonna (n. 200 mrd mk). Tavoitteeseen pääsemiseksi budjettivastine sisältää hallituksen esitykseen nähden noin 5 750 miljoonan markan säästöt sekä noin 600 miljoonan markan tulonlisäykset.

Koska työttömiä on edelleenkin puoli miljoonaa ja pitkäaikaistyöttömyys kasvaa, työllisyyden hoitoon on varattava rahaa enemmän kuin hallitus esittää. Sosialidemokraatit esittävät lisäpanostusta työllistämistoimiin sekä liikenteen määrärahoihin. Koulutusta ja sosiaali- ja terveyspalveluja heikentäviä valtionosuusleikkauksia ei hyväksytä hallituksen esittämässä muodossa. Menolisäyksiä tai peruuntuvia säästöjä on yhteensä noin 2 445 miljoonaa markkaa. Työllisten määrän arvioidaan lisääntyvän esitettyjen toimien ansiosta noin 50 000:lla.

Sosialidemokraattien säästöesitykset painottuvat elinkeinotukiin. Hallitus on mainostanut leikkauksensa elinkeinotukia, mutta todellisuudessa tulonsiirrot elinkeinoelämälle kasvavat budjetissa 29 prosentilla. Hallitus on jättänyt elinkeinotukien leikkaamisen ulkopuolelle kokonaan maa- ja metsätalouden, vaikka valtaosa tuista menee sinne. Sosialidemokraatit esittävät myös kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokassa olevien elinkeinotukien supistamista. Yksittäisiä säästöesityksiä on myös muilla hallinnonaloilla.

Sosialidemokraattien esitykset budjetin tulopuolelle ovat vähäisiä. Pääomaverokanta, yhteisöjen tuloverokanta ja korkotulojen lähdeverokanta ehdotetaan nostettavaksi 28 prosenttiin pääoma- ja ansiotulojen veroeron kaventamiseksi. Maatalouden uutta verohuojennusta ei hyväksytä. Tavoitteena on työtulojen verotuksen keventäminen eli verorakenteen muuttaminen työllistämistä suosivaksi.

Budjettivastine sisältää kommentit keskeisimpiin hallinnonaloihin. Talousarvioesityksen tulkintaa on vaikeuttanut mahdollisen EU-jäsenyyden vuoksi tehdyt rakenteelliset ja sisällölliset muutokset. Sosialidemokraattien kannat täsmentyvät budjettimietintöön laadittavassa vastalauseessa joulukuussa."

* Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä korosti 29.9.1994 julkistetussa kannanotossaan, että SDP:n linja maatalouden tukipaketista pitää. Maatalouden kansallisen tukipaketin lainsäädäntökäsittelyn kääntyessä loppusuoralle sosialidemokraatit toistavat kantansa, jonka mukaan hallituksen tukipaketti on ylimitoitettu. Sitoutuminen viiden vuoden mittaiseen pakettiin ei ole mahdollista.

Maatalouden EU-sopeutusta koskevat lait ovat pääosin puitelakeja. Niissä ei suoraan puututa tukien markkamääriin. Markkamäärät päätetään budjettikäsittelyn yhteydessä. Budjettivastineessaan ryhmä esitti maatalouden tulotukien vähentämistä 2,4 miljardilla markalla.

Socialidemokraatit edellyttävät puitelakien asiallista ja ripeää käsittelyä eduskunnassa. Eräiden yksityiskohtien osalta ryhmä pyrkii selkeisiin hallituksen esitysten muutoksiin. Puutarhatalouden harjoittajien luopumiskorvausta ja maatalouden uusia verokevennyksiä emme hyväksy.

MTK:lle ei voida antaa hallituksen esittämää veto-oikeutta päätettäessä kotimaisista tuista.

Eduskuntaryhmän keskustelussa korostettiin myös sitä, että maatalouden ympäristötuen myöntämisen ehdot on laadittava siten, että tuki johtaa selvästi ympäristön parantumiseen. Ehtoja on voitava tiukentaa, jos tavoitteet eivät toteudu.

* Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ilmaisi 6.10.1994 kantansa Tasavallan Presidentti **Martti Ahtisaaren** asettaman työllisyystyöryhmän työhön seuraavasti:

Tasavallan presidentin työllisyystyöryhmän esitysten tultua julkisuuteen ovat hallituspuolueet yli kolmen vuoden toimettomuuden jälkeen ilmoittaneet valmiutensa ryhtyä erityistoimiin massatyöttömyyden torjumiseksi.

Socialidemokraattinen eduskuntaryhmä pitää Matti Pekkasen johtaman työryhmän työllisyyspainotteista työtä peruslinjaltaan hyvänä. Sosialidemokraatit ovat toistuvasti esittäneet saman suuntaisia työllistämisehdotuksia kuin presidentin työryhmä nyt ehdottaa.

Socialidemokraattinen eduskuntaryhmä odottaa, että hallitus avaa viipymättä eduskunnassa olevan ensi vuoden budjettinsa, jotta siihen voidaan sisällyttää vaadittavat työllisyyspoliittiset toimet.

* Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä antoi 20.12.1994 seuraavan kannanoton:

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä hyväksyy Euroopan unionin jäsenyyden edellyttämän valtiosääntömuutoksen kiireellisen voimaansaattamisen. Suomen päätöksentekojärjestelmän tulee olla täydessä toimintavalmiudessa heti jäsenyyden alkaessa.

Eduskuntaryhmä korostaa eduskunnan tehokkaiden vaikutusmahdollisuuksien takaamista käytännössä ja kattavaa tietojensaantioikeutta EU:ssa käsiteltävistä asioista.

Sosialidemokraattien mielestä on välttämätöntä, että valtioneuvosto ja tasavallan presidentti toimivat hyvässä yhteistyössä Suomen EU-politiikkaa linjattaessa. On pidettävä huolta siitä, että EU-asoiden kansallinen valmistelu valtioneuvostossa ei loukkaa suoralla kansanvaalilla valitun presidentin ulkopoliittisia valtaoikeuksia.

RYHMÄN ANTAMIA LAUSUNTOJA

* Puhemiesneuvosto oli pyytänyt eduskuntaryhmältä lausuntoa nk. Mäkelä-Leskisen työryhmän muistiosta, jossa käsiteltiin valtiontilintarkastuksen uudelleen organisointia. 25.3.1994 antamassaan lausunnossa eduskuntaryhmä totesi, että ryhmän mielestä työryhmän muistio täyttää hyvin ne vaatimukset, joita valtiontalouden tarkastustoiminnan kehittämiseksi ja uudelleen organisoinnille on asetettu. Eduskuntaryhmä piti perusteltuna, että valtiontilintarkastaja-instituutio ja sitä avustava kanslia sekä valtiontalouden tarkastusvirasto lakkautettaisiin ja ne yhdistettäisiin.

Eduskuntaryhmä korosti, että on tärkeää järjestää tilintarkastusviraston asema siten, että säännöksillä varmistetaan tarkastustoiminnan riippumattomuus. Eduskuntaryhmän mielestä tilintarkastusviraston hallinnon järjestäminen vaatii vielä jatkopohdintaa. Ryhmän mielestä ylimmän valvontaelimen koko ei saisi olla liian suuri. Lähtökohtana voisi olla nykyinen, toimivaksi osoittautunut valtiontilintarkastajien määrä. Ylimmän valvontaelimen jäsenen tulisi olla kansanedustajia. Myös tilintarkastusviraston ylimmän johdon valintatapa vaatisi ryhmän mielestä lisäselvityksiä.

Eduskuntaryhmä edellytti, että muutokset toteutetaan hyvässä yhteistyössä virastojen henkilökunnan kanssa ja ettei virastojen yhdistäminen johda välittömiin irtisanomisiin laman aikana.

* Eduskuntaryhmä antoi 19.5.1994 lausunnon nk. ministerivastuutyöryhmän mietinnöstä. Ryhmän mielestä työryhmän esitykset, jotka koskevat valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuuskieltoa ja sidonnaisuuksien julkistamisvelvollisuutta, vastaavat eduskuntaryhmän käsityksiä. Eduskuntaryhmä ilmoitti yhtyvänsä ministerivastuutyöryhmän ehdotuksiin ja toivoi, että hallitus valmistelisi tarvittavat lakiehdotukset niiden pohjalta.

* Työvaliokunta antoi 19.5.1994 lausunnon Päällystöliitto ry:n kysymykseen koskien sotilaiden poliittisia oikeuksia. Lausunnossaan työvaliokunta toisti sos.dem. puolueen aikaisemmissa kannanotoissa ilmaistun kannan, jonka mukaan sotilaan oikeusturvaa on

parannettava ja oikeus etujärjestötoimintaan on taattava. Lausunnossa todettiin lisäksi, että kantahenkilökunnalle ja varusmiehille on taattava oikeudet poliittiseen järjestäytymiseen ja toimintaan vapaa-ajalla.

* Eduskunnan puhemiesneuvosto oli pyytänyt eduskuntaryhmältä lausuntoa eduskunnan jäsenten taloudellisten ja muiden sidonnaisuuksien rekisteröintiä ja ilmoittamisvelvollisuutta pohtineen työryhmän loppuraportista.

Lausunnossaan 19.5.1994 eduskuntaryhmä katsoi, että merkittävät edustajantoimeen liittymättömät tehtävät ja muut sidonnaisuudet tulisi rekisteröidä ja julkistaa. Ryhmä puolsi myös sitä työryhmän näkemystä, että rekisteröinti perustuu kansanedustajan omaan ilmoitukseen, joka tehdään yhtenäisellä lomakkeella. Jotta käytännöstä voisi muodostua yhtenäinen, julkista luottamusta nauttiva ja mahdollisimman automaattinen, ryhmä puolsi sitä, että sidonnaisuuksien ilmoittaminen ja niiden ajan tasalla pitäminen säädettäisiin kansanedustajan velvollisuudeksi.

Työryhmän esitys niistä tiedoista, jotka ilmoitusvelvollisuus käsittäisi, on eduskuntaryhmän näkemyksen mukaan liian suppea. Työryhmän mielestä merkittävät taloudelliset sidonnaisuudet jätettäisiin ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle. Tätä sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei pitänyt perusteltuna.

* Lausuntonaan eduskunnan ETA-toimikunnan mietinnöstä Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä esitti 9.6.1994 seuraavaa:

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä toimikunnan esitykset ovat pääpiirteissään kannatettavia. Säädosmuutosten osalta ne vastaavat valtiosääntökomitea 1992 esityksiä. Hallituksen esitys voidaan valmistella esitysten pohjalta.

Säädos ehdotuksissa ei ole kuitenkaan otettu suoranaisesti kantaa sdi:hen, tulisiko asianomaisen valtioneuvoston jäsenen antaa suurelle valiokunnalle tai ulkoasiainvaliokunnalle selvitys EU:n ministerineuvoston kokouksesta ja siellä esille tulevista asioista aina ja automaattisesti ennen neuvoston kokousta. Valtiopäiväjärjestystä koskevissa ehdotuksissa tällainen velvollisuus koskee vain pääministerin tietojenantovelvollisuutta ennen Eurooppa-neuvoston kokousta. Tällaista käytäntöä kuitenkin pidetään tarpeellisena ja se ilmenee myös valtiosääntökomitea 1992:n mietinnöstä.

Ehdotuksessa todetaan, että suuri valiokunta tai ulkoasiainvaliokunta voi tarvittaessa antaa lausunnon valtioneuvostolle. Lausunto on lähtökohtaisesti valtioneuvostoa poliittisesti velvoittava, joskin valtioneuvostolle on annettava asian käsittelyyn tietty liikkumavara.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ehdottaa, että valtiopäiväjärjestyksessä valtioneuvostolle asetettaisiin erityinen selvitysvelvollisuus, jos suuren valiokunnan tai ulkoasiainvaliokunnan lausunnossa asetetuista tavoitteista on jouduttu joustamaan taikka tilanne asian käsittelyssä Euroopan unionissa muuttuu.

Ehdotuksessa todetaan, että valiokunnille on annettava "tiedot" asian käsittelyvaiheista EU:ssa. Kuitenkin pääministerin tiedonantovelvollisuutta koskevassa säännöksessä (VJ 54 a §) käytetään ilmaisuja "tietoja". Sekaannusta aiheuttava partitiivi-ilmaus tulisikin muuttaa yksiselitteiseksi. Säännösten on veloitettava kaikkien asiaan liittyvien ja käsittelyn kannalta tarpeellisten tietojen ja selvitysten antamiseen eduskunnalle.

Valtiosäännön tiukka lainalaisuusperiaate merkitsee sitä, että eduskunnan toimielimien toimivalta on rajattu valtiopäiväjärjestyksessä mainittuihin asioihin. Siksi sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ehdottaa, että valtiopäiväjärjestykseen lisättäisiin maininta siitä, että suuri valiokunta ja ulkoasiainvaliokunta voivat pitää joko yhdessä tai erikseen yhteisen kokouksen Euroopan parlamentin Suomesta valittujen edustajien kanssa.

Eduskuntaryhmien osallistuminen Euroopan parlamentin ryhmäkokouksiin on luonnollisesti kunkin ryhmän vapaassa harkinnassa. Eduskunnan tehtävänä on tämän osallistumisen mahdollistaminen.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä yhtyy eduskunnan voimavaroja koskeviin toimikunnan ehdotuksiin. Informaatiopalvelun suunnittelemisen ja kehittämisen osalta on välttämätöntä, että tiivis yhteys kansanedustajiin ja eduskuntaryhmien toimistoihin säilytetään.

Eduskuntaryhmä haluaa tässä yhteydessä huomauttaa myös siitä, että merkittävä määrä lainsäädäntöön vaikuttavia kansainvälisiä sopimuksia tehdään myös Euroopan neuvoston piirissä. Siksi eduskunnan voimavaroista on huolehdittava myös Euroopan Neuvoston asioiden hoidossa. Nykyisellään EN:n toimintaan osallistumisen voimavarat ovat puutteelliset.

* Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ja SDP:n puoluehallitus antoivat 16.6.1994 yhteisen lausunnon Valtiosääntökomitea 1992:n mietinnöstä.

Lausunnossa korostettiin, että sosialidemokraattien mielestä komitean johtopäätökset ja ehdotukset ovat pääpiirteissään kannatettavia. Sosialidemokraatit yhtyivät eduskunnan perustuslakivaliokunnan kantaan siitä, että EU:n jäsenyyden edellyttämät valtiosääntömuutosesitykset tulee antaa eduskunnalle ennen neuvoa-antavaa kansanäänestystä.

Lausunnossa todettiin Suomen edustautumisesta Eurooppa-neuvostossa, että sosialidemokraatit tukevat komitean ehdotusta noudatettavaksi käytännöksi. Puolueella ja eduskuntaryhmällä on periaatteellinen valmius tarkastella myös hallitusmuodon 33 §:n sisältöä. Tässä yhteydessä hallitusmuodon muuttamiseen ei kuitenkaan ole välttämätöntä tarvetta. Nykyiset säännökset mahdollistavat sen, että pääministeri toimii Suomen edustajana Eurooppa-neuvostossa.

Lausunnon mukaan tasavallan presidentin toiminta Suomen edustajana edellyttäisi tasavallan presidentin sisäpoliittisen vallan ja toimintaoikeuksien voimakasta lisäämistä. Parlamentarismin periaatteet ja toimivuus myös EU:n jäsenyyden oloissa puoltavat komitean kantaa.

Kun Suomen mukanaolosta Eurooppa-neuvoston kokouksissa on saatu riittävästi kokemuksia ja käytäntö on riittävästi vakiintunut, voidaan pohtia kysymystä mahdollisista muutoksista hallitusmuotoon.

Lausunnossa otettiin kantaa myös unioniasioiden kansallisesta valmistelusta ja eduskunnan siihen osallistumisesta. Lausunnossa todettiin, että säädösehdotuksissa ei ole otettu suoraan esille kantaa siihen, tulisiko asianomaisen valtioneuvoston jäsenen antaa suurelle valiokunnalle tai ulkoasiainvaliokunnalle selvitys EU:n ministerineuvoston kokouksesta ja siellä esille tulevista asioista aina ja automaattisesti ennen neuvoston kokousta. Valtioapäiväjärjestyksestä koskevilla ehdotuksilla tällainen velvollisuus koskee vain pääministerin tietojenantovelvollisuutta ennen Eurooppa-neuvoston kokousta. Lausunnossa korostettiin, että tällainen selvitysvelvollisuus tulisi säätää nimenomaisesti valtioapäiväjärjestyksessä.

Komitean ehdotuksen valtioapäiväjärjestyksen 54 d §:n 2 momentiksi todetaan, että suuri valiokunta tai ulkoasiainvaliokunta voi tarvittaessa antaa lausunnon valtioneuvostolle. Lausunto on lähtökohtaisesti valtioneuvostoa poliittisesti velvoittava, joskin valtioneuvostolle on annettava asian käsittelyyn tietty liikkumavara. Lausunnossa esitettiin, että valtioapäiväjärjestyksessä valtioneuvostolle asetettaisiin erityinen selvitysvelvollisuus, jos suuren valiokunnan lausunnossa asetetuista tavoitteista on jouduttu joustamaan taikka tilanne on asian käsittelyssä Euroopan unionissa muuttunut.

Lausunnossa korostettiin, että sosialidemokraatit yhtyvät komitean näkemykseen siitä, että tasavallan presidentin tulisi käyttää ulkopoliittista valtaansa valtioneuvoston kautta. Siksi on tarpeellista kehittää presidentin ja ministeristön keskusteluyhteyksiä. Sosialidemokraatit pitävät hyödyllisenä sitä, että presidentti säännöllisesti tapaa hallituksen ulkoasiainvaliokuntaa. On kuitenkin lausunnon mukaan kyseenalaista, edellyttääkö tämä määrärahuotaa tai nykyisten säännösten tarkistamista.

Lausunnon mukaan valtiosopimusten voimaansaattamista koskevien asetusten säilyttäminen tasavallan presidentin toimivaltuutena on mahdollista, vaikkakaan sosialidemokraatit eivät pidä sitä erityisen tarpeellisenä. Lähtökohtana olisi pidettävä sitä, että tasavallan presidentin hallitusmuotoon perustuvasta asetuksenantovallasta luovutaan ja se siirretään valtioneuvostolle. Tärkeimmät valtiosopimukset tulee voimaansaattaa lailla.

Lausunnon lopussa korostettiin, että hallituksen päätöksenteon parlamentaarisuuden vahvistaminen on tärkeää. Sosialidemokraatit kannattavat sen toteuttamista valtiosääntötoimikunnan esittämällä tavalla siten, että pääsääntöisesti presidentti voisi tehdä joko valtioneuvoston ehdotuksen mukaisen ratkaisun tai palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi.

* Eduskunnan keskuskanslia oli 5.8.1994 päivätyllä lähitteellä pyytänyt sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän lausuntoa valtioapäiväasioiden käsittelyprosessien kehittämistä selvitellessä työryhmän ehdotuksista.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä piti myönteisenä kehittelytyön selvittelyä ja pikaista liikkeellelähtöä. Eduskuntaryhmällä ei ollut erityistä huomaatettavaa työryhmän esityksistä.

RYHMÄN ALOITTEET

Kevätistuntokauden alussa sosialidemokraatit jättivät yhteensä 31 toivomusaloitetta. Hallitus antoi kolme lisätalousarviota, joista ensimmäisen yhteydessä ryhmän jäsenet jättivät 10 lisätalousarvioaloitetta ja toisen yhteydessä 6 aloitetta. Ensimmäisen lisätalousarvion yhteydessä esitetyistä aloitteista 7 oli ryhmäaloitteita, joissa esitettiin lisärahoitusta liikenneinvestointeihin työllisyyden parantamiseksi ja työllisyysmäärärahojen parempaa kohdentamista.

Ryhmäaloitteena jätettiin lakialoite arvonlisäverolain muuttamisesta. Uusi arvonlisäverolaki tulee voimaan 1.6.1994 ja aloitteessa esitettiin sen voimaantuloa siirrettäväksi vuoden 1995 kesäkuun alkuun, jotta veron voimaantuloon liittyvät epäselvyydet voitaisiin selvittää ja jotta laki tulisi voimaan suhdannepoliittisesti parempana aikana. Muista lakialoitteista merkittävin oli kansanedustaja **Jukka Gustafssonin** aloite koulutus- ja sapattivapaakokeihusta. Aloitteen allekirjoitti 116 kansanedustajaa, jotka edustavat yhdeksää poliittista ryhmää. Aloitteessa ehdotetaan koulutus- ja sapattivapaan kokeilua kolmen vuoden aikana. Tämä ns. Tanskan malli auttaisi osaltaan rakenteellisen työttömyysongelman ratkaisussa.

Syysistuntokauden alussa ryhmän jäsenet jättivät yhteensä 139 talousarvioaloitetta. Niistä 10 oli ryhmäaloitteita. Ryhmäaloitteissa esitettiin huomattavasti enemmän määrärahavähennyksiä kuin niiden lisäyksiä. Vähennystä esitettiin kuntien verotulojen tasausrajoja alentamisella, puolustusministeriön pääluokkaan materiaalihankintoihin jätöimintamenoihin sekä maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen. Määrärahalisäyksiä esitettiin liikenneinvestointeihin ja työvoimaministeriön pääluokkaan työttömyyden lieventämiseen.

KANSAINVÄLISET YHTEYDET

Joulukuussa 1994 eduskunta valitsi Suomen ensimmäiset 16 EU-parlamentaarikkoa istuvista eduskunnan jäsenistä. Sosialidemokraateista valittiin **Ulpu Iivari, Riitta Myller, Saara-Maria Paakkinen ja Mikko Rönnholm**. Heidän toimikautensa alkoi vuoden 1995 alusta.

Ryhmällä on tarkkailija-asema EU-parlamentin sosialistiryhmässä. Yhdyshenkilönä on vuoden 1994 ajan jatkanut kansanedustaja **Erkki Tuomioja**. Hänen lisäksi kokouksiin ja seminaareihin ovat osallistuneet kansanedustajat **Tarja Kautto ja Leena Luhtanen**. Yhteyksien paranemiseen on vaikuttanut sosialistiryhmän tiedotusosastolla työskennellyt ja sosialistiryhmän puheenjohtajan **Pauline Greenin** erityisavustajaksi siirtynyt **Jukka Oas**.

Eduskuntaryhmä on Pohjoismaiden Neuvoston sosialidemokraattisen ryhmän jäsen sekä Euroopan Neuvoston ja ETYK-parlamentin sosialistiryhmän jäsen.

RYHMÄN JÄRJESTÄYTYMINEN

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä valitsi 7.2.1994 pitämässään järjestäytymiskokouksessa ryhmän puheenjohtajaksi **Antti Kalliomäen**. Ensimmäiseksi varapuheenjohtajaksi valittiin **Kerttu Törnqvist** ja toiseksi varapuheenjohtajaksi **Erkki Tuomioja**.

Ryhmän työvaliokunnan muiksi jäseniksi valittiin **Jouni Backman**, **Johannes Koskinen**, **Erja Lahikainen**, **Arja Ojala**, **Virpa Puisto**, **Timo Roos** ja **Mikko Rönholm**.

Ryhmän ehdokkaaksi eduskunnan puhemiehistöön valittiin **Saara-Maria Paakkinen**, joka tuli valituksi eduskunnan I varapuhemieheksi.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän toimistossa ovat työskennelleet ryhmäsihteeri **Kari Laitinen**; lainsäädäntösihteeri **Pekka Nurminen**, joka toimi kansainvälisenä sihteerinä 1.9.1994 lukien vuoden loppuun; 1.1.1995 lukien on vs. kv-sihteerinä toiminut **Perti Rauho**; talouspoliittinen sihteeri **Sisko Seppä**; tiedotussihteeri **Anna-Liisa Sirjamo**; sekä 1.9.1994 lukien lainsäädäntösihteeri **Reijo Svento**. Toimistosihteerinä ovat työskennelleet **Raili Jantunen**, **Ulla-Maija Kesänen**, **Leena Nivalainen** ja **Rita Svento** (huhtikuun alusta). Alkuvuodesta eduskunnan istunto- ja ryhmäkokouspäivinä ryhmätoimistossa työskentelivät konekirjoittajat **Sinikka Muje** ja **Eila Raittinen** SDP:n puoluetoimistosta.

Eduskuntaryhmän ja työvaliokunnan kesäkokoukset pidettiin 22. - 23. elokuuta Helsingissä.

RYHMÄN MUU TOIMINTA

- Sivistysvaliokunnan sekä VaV:n sivistys- ja tiedejaoston sos.dem. ryhmä vieraili maaliskuussa Kuopiossa.

- Eduskuntaryhmä valmistutti oman karamellipaperin, johon pakattua Chymoksen Mari-mint-karamellia jaettiin yleisötilaisuuksissa.

- Eduskuntaryhmä hyväksyi syksyllä talous- ja budjettipolitiikan linjan vuodelle 1995 nimellä "Työn puolesta". Siitä otettiin 20 000 kappaleen painos ja ruotsinkielisenä lyhennelmänä nimellä "Det gäller våra jobb" 1 000 kappaleen painos.

- Eduskuntaryhmä julkaisi koko maan kattavasti 21 sanomalehdessä vaali-ilmoitukset kahtena lauantaina, 28.1.1995 ja 4.2.1995. Ilmoituksissa esiteltiin vaaliipiireittäin kaikkien sosialidemokraattisten kansanedustajaehdokkaiden nimet.

- Eduskuntaryhmä valmisti vaalityötä varten jaettavan esitteen "Suomi uuteen aikaan". Esitteestä otettiin 135 000 kappaleen painos, joka oli jaossa sosialidemokraattisten piiritoimistojen kautta.

SELOSTUKSIA ERÄISTÄ VALIOKUNNISSA KÄSITELLYISTÄ ASIOISTA

SUURI VALIOKUNTA

Suuri valiokunta on toiminut vuoden 1994 alusta voimaan tuleen ETA-sopimuksen alaan kuuluvia asioita käsittelevänä eduskunnan toimielimenä. Uusia ETA-säädöksiä koskevia nk. yhdentymisasiota on tullut syysistuntokauden alkuun mennessä 22. Niistä neljässä suuri valiokunta on ilmaissut kantansa valtioneuvostolle viitaten erikoisvaliokunnan lausuntoon.

Kannanilmaisut ovat koskeneet EU:n komission ehdotusta tietosuojadirektiiviksi, nuorten työsuojelua koskevaksi direktiiviksi ja talletusten suojajärjestelmää koskevaksi direktiiviksi sekä ehdotusta EU:n neljänneksi tutkimuksen puiteohjelmaksi. Kannanotoissa ei ole todettu ehdotusten sisältävän Suomen kannalta ongelmallisia seikkoja.

Vuoden 1995 alusta suuri valiokunta on jatkanut yhdentymisasioiden käsittelyä uudessa asemassa. Suomen liittyttyä Euroopan unioniin on suurelle valiokunnalle tullut entistä tärkeämpi tehtävä. Eri valtioelinten valtasuhteiden muotoutuessa EU-jäsenyyden myötä suuren valiokunnan osoittamalla aktiivisuudella voi olla ratkaiseva merkitys eduskunnan vaikutusvallalle.

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Hallituksen toimenpiteistään vuonna 1992 antaman kertomuksen johdosta annetussa mietinnössä valiokunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin lainvalmistelun arvostuksen ja tason varmistamiseksi.

EU-kansanäänestys

Perustuslakivaliokunta käsittelee hallituksen esityksen laiksi neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä Suomen liittymisestä Euroopan unionin jäseneksi. Valiokuntatyössä erimielisyyttä oli kansanäänestyksen järjestämispäivästä sekä vaihtoehtoista tiedottamisesta. Sosialidemokraatit olivat valiokunnan mietinnön takana. Hallituksen esitystä muutettiin siten, että tiedotusmäärärahoja voidaan jakaa paitsi KYLLÄ- ja EI-vaihtoehtoja koskevaan tiedottamiseen, myös puolueettomaan, vaihtoehtojen vaikutusta koskevaan tiedottamiseen.

Valtiopäiväjärjestyksestä poistettiin säännös, jonka mukaan ainoastaan ev.-lut. valtionkirkkoon kuuluva kansanedustaja voi osallistua ev.-lut. kirkon kirkkolakia koskevien ehdotusten käsittelyyn eduskunnassa.

Perusoikeussäännökset uudistuvat

Valiokunta hyväksyi ehdotuksen perustuslakien perusoikeussäännösten kokonaisuudistuksesta. Muutokset tehdään normaalissa perustuslainsäätämisjärjestyksessä, joten niiden hyväksytyksi tuleminen vaatii vielä uuden käsittelyn vaalien jälkeen kokoontuvilla valtiopäivillä. Esitykset on silloin muuttamatta hyväksyttävä päätöksellä, jota kannattaa vähintään 2/3 annetuista äänistä.

Uudet perusoikeussäännökset kootaan hallitusmuodon toiseen lukuun. Samalla muutetaan eräitä niihin liittyviä hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen säännöksiä. Uudistus nykyaikaistaa ja täsmentää Suomen perusoikeusjärjestelmää, laajentaa sen henkilöllistä soveltamisalaa ja lisää perustuslainsuojan piiriin uusia perusoikeuksia. Käsittelyssä ovat olleet erityisesti taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset perusoikeudet.

Hallitusmuotoon otetaan säännös valtiosäännön taustalla olevista perusarvoista. Yhdenvertaisuutta koskevaa sääntelyä täydennetään syrjintäkiellolla sekä säännöksillä lasten yhdenvertaisesta kohtelusta ja sukupuolten tasa-arvosta. Vapausoikeuksia koskevia säännöksiä laajennetaan ja täsmennetään. Sosiaaliset perusoikeudet kirjoitetaan pääsääntöisesti julkiseen valtaan kohdistuviksi toimintavelvoitteiksi. Hallitusmuotoon otetaan myös ympäristöä koskeva perusoikeussäännös.

Uudistuksen yhteydessä luovutaan toimeentulon lakisääteistä perusturvaa koskevista mahdollisuudesta jättää lakiehdotus lepäämään yli valtiopäivien. Jäljellä olevat säätyjen erioikeudet lakkautetaan.

Muutoksia EU-jäsenyydestä johtuen

Valiokunta käsitteli hallituksen esitystä Suomessa toimitettavia Euroopan parlamentin edustajien vaaleja koskevaksi lainsäädännöksi. Valiokunta päätyi ensi vaiheessa hyväksymään vain eduskunnan suorittaman Euroopan parlamentin edustajien ensimmäisen valinnan kannalta välttämättömät ja kiireelliset säännökset. Näiden mukaan eduskunta valitsi keskuudestaan 16 Europarlamentin jäsentä. Samassa yhteydessä hyväksyttiin valiokunnan enemmistön kantana ensimmäisten suorien vaalien ajankohdaksi seuraavien kunnallisvaalien ajankohta 20.10.1996.

Myöhemmässä vaiheessa valiokunta hyväksyi varsinaisten vaalien järjestämistä koskevat säännökset. Valiokunta muutti hallituksen esitystä mm. siten, että puolueet ja valitsijayhdistykset saavat asettaa valtakunnallisesti 16 ehdokasta. Maa jaetaan neljään vaalialueeseen. Hallituksen esityksen mukaan ehdokkaita olisi voinut asettaa sekajärjestelmän mukaisesti sekä alueellisesti että valtakunnallisesti. Valiokunta katsoi kuitenkin järjestelmän liian monimutkaiseksi.

Valtiopäiväjärjestykseen ja valtioneuvostosta annettuun lakiin tehtiin Eu-jäsenyyden voimaantulemisesta johtuvat tarpeelliset muutokset. Muutosesityksen yhteydessä käytiin monivaiheinen keskustelu mm. siitä, kuka edustaa Suomea hallitusten välisissä konferensseissa. Valiokuntakäsittelyssä päädyttiin järjestelmään, jonka mukaan ainakin pääministeri osallistuu huippukokouksiin, koska hänet velvoitettiin antamaan eduskunnalle

ennen huippukoukousia informaatiota esille tulevista asioista sekä antamaan eduskunnalle selvitys asioiden käsittelystä huippukokouksen jälkeen. Sosialidemokraattien käsityksen mukaan Tasavallan presidentille jää mahdollisuus tapauksittain päättää omasta osallistumisestaan huippukokouksiin.

Ministerien sidonnaisuudet esiin

Suomen hallitusmuotoon ja valtiopäiväjärjestykseen tehtiin uudet säännökset, joiden mukaan valtioneuvoston jäsen ei saa ministeriaikanaan hoitaa julkista virkaa eikä sellaista muuta tehtävää, joka voi haitata ministerin tehtävien hoitamista tai vaarantaa luottamusta hänen toimintaansa valtioneuvoston jäsenenä. Lisäksi hallitusmuotoon otettiin säännös ministerin velvollisuudesta antaa eduskuntaa varten selvitys ulkopuolisista sidonnaisuuksistaan.

Ylimpien valtioelinten valtaoikeuksia selkeytettiin

Valiokunnassa käsiteltiin myös hallituksen esitystä ylimpien valtioelinten valtaoikeuksia koskevaksi lainsäädännöksi. Eduskunnan asema ylimpänä valtioelimenä vahvistettiin. Tasavallan presidentillä säilyy kuitenkin mm. ulkopoliittikaan, valtioneuvoston muodostumiseen, lakien säätämiseen, eduskunnan hajoitukseen ja virkamiesten nimeämiseen liittyviä valtaoikeuksia. Eduskunnan luottamuksen varassa toimivan valtioneuvoston toimivaltaa lisättiin presidentin päätösten valmistelussa, asetusten antamisessa ja virkanimityksissä.

Hallituksen esitystä eduskunnassa käsiteltäessä keskusteltiin erityisesti pääministerin valintatapaa koskevista esityksistä. Hallituksen esityksen mukaan pääministeriksi presidentti nimittää henkilön, jonka eduskunta on annettujen äänten enemmistöllä valinnut tähän tehtävään. Sosialidemokraattien mielestä presidentillä tulee olla oikeus tehdä esitys pääministeriksi, jonka eduskunta sitten enemmistöllään hyväksyy. Mikäli eduskunta ei hyväksy presidentin ehdottamaan ehdokasta, tapahtuu valinta eduskunnassa tarvittaessa kahdella vaalikierroksella.

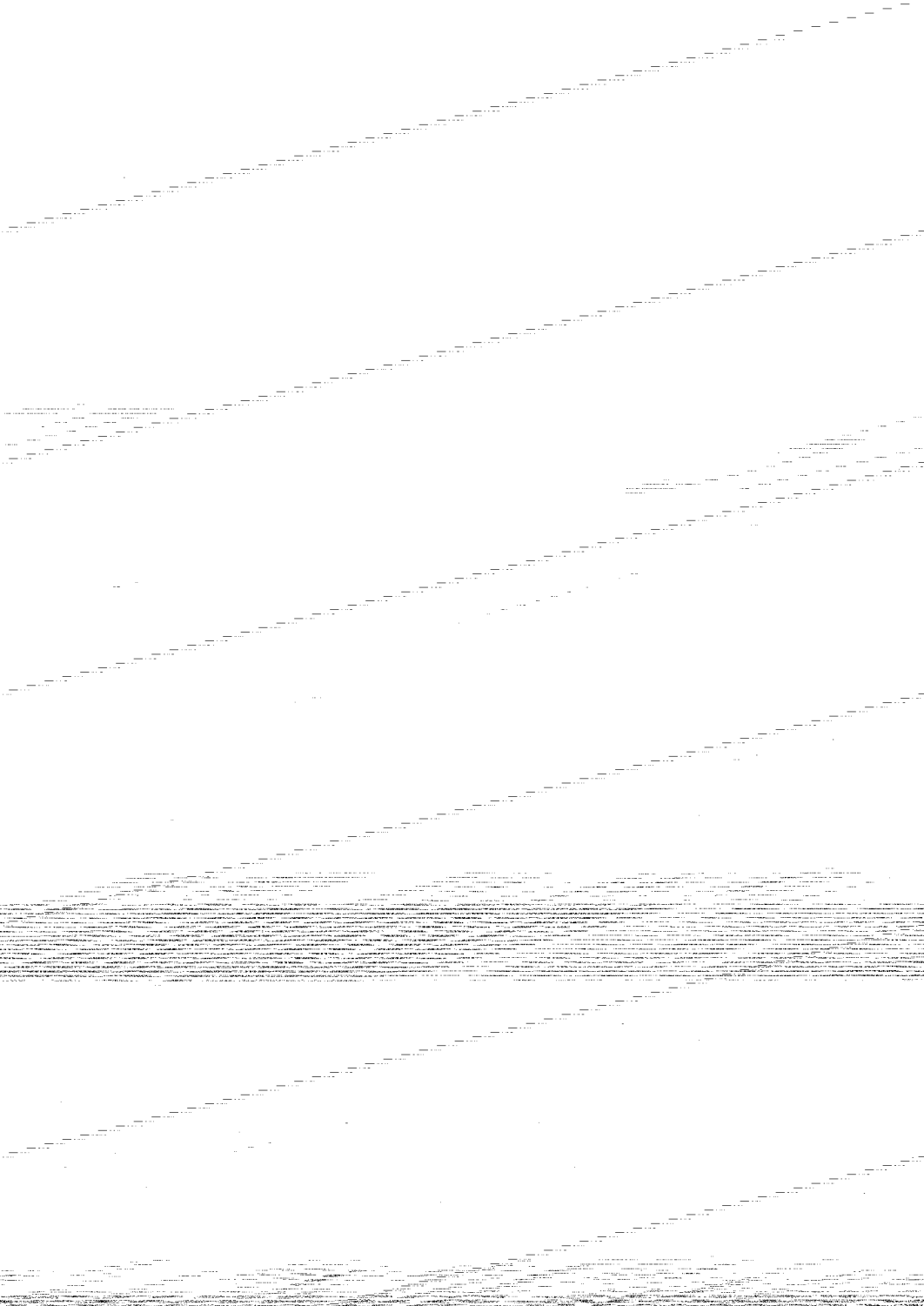
Hallituksen esitystä muutettiin siten, että presidentin ja valtioneuvoston ollessa erimielisiä hallituksen esityksen antamisesta eduskunnalle, tulee presidentin noudattaa valtioneuvoston tahtoa.

Asian päättää lopullisesti normaalissa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä seuraava eduskunta.

LAKIVALIOKUNTA

Yhdyskuntapalvelukokeilua laajennettiin koko maan kattavaksi. Kokeilu kestää vuoteen 1996.

Raiskaus ja muut vastaavat seksuaalirikokset tehtiin rikokseksi myös silloin, kun se tapahtuu avioliitossa.

sekä kehittää hyvää pesähoitotapaa. Konkurssiasiamiehen tulee myös seurata yrityssaneerausmenettelyjen toimeenpanoa.

Rikoslain II-vaihe valmistui

Valiokunnassa valmistui toimintavuoden aikana hyvin laaja rikoslain kokonaisuudistuksen toinen vaihe ja siihen kiinteästi liittyen uusi lainsäädäntö oikeushenkilön rangaistusvastuuta. Kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe sisälsi osauudistuksen, joka koski omaisuusvaihdanta- ja talousrikoksia. Tämä uudistus tuli voimaan 1. päivänä tammikuuta 1991. Kakkosvaihe sisälsi rikoslain 11 eri luvun uudistamisen kokonaan ja eräiden rikoslain muiden säännösten uudistamisen. Uudistettavat säännökset koostuivat osittain ensimmäisen vaiheen ulkopuolelle jääneistä taloudelliseen rikollisuuteen läheisesti liittyvistä rikoksista ja rikoksista, jotka liittyvät rikosoikeuden perinteiseen ydinalueeseen sekä mm. vanhentumissäännöstöön.

Työrikoksista lisättiin rikoslakiin kokonaan uusi luku, johon siirrettiin muusta lainsäädännöstä työrikoksia koskevat säännökset.

Myös ympäristörikoksia koskevat vankeusuhan sisältävät säännökset siirrettiin muista laeista omaksi luvukseen rikoslakiin.

Valiokuntakäsittelyssä sosialidemokraatit jättivät yhdessä Vasemmistoliiton ja Vihreiden kanssa vastalauseen, jossa keskityttiin erityisesti työrikoksia ja ympäristörikoksia koskeviin säännöksiin. Vastalauseen mukaan tulee mm. työrikosten osalta säätää työturvallisuusrikkoksen perustekomuoto- sekä törkeä työturvallisuusrikos kovennettuine sanktioasteineen. Lisäksi oikeushenkilön rangaistusvastuu tulee säätää mahdolliseksi myös työrikosten osalta, toisin sanoen myös yritys tai yhteisö tulee voida säätää toimihenkilöiden lisäksi rangaistusuhan alaiseksi työturvallisuusrikoksia tehtäessä. Ympäristörikosten osalta halutaan mm. pidentää vanhentumisaikaa 10 vuoteen. Täysistunnossaan eduskunta päätyikin pidentämään ympäristörikosten vanhentumisaikaa.

Pakkokeinolain muutoksella muutettiin pidättämisen ja vangitsemisen edellytyksiä siten, että rikoksesta epäilty saadaan pidättää ja oikeudenkäynnin ajaksi vangita paonvaaran, jälkienpeittämisvaaran tai rikosten jatkamisvaaran torjumiseksi, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Aiemmin on edellytetty, että sanottu ankarin rangaistus on enemmän kuin vuosi vankeutta.

ULKOASIAINVALIOKUNTA

Yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemisesta hyväksyttiin

Vuonna 1956 kansainvälisesti voimaan tullut yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa velvoittaa ryhtymään suojelutoimiin jo rauhan aikana. Siihen liittyvä pöytäkirja sisältää määräykset miehityltä alueelta yleissopimuksen

vastaisesti viedyn kulttuuriomaisuuden haltuun ottamisesta ja palauttamisesta. Valiokunta kiinnitti huomiota sopimuksen edellyttämien toimien valmisteluun Suomessa.

Biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus hyväksyttiin

Sopimuksen tavoitteena on maapallon eläin- ja kasvilajien sekä niiden sisältämien perintötekijöiden suojele sekä perintöaineksen käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako. Sopimus tuli kansainvälisesti voimaan vuonna 1993. Valiokunta totesi, että tällä sopimuksella ensi kertaa yhdistetään luonnon monimuotoisuuden suojele ja taloudellinen hyväksikäyttö. (HE 55/94)

Suomi Euroopan unionin jäseneksi

Suomi allekirjoitti sopimuksen Euroopan unioniin liittymisestä kaikkien Unionin jäsenmaiden ja jäsenyysneuvottelunsa päättäneen neljän maan kanssa Korfulla 24.6.1994. Asiasta 16.10. järjestetty kansanäänestys päättyi 57 %:n enemmistöllä myönteiseen lopputulokseen. Hallituksen esityksen mukaan Suomen jäsenyyden alkamispäiväksi määrättiin 1.1.1995.

Ulkoasiainvaliokunta antoi jäsenyyttä koskevan mietintönsä eduskunnan hyväksyttäväksi lokakuun lopussa. Valiokunta totesi maailmanlaajuisen taloudellisen ja poliittisen kehityksen johtaneen siihen, että Suomen saattoi harkita entistä tiiviimpää suhdetta Länsi-Euroopan integraatioon. Erityisen tärkeää tässä suhteessa on ollut muutos Euroopassa. Neuvostoliiton johtaman liittouman ja sittemmin itse Neuvostoliiton hajoaminen on johtanut kylmän sodan ja poliittisen vastakkainasettelun päättymiseen Euroopassa. Samalla EU:sta oli tullut toimintakykyisin ja tehokkain toimija turvallisuuden edistämiseksi koko Euroopassa. Uudessa tilanteessa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan lähtökohtien katsottiin olevan sopusoinnussa EU:n jäsenyyden velvoitteiden kanssa.

Valiokunta totesi jäsenyys sopimuksen poikkeavan laajuudeltaan ja luonteeltaan kaikista aiemmin tehdyistä valtiosopimuksista. Jäsenyydelle asetetut ehdot oli katsottava siirtymävaiheen säännöksi, joiden turvin Suomi sopeutuisi yhteisölaainsäädännön vaatimuksiin.

Ulkoasiainvaliokunta katsoi EU:hun liittymisen olevan Suomen itsenäisyyden ajan tärkein päätös. Vaikka valiokunta totesi maamme suvereniteetin rajoittuvan ylikansallisen yhteistyön hyväksi, se totesi Suomen neuvotteluissa saavuttaneen hyväksyttävät ja parhaat mahdolliset ehdot. Tämän vuoksi jäsenyys sopimuksen vahvistaminen oli perusteltua.

Eduskunta hyväksyi EU-jäsenyyden pitkällisen jarrutuskeskustelun jälkeen 18. päivänä marraskuuta äänin JAA 152 - EI 45 - TYHJÄ 1 - POISSA 1.

Suomi hakeutuu WEU:n tarkkailijaksi

Koko EU:n liittymisprosessin ajan Suomi on korostanut haluaan säilyttää sotilaallinen liittoutumattomuutensa. Sitoutuminen Euroopan unionin perustamissopimuksen (Maastrichtin sopimus) ei ole ollut ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa. Vaikka sopimuksessa

päädettiin turvallisuuspolitiikassa yhteistyöhön, se ei velvoittanut Unionin jäsenmaita sotilaalliseen liittoutumiseen.

Liittyminen varsinaiseksi jäseneksi Länsi-Euroopan unioniin WEU:hun olisi Suomen valitsemien liittoutumattomuustavoitteiden kannalta ongelmallista. Suomen on silti määritettävä suhteensa WEU:hun ja huolehdittava tietojen saannista järjestössä, jolle on suunniteltu keskeinen osa EU:n turvallisuuspolitiikassa.

Ulkoasiainvaliokunta katsoi tarkkailija-aseman hakemisen WEU:ssa palvelisi parhaiten Suomen etuja. Samalla valiokunta edellytti hallituksen tuovan tarkkailija-aseman hakemisen erikseen eduskunnan käsiteltäväksi. Hallitus tulkitsee tätä toivetta antamalla tammikuussa 1995 eduskunnalle pääministerin ilmoituksen päätöksestään hakea tarkkailija-asemaa WEU:ssa.

GATT muuttui WTO:ksi

GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) aloitti viimeiseksi jääneen neuvottelukierroksensa Uruguayn Punta del Estessä vuonna 1986. Kierros saatiin päätökseen 15.12.1993 ja GATT:in jäsenmaita hyödyttävien kaupan vapauttamissopimusten lisäksi hyväksyttiin päätös maailman kauppajärjestön, World Trade Organisationin perustamisesta.

GATTin "Uruguayn kierros" alensi teollisuustuotteiden yleisimpiä tulleja noin viiden prosentin tasosta 3,5 prosenttiin. Lisäksi useilla toimialoilla, mm. metsäteollisuustuotteissa, päästiin nollatulliratkaisuihin. Kuluttajien ja kehitysmaiden asemaa parannettiin tekstiiliteollisuuden erityissuojelun asteittaisella poistamisella.

Sopimuskierroksella päästiin yhteisymmärrykseen uusien toimialojen kaupan esteiden poistamisesta. Maatalouden rajasuojaa muutettiin kiintiöistä ja kielloista tullitarifein hoidettavaksi ja samalla sitä päätettiin alentaa. Palveluiden kaupassa sopimus jäi laihaksi, mutta neuvotteluja mm. telealan ja audiovisuaalisten palveluiden kaupasta jatketaan.

Viimeisen GATT-sopimuksen myötä nimettyihin neuvottelukierroksiin perustuva järjestelmä päätettiin korvata World Trade Organisation -nimisellä kansainvälisellä kauppajärjestöllä. Järjestön kotipaikaksi tuli Geneve. Suomi on WTO:n jäsen ja vaikuttaa sen toimintaan sekä suoraan että Euroopan unionin kautta.

Valiokunta hyväksyi 13.12.1994 WTO:n perustamissopimuksen ja ja sen liitesopimusten määräykset.

VALTIOVARAINVALIOKUNTA

Ensimmäinen lisätalousarvio helmikuussa

Vuoden 1994 ensimmäisen lisätalousarvion lähtökohtana oli yksityisten investointien liikkeellelähden edistäminen sekä joidenkin julkisten investointien aientaminen vuodelle

1994. Julkisten investointien aientamishankkeita oli noin 1 200 miljoonan markan verran. Määrärahoja lisättiin mm. tieliikenteeseen ja radanpitoon.

Sosialidemokraatit jättivät I lisätalousarviosta laadittuun mietintöön vastalauseen. Siinä kiinnitettiin huomiota investointien hitaaseen liikkeelle lähtöön sekä kasvun käynnistymistä hidastaviin maaliskuihin tuloverojen korotuksiin. Hallituksen esittämiä investointien aientamisia pidettiin riittämättöminä. Vastalauseessa kiinnitettiin huomiota myös työllisyysrahojen alueelliseen jakoon. Hallituksen jakotapaa ei pidetty oikeudenmukaisena erityisesti eteläisten työvoimapiirien näkökulmasta.

Toinen lisätalousarvio toukokuussa

Toinen lisätalousarvio sisälsi toimenpiteitä työllisyyden parantamiseksi, mm. koulutus- ja työvoimapolitiittisten toimien lisäämistä.

Sosialidemokraatit jättivät II lisätalousarvion mietintöön vastalauseen. Siinä arvosteltiin hallitusta mm. siitä, että työllistämistoimet tulevat aivan liian myöhään ajatellen koulusta pääseviä nuoria. Osa II lisäbudjettiin sisältyvistä nuorten työllistämistoimista uhkaa jäädä toteutumatta sen vuoksi, että budjetin hyväksyminen eduskunnassa siirtyi kesäkuun puoliväliin. Sosialidemokraatit esittivät lisää rahaa työllisyyttä lisääviin tarkoituksiin, kuten asuntojen peruskorjaamiseen.

Sosialidemokraatit kiinnittivät huomiota myös siihen, että hallitus poistaa maataloudelta koottavia maksuja ja veroja jo vuoden 1994 aikana, mutta hallitus ei tee vastaavia muutoksia budjetin tulopuolelle. Budjetointikäytännössä tulisi päästä siihen, että lakimuutosten tuomat tulojen vähenemiset sekä sen myötä budjettiin syntyvät vajaukset kirjattaisiin välittömästi lisäbudjetteihin.

Lannoitevero poistui maataloudelta

Hallitus toi keväällä ripeästi eduskunnan käsiteltäväksi esityksen lannoiteverolain kumoamisesta. Hallitus perusteli lannoiteveron poistamista EU-sopeutuksella. Lannoiteveron poistaminen tarkoittaa vuositasolla noin 470 miljoonan markan valtion tulojen vähenemistä. Maatalouden verotus kevenee vastaavalla summalla.

Sosialidemokraatit jättivät mietintöön vastalauseen, jossa ei hyväksytty lannoiteveron poistoa. Mahdollinen EU-jäsenyys ei edellytä veron poistamista, ei ainakaan pysyvästi jo ennen jäsenyyden toteutumista. Lannoiteveron säilyttämistä perusteltiin myös ympäristön-suojelunäkökohdilla.

Sianlihan vientikustannusmaksua alennettiin

Sianlihan vientikustannusmaksua alennettiin 30 penniä kilolta. Hallitus perusteli kevennyttä elintarvikealan työsolulla sekä sopeutumisella mahdolliseen EU-jäsenyyteen.

Sosialidemokraatit jättivät mietintöön vastalauseen. Siinä ei hyväksytty hallituksen esittämää vientimaksun alennusta.

Arvonlisäverolakia muutettiin ennen sen voimaantuloa

Arvonlisäverolaki tuli voimaan 1.6.1994. Syksyllä 1993 hyväksytyyn arvonlisäverolakiin tehtiin keväällä 1994 ennen lain voimaantuloa muutos. Hallitus ehdotti muutettavaksi arvonlisäverolakia henkilöliikenteen tukien verokohtelun osalta. Kunnan tai pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan harjoittaman henkilökuljetustoiminnan järjestämisestä aiheutunutta kunnan tai osakaskuntien kattamaa alijäämää ei pidetä verotettavana tukena tai avustuksena. Samalla verokanta ehdotettiin alennettavaksi vuoden 1995 loppuun asti 9 prosentista 6 prosenttiin.

Sosialidemokraatit jättivät mietintöön vastalauseen, jossa esitettiin arvonlisäverolain voimaantulon siirtämistä kesäkuun alkuun vuoteen 1995. Sosialidemokraatit hyväksyivät arvonlisäverolakiin tehdyt muutokset sellaisenaan.

Perintö- ja lahjaverolakia muutettiin

Valtiovarainvaliokunnan verojaoston käsiteltävänä oli myös toinen verokevennys maataloudelle. Perintö- ja lahjaverolakia ehdotettiin muutettavaksi siten, että maatalon, muun yrityksen tai näiden osan lahjanluonteisissa luovutuksissa jätetään lahjavero maksuunpanematta, jos kauppahinta on enemmän kuin 50 % käyvästä hinnasta.

Sosialidemokraatit jättivät vastalauseen. Esitettyä muutosta ei hyväksytty.

Kana- ja sikatalousyriyten markkinointimaksut poistettiin kesken vuotta

Kana- ja sikatalousyriyksiltä kannettavat markkinoimismaksut poistettiin vuodelta 1994. Maksuista olisi kertynyt vuonna 1994 noin 10 miljoonaa markkaa, ellei lakia olisi kumottu.

Sosialidemokraattien mielestä maksujen poistaminen kasvatti ylituotantoa sekä vääristi maatalouden sisäistä tulonjakoa, joten lakiehdotus ehdotettiin hylättäväksi.

Hallitus poisti myös maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksun heinäkuun alussa 1994. Näiden maksujen poistaminen vähensi maksutuloja 200 miljoonalla markalla.

Uusi verokevennys maatalouden harjoittajille

Esityksessä tuloverolain muuttamisesta ehdotetaan, että maatalouden tulosta saisi tuloverotuksessa tehdä velkamäärän perusteella myönnettävän vähennyksen viideltä vuodelta toimitettavassa verotuksessa. Vähennys myönnettäisiin, jos verovelvollisella on vuoden 1993 päättyessä ollut maatalouteen kohdistuvaa pitkäaikaista velkaa vähintään 280 000 markkaa. Vähennyksen enimmäismäärä olisi 50 prosenttia 280 000 markkaa ylittävästä velan määrästä.

Vähennyksen enimmäismäärää pienennettäisiin kuitenkin määrällä, jolla verovelvollisen muiden kuin maa- ja metsätalouden veronalaisten varojen määrä ylittää puoli miljoonaa. Verovuonna tehtävä vähennys saisi olla enintään 25 % vähennyksen enimmäismäärästä,

kuitenkin enintään maatalouden jaettavan yritystulon määrä. Vähennys myönnettäisiin vuosilta 1995 -1999 toimitettavissa verotuksissa.

Vähennyksen on arvioitu vähentävän valtion verotuloja 115 miljoonaa markkaa ja kuntien verotuloja 145 miljoonaa markkaa eli yhteensä 260 miljoonaa markkaa. Vähennykseen oikeuttavien tilojen määräksi on arvioitu 19 000. Vähennyksen määrän arvioidaan olevan tilaa kohden 35 600 markkaa.

Sosialidemokraatit eivät hyväksyneet velkojen muuttamista saataviksi. Vastalauseessamme esitettiin lakiesityksen hylkäämistä. Kyseessä on verokevennys, joka herättää katkeruutta myös viljelijöiden keskuudessa. Velkaantumista välttäneet tilat pitävät kohtuuttomana sitä, että valtio maksaa velalla vaurastuneiden tilojen velkoja. Vuonna 1992 maataloudenharjoittajat maksoivat veroja valtiolle 890 miljoonaa. Nyt esitetty verokevennys keventää maataloudenharjoittajien verotusta keskimäärin yli 10 prosentilla. Lakiesitys tuli hyväksytyksi eduskunnassa hallituspuoluiden voimin, joten vastalauseemme ei ollut este lain hyväksymiselle.

Maatilojen perintö- ja lahjaverotusta kevennettiin

Perintö- ja lahjaverolakia muutettiin siten, että maatalon, muun yrityksen tai näiden osan lahjanluonteisissa luovutuksissa jätetään lahjaveron maksuunpanematta, jos kauppahinta on enemmän kuin 50 prosenttia käyvistä arvosta. Kevennyksen vaikutuksia verojen tuottoon ei ole lain perusteluissa arvioitu lainkaan.

Sosialidemokraatit vastustivat esitettyä verohuojennusta ja esittivät lakiehdotuksen hylättäväksi.

Talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslakia muutettiin

Talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslakia muutettiin siten, että 24 kuukauden verovapaan talletuksen tekeminen laissa säädetyn nykyisin ehdoin olisi mahdollista vielä vuonna 1995.

Arvonlisäverotukseen suuria muutoksia

Arvonlisäverolakia muutettiin siten, että alkutuotevähennysjärjestelmästä luovutaan kokonaan. Samalla alkutuottajat säädettiin arvonlisäverotuksessa verovelvollisiksi. Ehdotuksen mukaan elintarvikkeiden arvonlisäverotuksessa sovellettaisiin 12 prosentin verokantaa. Vuosina 1995-97 ehdotettiin kuitenkin sovellettavaksi 17 prosentin verokantaa. Tarjoilutoimintaan ja henkilöstöruokalatoimintaan sovelletaan 22 prosentin verokantaa. Samalla alkutuottajille esitettiin myönnettäväksi arvonlisäverotuksessa takautuva vähennysoikeus investointihyödykkeistä, jotka oli hankittu heinäkuun 1994 jälkeen. Esitetyt muutokset tulivat voimaan vuoden 1995 alussa.

Sosialidemokraatit yhtyivät vihreiden ja vasemmistoliiton vastalauseeseen osittain. Sosialidemokraattien mielestä henkilöstöruokaloitten verokanta olisi täytynyt säätää nollassa.

Kolmas lisäbudjetti lisäsi valtion menoja 3,3 miljardilla markalla

Vuoden 1994 kolmas lisätalousarvio oli porvarihallituksen 14. lisätalousarvio ja samalla vaalikauden viimeinen lisäbudjetti. Lisäbudjeteilla hallitus lisäsi valtion menoja vaalikauden aikana yhteensä noin 60 miljardilla markalla. Vuoden 1994 kolmannessa lisäbudjetissa varattiin määrärahoja mm. työllisyyden hoitoon, viljan vientitukeen ja puolustusmateriaalihankintoihin. Osa menoista oli sellaisia, jotka oli siirretty vuoden 1995 varsinaisesta talousarviosta III lisäbudjettiin. Lisäbudjetissa oli myös valtionyhtiöiden omistussuhteiden muutosesityksiä. Ne koskivat Rautaruukki Oy:tä, Valmet Oy:tä ja Kemira Oy:tä.

Sosialidemokraatit jättivät lisäbudjettiin vastalauseen, jossa kiinnitettiin huomiota mm. lisäbudjettien suureen määrään sekä valtionyhtiöiden omistusjärjestelyihin. Valtionyhtiöiden yksityistämisyjärjestelyistä pyrittiin neuvottelemaan hallituspuolueiden kanssa eduskuntakäsittelyn aikana, mutta neuvottelutulosta ei syntynyt. Kun neuvottelutulosta ei syntynyt, esittivät sosialidemokraatit ehdotettujen omistusjärjestelyjen poistamista lisäbudjetista.

Valtion kiinteistöhallintoa uudistettiin

Hallituksen esitykseen sisältyi ehdotus valtion rakennushallinnon lakkauttamisesta ja sen yhteydessä kiinteistöpalvelutoimintojen (rakentaminen, siivous, kiinteistöhoito ja korjaustoimi) siirtämisestä kokonaisuudessaan valtion toistaiseksi yksinään omistamille osakeyhtiölle.

Sosialidemokraatit jättivät lakiesitykseen vastalauseen, jossa kiinnitettiin huomiota henkilöstön asemaan muutostilanteessa. Sosialidemokraattien esittämä ponsi oli seuraava: "Valiokunta edellyttää valtion kiinteistölaitoksen muodostamisessa noudatettavan liikkeen luovutustilannetta koskevaa säännöstä ja että henkilöstön eläke-etuudet turvataan organisaatiouudistuksen yhteydessä."

Auton käyttömaksua nostettiin

Ajoneuvoista suoritettava ajoneuvovero eli auton käyttömaksua ehdotettiin korotettavaksi 300 markasta 400 markkaan tai 500 markasta 600 markkaan riippuen siitä, onko ajoneuvo merkitty ensimmäisen kerran rekisteriin ennen vuoden 1994 alkua vaiko sen jälkeen. Korotus lisää valtion verotuottoa noin 210 miljoonalla markalla. Veron tuotto olisi vuonna 1995 860 miljoonaa markkaa.

Sosialidemokraatit jättivät lakiesitykseen vastalauseen, jossa ehdotettiin hylättäväksi koko ajoneuvoista perittävä käyttömaksu. Käyttömaksun keräämistä pidettiin hallinnollisesti kalliina (35 miljoonaa markkaa). Lisäksi käyttömaksu ei edistä ympäristönsuojelua, kuten polttoainevero. Tarvittava verotuotto tulisi koota polttoaineveroilla.

Tuloveroasteikkoihin inflaatiotarkistus

Valtion tuloveroasteikkoa ehdotettiin muutettavaksi siten, että asteikkoa lievennetään 2 prosentin hintatason nousua vastaavasti.

Sosialidemokraatit jättivät lakiehdotukseen vastalauseen, jonka mukaan verohuojennukset tulisi tehdä ensisijaisesti suhteellisiin tuloveroihin. Lisäksi sosialidemokraatit esittivät varallisuusverotuksen verotettavan tulon alentamista 600 000 markkaan ehdotetusta 1 100 000 markasta.

Palkansaajien veroperusteita kiristettiin

Tuloverolakia muutettiin mm siten, että työmatkakustannusten vähentämisoikeuteen liittyvää omavastuusuutta korotettiin 2000 markasta 2500 markkaan. Tulonhankkimisvähennyksen enimmäismäärää esitettiin alennettavaksi 2100 markasta 1500 markkaan. Samaan lakiesitykseen sisältyi muutoksia, joilla tiukennettiin työsuhteeseen perustuvien etuuksien verotusta (optioetuuDET).

Sosialidemokraatit jättivät vastalauseen, jossa vastustettiin työmatka- ja tulonhankkimiskulujen vähennysoikeuksien supistamista.

Arvonlisä-, valmiste- ja autoverotus uudistettiin EU-mallien mukaisiksi

Valtiovarainvaliokunnan käsiteltävänä oli syksyn 1994 aikana suuria verolakeja. Koko valmisteverotus käsittäen mm polttoaineiden, eri energialähteiden, tupakan ja alkoholin verotuksen uudistettiin EU:n verosäädösten mukaiseksi. Nykyinen auto- ja moottoripyörävero korvattiin autoverolailla, mutta verotuotot säilyvät entisinä. Myös arvonlisäverotus harmonisoitiin EU-jäsenyyden edellyttämällä tavalla.

Vuoden 1995 valtion talousarvio hyväksyttiin tammikuussa 1995

Eduskunta hyväksyi vuoden 1995 valtion talousarvion tammikuussa 1995. Hallituksen esitykseen ei tullut eduskuntakäsittelyssä suuria muutoksia. Budjetin loppusumma muuttui eduskuntakäsittelyssä vajaan 300 miljoonaa markkaa. Vuoden 1995 talousarvioesityksen menot ovat 195 833 219 000 markkaa.

Sosialidemokraatit jättivät budjettimietintöön vastalauseen, joka vastasi sisällöltään syksyllä 1994 julkaistua budjettivastinetta. Vastalauseessa kiinnitettiin erityisesti huomiota budjetin työllisyysvaikutuksiin. Sosialidemokraattien vastalauseessa esitettiin menojen lisäämistä työllistäviin kohteisiin sekä menojen vähentämistä elinkeinoituista.

TALOUSVALIOKUNTA

Vähittäiskaupan liikeaikalakia muutettiin

Lakia vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta muutettiin siten, että kauppojen aukiolomahdollisuudet sunnuntaisin lisääntyivät. Ammattimaista vähittäiskauppaa sekä parturin- ja kähertäjänliikettä saa harjoittaa sunnuntaisin kello 10:n ja 18:n välisenä aikana joulukuussa ja kahdeksan sijasta kuutena muuna sunnuntaina, jotka kauppa- ja teollisuusministeriö määrää. Poikkeuslupien myöntäminen siirrettiin ministeriöltä lääninhallitukselle. Valiokunta korosti, että poikkeuslupien tarve on harkittava paikalliset olot huomioon ottaen.

Kaupan aukioloaikojen laajentamisesta käytiin ryhmässä perusteellisia keskusteluja. Ryhmän jäsenten näkemykset aukioloaikojen laajentamisesta vaihtelivat. Osa vastusti laajentamista, osa olisi ollut valmis vapaampiinkin aukioloaikoihin mitä hallitus esitti.

Eduskuntaryhmä kannatti Raimo Vuoriston nimissä ollutta ehdotusta.

Energiapolitiikasta jälleen selonteko

Talousvaliokunta sai marraskuussa 1993 käsiteltäväksi valtioneuvoston energiapolitiittisen selonteon. Selonteossa käytiin läpi energiapolitiittista tilannetta sen jälkeen kun uuden ydinvoimalan rakentamiseen ei oltu saatu eduskunnan myönteistä kantaa.

Talousvaliokunnan sosialidemokraattiset jäsenet jättivät vastalauseen energiaselonteosta laadittuun valiokunnan mietintöön. Vastalauseessa todetaan mm seuraavaa: "Kaikki hallituksen tavoitteet ovat kannatettavia. Selonteossa energiapolitiikan hoitoon määritellyt kannat sekä lyhyellä aikavälillä että pitkän aikavälin linjaukset ovat kuitenkin selkeässä ristiriidassa asetettujen tavoitteiden kanssa. Tavoitteita ei yksinkertaisesti voi saavuttaa selonteossa luonnehditun toimintapolitiikan avulla. Tästä syystä emme voi yhtyä valiokunnan enemmistön kantaan." Vastalauseessa suhtaudutaan kriittisesti huomattaviin energian säästämismahdollisuuksiin sekä bioenergian laajempiin käyttömahdollisuuksiin.

Teollisuudelle uusi investointituki

Teollisten investointien edistämiseksi säädettiin laki, jonka mukaan teollisuudelle maksetaan valtion varoista investointitukea. Tuki maksetaan hakemuksesta kotimaiselle elinkeinotoimintaa harjoittavalle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, joka vuonna 1994 rakentaa tai rakennuttaa teollisuusrakennuksen taikka hankkii uusia koneita tai laitteita käytettäväksi Suomessa harjoittamassaan tuotantotoiminnassa. Investointituen suuruus on 7 % hankintamenosta. Tuen saamisen ehtona on, että rakennuksen, koneen tai laitteen hankintamenon kattamiseen käytetään siirtymävarausta tai investointivarausta.

Talousvaliokunta joutui tekemään hallituksen ehdotukseen muutoksia. Lakiehdotus ei ollut ETA-sopimuksen mukainen. Sosialidemokraatit hyväksyivät lain sen jälkeen kun lakiehdotusta oli muutettu ETA-sopimuksen mukaiseksi.

Kuluttajansuojalainsäädäntöä muutettiin

Kuluttajansuojalainsäädäntöä muutettiin vastaamaan Euroopan yhteisöjen direktiivien ja kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista. Kuluttajansuojalaissa säädetty markkinaoikeudelliset pakkokeinot, kieltopäätös ja uhkasakko, voidaan kohdistaa myös sellaisen elinkeinon harjoittajien yhteenliittymään, joka on laatinut kuluttajasopimuksia varten kohtuuttomia sopimusehtoja tai jonka antamat ohjeet tai suositukset muutoin ovat johtaneet kuluttajien kannalta kohtuuttomiin ehtojen käyttämiseen. Sellaisiin sopimusehtoihin, jotka on laadittu etukäteen ilman, että kuluttaja on voinut vaikuttaa ehdon sisältöön, tulee noudattaa tulkintalinjaa kuluttajan hyväksi.

Valtiolle sijoitusyhtiö

Valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, jonka mukaan perustetaan pääomasijoitustoimintaa harjoittava valtionyhtiö. Perustettava osakeyhtiö toimii pääoma- eli riskisijoitustoimintaa harjoittavana valtionyhtiönä. Yhtiön tehtävänä on vahvistaa Suomen teollista rakennetta ja teollisuutta palvelevaa yritystoimintaa lisäämällä erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten oman pääoman ehtoista rahoitusta. Pääomasijoitusyhtiö toimii ns. rahastojen rahastona ja tekee ensisijaisesti sijoituksia olemassa oleviin ja perustettaviin pääoma- eli riskisijoitusyhtiöihin.

Valtion hankintakeskus osakeyhtiöksi

Valtion hankintakeskus päätettiin muuttaa osakeyhtiöksi. Lailla valtioneuvosto oikeutettiin luovuttamaan liiketoimintaa harjoittavana valtion laitoksena toimineen Valtion hankintakeskuksen liiketoiminta ja hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle osakeyhtiölle. Perustettava osakeyhtiö toimii julkishallinnon tarpeisiin erikoistuneena hankinta- ja jakeluorganisaationa. Valiokuntakäsittelyssä sosialidemokraatit kiinnittivät erityisesti huomiota perustettavan yhtiön henkilöstön asemaan ja edellyttivät, että työntekijöiden asemaa koskevat ratkaisut tehdään ennen Valtion hankintakeskuksen yhtiöittämistä. Samalla edellytettiin, että Valtion hankintakeskuksen yhtiöittämisessä noudatetaan liiketoimintojen luovutustilannetta koskevaa säännöstöä ja että henkilöstön eläke-etuudet turvataan organisaatiouudistuksen yhteydessä. Nämä ehdot saatiinkin kirjatuiksi valiokunnan mietintöön ja samalla eduskunnan päätökseen.

Sähkömarkkinalaki hyväksyttiin epäilyistä huolimatta

Valiokunnassa käsiteltiin hallituksen esitys uudeksi sähkömarkkinalaiksi. Lain mukaan maan sähköverkosta muodostetaan markkinapaikka, jonka tulee palvella tasapuolisesti sähkön ostajia ja myyjiä. Ostajat ja myyjät voisivat sopia suoraan keskenään sähkön kaupasta; verkko olisi käytettävissä kaiken sähkön siirtoon.

Sähkön tuottamisen, tuonnin, viennin ja myynnin sääntely puretaan pääosiltaan ja niistä tulee kilpailunalaista toimintaa. Kanta-, alue- tai jakeluverkon ylläpitäminen on luvanvaraista. Luvanvaraisuudella varmistetaan toiminnan taloudellista, organisatorista ja teknistä tarkoituksenmukaisuutta sekä sähköturvallisuutta.

Sähköverkon haltijalla on velvollisuus käyttää ja ylläpitää ja kehittää verkkoaan sähkömarkkinoiden tarpeiden mukaan. Verkon haltija on verkon kapasiteetin rajoissa velvollinen liittämään kohtuullista korvausta vastaan verkkoonsa kaikki halukkaat verkon tarvitsijat. Paikallisen jakeluverkon haltijalle määrätään verkkoluvassa maantieteellinen vastuualue. Järjestelyllä varmistetaan, että sähköverkko on kotitalouksien ja muiden pienkuluttajien käytettävissä vähintään nykyisentasoisena.

Verkkopalvelunhinnoittelussa noudatetaan pistehinnoittelujärjestelmää. Sähkönsiirron hinta määräytyy sen mukaan, minkä verkon ja minkälaisia palveluja asiakas käyttää. Maantieteellinen etäisyys menettää merkistystään hinnoitteluperusteena.

Sosialidemokraatit vastustivat sähkömarkkinalain hyväksymistä, koska pelkona nähtiin sähkön hinnan nouseminen pienkuluttajien osalta. Todennäköistä sensijaan on, että sähkön hinta suuryksiköiden osalta saattaa laskea. Lakiehdotuksen mukainen pistehintajärjestelmä on sangen vaikeaselkoinen. Sosialidemokraattien mielestä lain voimaantumisen vaikutuksia ei vielä tunneta riittävästi. Vaikutuksia olisi tullut tutkia vielä tarkemmin, minkä lisäksi lakiesitys olisi antanut vasta siinä vaiheessa, kun perussähkön riittävyteen liittyvät tuotanto-ongelmat on ratkaistu. Vasta sen jälkeen on oikea aika säätää kilpailua edistävää markkinalaki.

HALLINTOVALIOKUNTA

Valtion virkamieslaki uudistui

Valtion virkamieslaki uudistettiin kokonaisuudessaan. Hallitus esitti virkasuhteen lähentämistä työsuhteeseen, alilla haluttiin mahdollistaa sopiminen palvelussuhteen ehdoista. Tilanteissa, joissa aiemmin oli käytetty tilapäisiä ja virkaatoimittavia virkamiehiä, käytettäisiin vastedes määräaikaista virkamiehiä. Palvelussuhdeturvaa haluttiin muuttaa työsuhdeturvaa vastaavaksi. Kurinpitäjärjestelmään ehdotettiin tiettyjä hallinnollisia muutoksia.

Hallintovaliokunta joutui tekemään lakiin lukuisia muutoksia, sillä laki oli valmisteltu niin selkeästi työnantajaintressistä, että työntekijäpuolen oikeusturvaa ja etuja ei oltu otettu huomioon. Valiokunta joutui parantamaan virkamiesten oikeuksia hallituksen esitykseen nähden, jotta virkasuhde ei ole tullut oleellisesti heikommaksi palvelussuhteen muodoksi kuin työsuhde.

Monin osin sosialidemokraattinen valiokuntaryhmä saattoi yhtyä valiokunnassa tehtyihin parannuksiin. Kuitenkin mietintöön jätettiin vastalause, joka koski mm. määräaikaisten virkasuhteiden ketjutuskieltoa, virkamiehen asemaa liikkeen luovutustilanteessa sekä pääluottamusmiesten irtisanomissuojaa.

Kuntien toimintaa turvaamaan kriisikuntalaki

Kuntatalouden kriisiytymisen vuoksi säädettiin laki kunnan toiminnan ja asukkaiden välttämättömien peruspalvelujen turvaamisesta, nk. kriisikuntalaki. Poikkeuksellisiin

taloudellisiin vaikeuksiin joutuneen kunnan veroäyrin hinnan kohtuuttoman kohomaisen estämiseksi kunnalle voitaisiin myöntää vakauttamislainaa ja korkotukea. Viimeinen keino kunnan talouden kuntoon saattamiseen olisi nk. kuntaselvitysmenettely. Tämä tulisi kyseeseen, jos kunta ei enää kykene suoriutumaan velvoitteistaan. Kuntaselvittäjän valtuudet kunnan taloudellisessa päätöksenteossa olisivat suuret. Laki hyväksyttiin valiokunnassa yksimielisesti.

Sosialidemokraattinen valiokuntaryhmä muistutti lain käsittelyn yhteydessä siitä, että lain tarve oli osittain hallituksen itsensä aiheuttama. Kuntatalouden leikkauksilla oltiin vaarannettu monen kunnan taloudellinen kantokyky.

Saman kannan sosialidemokraattinen valiokuntaryhmä toi esiin valtioneuvoston maaseutupoliittisen selonteon käsittelyn yhteydessä. Asiasta jätettiin mietintöön vastalause.

Valtionosuuksia leikattiin edelleen

Hallintovaliokunnassa käsiteltiin hallituksen esityksiä leikata edelleen kuntien valtionosuuksia sekä jättää tekemättä valtionosuuksiin lain mukaiset indeksitarkastukset. Sosialidemokraattien mielestä nämä esitykset muodostivat kokonaisuuden, jolla hallitus rikkoi mm. työmarkkinajärjestöjen kanssa tekemänsä sopimuksen. Kunta-alan järjestöt ja valtiovalta sopivat syksyllä 1993, että kuntapuolella toteutetaan vuosina 1994 ja 1995 kumpanakin vuotena 2,7 prosentin palkkasäästöt. Tämän vastapainona hallitus sitoutui siihen, että kuntien valtionosuudet pidetään vuoden 1994 tasolla ja lisäleikkauksia ei tehdä.

Kuntien peruspalveluista vastaavat työntekijät pitivät oman osansa sopimuksesta jopa niin, että tavoitellut säästöt ylittyivät vuonna 1994. Hallitus puolestaan rikkoi tekemänsä sopimuksen esittämällä vuoden 1995 budjetin yhteydessä edelleen leikkauksia valtionosuuksiin.

Kuntien talous on hyvin riippuvainen valtion kunnille antamasta tuesta peruspalvelujen rahoittamiseen. Kuntien tuloista kolmannes muodostuu valtionosuuksista. Vaikka laman myötä julkisen sektorin osuus kansantuotteesta on noussut voimakkaasti, on kuntatalouden osuus pysynyt ennallaan, eli noin viidenneksenä. Tämä osoittaa, että kunnat ovat hyvin sopeutuneet uuteen tilanteeseen ja pystyneet tasapainottamaan taloutensa.

Tämän johdosta sosialidemokraattien mielestä tulee uudet leikkaukset jättää toteuttamatta. Mikäli uusia leikkauksia ei tarvitsisi tehdä, olisi voitu harkita indeksitarkastusten tekemättä jättämistä. Kun hallitus kuitenkin toteutti uudet leikkauksena, vastustivat sosialidemokraatit myös indeksitarkastusten tekemättä jättämistä.

Ulkomaalaisasiat keskitettiin

Valiokunnassa hyväksyttiin hallituksen esitys, jonka mukaan sisäasiainministeriön alaisuuteen perustetaan ulkomaalaisvirasto, jonka käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi siirrettäisiin sisäasiainministeriön osastona toimivassa ulkomaalaiskeskuksessa nykyisin hoidettavat yksittäisiä henkilöitä koskevat lupa- ja muut asiat sekä osaltaan Tasavallan

presidentin ja sisäasiainministeriön ratkaistavaksi kuuluvien Suomen kansalaisuuden saamista, säilyttämistä ja menettämistä koskevien asioiden perusvalmistelu.

Sisäasiainministeriön tehtäväksi jää ministeriön toimialaan kuuluvien ulkomaalaishallintoa koskevien eduskunnan ja hallituksen päätösten valmistelu, kansainvälinen yhteistoiminta, yleissuunnittelu ja ulkomaalaisviraston ohjauksesta huolehtiminen.

Kuntalaki uudistettiin

Valiokunnassa käsiteltiin uusi kuntalaki, joka uudistaa olennaisesti kunnalliselämää.

Kuntalaki sisältää perussäännökset kunnallishallinnon yleisestä järjestysmuodosta. Sillä säännellään kuntien itsehallinnon välttämättömät edellytykset. Kaikissa kunnissa tulee olla valtuusto, kunnanhallitus, kunnanjohtaja, tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja. Laissa selkeytetään vaaleissa valittujen valtuutettujen asemaa ja vastuuta ja erotetaan poliittinen johtaminen ja hallinnon johtaminen toisistaan. Uusi kuntalaki on selvästi aikaisempaa joustavampi. Kuntien itsehallinto-oikeutta lisätään.

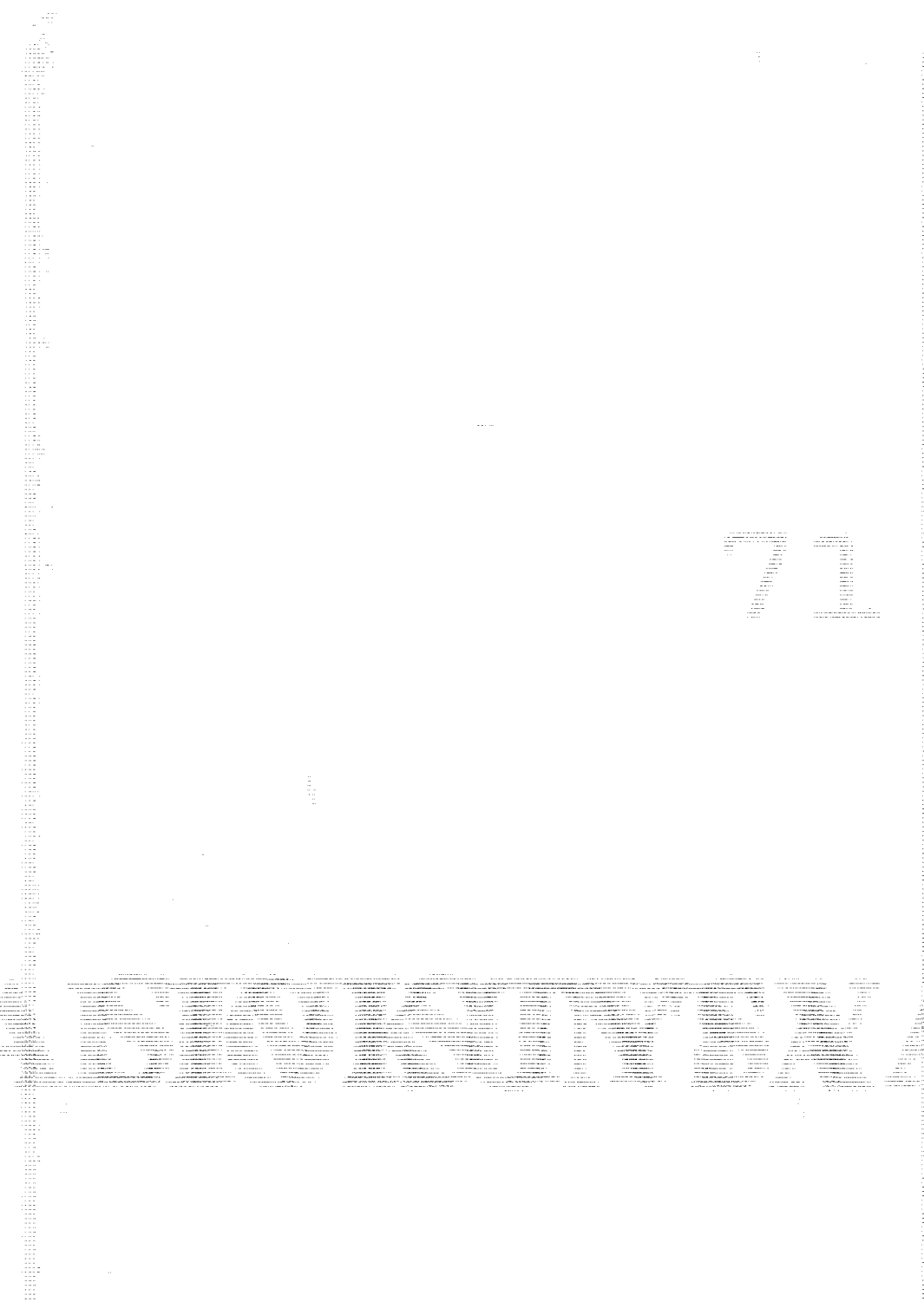
Valtuustolla on oikeus päättää muutoin kunnan organisaatiosta ja sille tulee mahdollisesti erottaa toimielimen jäsenet kesken toimikauden epäluottamuksen vuoksi. Laissa tulee aikaisempaa korostetummin esille kuntalaisten osallistumisoikeuden toteuttaminen. Järjestelmä perustuu kuitenkin edustukselliseen demokratiaan, ja suoran demokratian keinot ovat täydentäviä. Kunnallisen hallinnon poliittisen uskottavuuden parantamiseksi selvennetään ja osittain tiukennetaan vaalikelpoisuusrajoituksia kunnan tai kunnan omistaman yhteisön palveluksessa olevien henkilöiden osalta.

Kunnan hallintomenettely järjestetään hallintosäännöllä. Laissa annetaan myös talousarvion ja taloussuunnittelusta uudet säännökset. Kunnan kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä siirrytään soveltamaan yleistä kirjanpitolakia.

Laki tulee voimaan 1.7.1995, mutta kunnan taloutta ja sen tarkastusta koskevat säännökset tulevat voimaan vuoden 1997 alusta, mihin saakka noudatetaan nykyisiä säännöksiä.

Sosialidemokratit jättivät laajaan uudistukseen vastalauseensa lähinnä kahden asiakokonaisuuden osalta. Hallituksen esityksellä kavennettiin olennaisesti kunnan palveluksessa olevien henkilöiden vaalikelpoisuutta kunnanhallitukseen. Valiokuntaryhmän mielestä hallituksen esityksellä rajoitettiin liian laajasti ammattiyhdistystoimintaan osallistuvien kunnan palveluksessa olevien henkilöiden mahdollisuuksia toimia kunnanhallituksen jäsenenä. Vastalauseen mukaan rajausta olisi ollut perusteltu vain pää- ja sivutoimisten epäluottamusmiesten osalta. Myöskään kunnan palveluksessa olevien henkilöiden lukumäärää ei olisi tullut rajata kunnanhallituksen osalta.

Vastalauseessa katsottiin myös, että kuntayhtymän perussopimuksen muuttaminen tulisi olla aina mahdollista 2/3 enemmistöllä. Hallituksen esityksen mukaan kuntayhtymien toimielinten jäsenten tai yhtymäkokousedustajien äänivallan perusteita, jäsenkuntien maksuusuksia ja niiden osuutta kuntayhtymän varoihin sekä niiden vastuuta kuntayhtymän veloista koskevat päätökset edellyttävät yksimielisyyttä.

Valiokunnan oppositio halusi taiteilijajärjestöjen tavoin säilyttää 15-vuotiset apurahat. Valiokunta oli yksimielinen esityksestä nuorille taiteenharjoittajille varattavasta taiteilija-apurahojen vähimmäismäärästä ja oppositio olisi ollut valmis eläkeoikeuden laajentamiseen viisivuotisten lisäksi myös kolmivuotisiin taiteilija-apurahiin.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksia leikattiin jälleen

Vuoden 1995 valtionosuuksien ja kotikunnan maksuosuuksien perusteet vahvistettiin opetus- ja kulttuuritoimessa kolme prosenttia alemmiksi kuin vuonna 1994. Lisäksi lykättiin vuonna 1995 maksettavaksi tulevien valtionosuuksien loppuerien maksatusta vuoteen 2000.

Valtionosuuksien perusteena olevia yksikköhintoja alennettiin vuonna 1993 kahdeksalla ja vuonna 1994 edelleen kahdeksalla ja puolella prosentilla. Vuodelle 1995 vahvistettiin vielä kolmen prosentin leikkaus. Valiokunnan oppositio esitti valtionosuuksien leikkaamisesta luopumista. Oppositio katsoi, että muiden säästöjen tultua jo loppuun käytetyiksi joudutaan leikkaamaan opitunneista. Koko opetuksen taso kärsii ja suurimpiin vaikeuksiin joutuvat heikot oppilaat tukitoimien loppuessa.

Tekijänoikeussuojaa parannettiin

Tekijänoikeuslakiin tehtiin lukuisia muutoksia ja valokuvien suojaa koskevat säännökset siirrettiin tekijänoikeuslakiin. Nämä ovat osa laajaa osittaisuudistuksina toteutettavaa tekijänoikeuslainsäädännön uudistustyötä. Kehittyvä tekniikka ja Länsi-Euroopan yhdentymiskehitys tuovat muutostarpeita.

Valiokuntakäsittelyssä tehtiin vielä useita muutoksia. Merkittävä muutos oli tilattua kuvaa koskevan momentin poistaminen. Hallitus esitti, että oikeus tilattuun valokuvaan siirtyy tilaajalle. Valiokunnan tekemä muutos merkitsee, että kuvan tilaaja ja valokuvaaja voivat niin halutessaan sopia tilatun kuvan oikeuksista. Valiokunta katsoi, että oli tarkoituksenmukaista äänikirjoja koskevalla muutoksella helpottaa äänikirjojen levittämistä vammaisille, mutta rajoitti sen koskemaan vain äänikirjojen lainaamista.

Ammattikorkeakoulujärjestelmä vakinaistettiin

Ammattikorkeakoulujärjestelmällä järjestetään ammatillinen opistoaste uudelleen ja nostetaan sen tasoa. Niiden tutkinnot ovat ammatillisipainotteisia korkeakoulututkintoja, joiden lähtökohdat ovat työelämän vaatimuksissa. Ammattikorkeakouluilla on oltava selvä työnjako tiede- ja taidekorkeakoulujen kanssa.

Valiokunta edellytti, että pikaisesti luodaan yhtenäinen laadunarviointijärjestelmä ja valmistellaan opettajankoulutusta koskeva kokonaisratkaisu. Lisäksi edellytettiin seurattavan rahoitusjärjestelmän toteuttamista.

Valiokunta teki lakiin useita muutoksia. Valiokunta piti tärkeänä, että ammattikorkeakoulun hallinnossa on elinkeino- ja työelämän asiantuntemusta sekä edustettuina myös opettajat, muu henkilöstö ja opiskelijat. Valiokunta katsoi tarpeelliseksi ottaa mukaan

säädöksen sopimuskoulutuksesta, jolla erityisestä syystä voidaan poiketa tällä lailla säädetystä hallintomallista.

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNTA

Sosialidemokraatit eivät hyväksyneet kasvihuone- ja omenatuotannon lopettamistukea

Esitimme hylättäväksi lakia kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta. Esityksessä lähdetään siitä, että EU-jäsenyys tuo kannattavuusongelmia kasvihuonetuotantoon. Tämän perusteella ehdotetaan, että kasvihuoneviljelyn ja omenanviljelyn osalta otetaan käyttöön määräaikainen lopettamistukijärjestelmä sellaisia yrittäjiä varten, jotka lopettavat kasvihuonetuotannon tai omenanviljelyn vuosina 1995-1998. Lopettamistuen tarkoitus olisi korvata elinkeinon lopettamisesta aiheutuva menetys eikä sitä ole tarkoitettu osaksi sosiaalivakuutusjärjestelmää.

Lopettamistukijärjestelmän kokonaiskustannuksiksi arvioidaan sen voimassaoloaikana (95-98) yhteensä 80 miljoonaa markkaa. Vuoden 1995 kustannus arvioidaan 20 milj. markaksi. Keskimääräinen lopettamistuki yhtä kasvihuoneyritystä kohden tulee olemaan noin 300 000 markkaa ja yhtä omenaviljelmää kohden noin 50 000 markkaa. Lopettamistuen enimmäismäärä, joka koskisi sekä kasvihuoneyrittäjiä että omenanviljelijöitä, olisi yhtä yritystä kohden 500 000 markkaa.

Sosialidemokraattien mielestä on muihin pk-yrittäjiin nähden kohtuutonta, että yhden alan yrittäjille maksetaan jopa puoli miljoonaa markkaa siitä, että lopettaa tekemästä tiettyä työtä. Eihän millekään muille yrittäjille ole maksettu tällaisia korvauksia, vaikka lama on vienyt koko perheen omaisuuden.

Maatalouden interventiorahasto hyväksyttiin

Esitys laiksi maatalouden interventiorahastosta edellytti, tullakseen hyväksytyksi eduskunnassa, myös opposition tukea. Vuosi sitten samainen asia oli eduskunnassa maatalouden markkinointirahaston nimellä. Silloin emme hyväksyneet lakiesitystä, koska ei ollut mitään varmuutta EU-jäsenyydestä eikä tuontisuojarahjestelmien muuttumisesta.

Esitetty interventiorahasto on maa- ja metsätalousministeriön alaisuuteen perustettava valtion talousarvion ulkopuolella oleva rahasto. Interventiorahastosta maksetaan EU:n maatalouspolitiikan mukaisten vientitukien, interventiovarastoinnin ja yksityisen varastoinnin tukemisesta sekä eräiden maataloustuotteiden hintojen alentamisesta Suomessa aiheutuvat menot, jotka yhteisö maksaa kokonaisuudessaan.

Interventiorahastoon tuloutetaan EU:n maatalouden tuki- ja ohjausrahastosta edellä mainittujen toimintojen rahoittamiseksi maksettavat varat. EU:n maksuviiveiden takia interventiorahasto voi ottaa lainaa enintään 1 500 miljoonaa markkaa, mikä vastaa arvioitua rahaston vuosittaisia menoja.

Sosialidemokraattien mielestä interventiorahasto on esitetyssä muodossaan paljolti tekninen, EU:sta tulevan rahaliikenteen hoitoväline. Joustavamman asioiden hoidon mahdollistamiseksi rahasto on tarpeellinen, joten se voidaan hyväksyä.

Laki maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista ongelmallinen neuvottelumenettelypykälän (4 §) osalta

Esityksessä laiksi maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista ehdotetaan säädettäväksi laki maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista. Esityksen keskeisenä tavoitteena on edistää Suomen maa- ja puutarhatalouden täysimääräistä yhdentymistä Euroopan yhteisön yhteiseen maatalouspolitiikkaan sekä turvata maa- ja puutarhatalouden ylläpitäminen Suomessa.

Tavoitteeseen pyritään myöntämällä maa- ja puutarhataloudelle valtion varoista siirtymäkauden tukia, pohjoista tukea sekä muuta kansallista erityistukea. Tukimuodoista päättää valtioneuvosto. Edellytyksenä tukien käyttöönotolle on kuitenkin Euroopan yhteisöjen komission lupa. Esitys sisältää tukien hakemista, maksamista ja tukiperusteiden tarkistamista koskevat menettelysäännökset. Lakiesitys on eräänlainen puitelaki uusista maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista.

Lakiesityksen 4 §:ssä on säännökset menettelystä, jota noudatetaan liittymissopimuksen mukaisten kansallisten tukien muuttamisessa ja tehtäessä esityksiä komissiolle kansallisten tukien muuttamiseksi. Kyseisistä toimenpiteistä neuvoteltaisiin ja sovittaisiin valtioneuvoston ja maataloustuottajien keskusjärjestöjen (mm. MTK) välillä käytävissä neuvotteluissa.

Sosialidemokraatit jättivät lakiesitykseen yleisluonteisen vastalauseen, jossa kerrattiin maataloustukipakettiin otetut kannat sekä tukien kohdentamiseen ja rakennemuutostavoitteisiin liittyvät sosialidemokraattien näkemykset. Neuvottelupykälän osalta pyrimme ratkaisuun, jossa tukia pystyttäisiin joustavasti jatkossa muuttamaan ilman MTK:n veto-oikeutta. Tavoitteessa onnistuttiin.

Muut maatalouslait hyväksyimme mietintöön tehtävin täsmennyksin

Muita EU-jäsenyyteen liittyviä lakiesityksiä olivat: Hallituksen esitys laiksi maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä sekä maaseutuelinkeinolain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta, Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräiden maatalouden alaan kuuluvien lakien kumoamisesta sekä Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta. Rakennepoliittiseen lakiin tuli vastalause, jossa kiinnitetään huomiota erityisesti ympäristötuen käyttöön.

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA

Tupakkalaki tiukentui

Tupakkalakia tiukennettiin siten, että tupakointi kiellettiin kaikissa julkisissa sisätiloissa sekä viranomaisten sekä näihin rinnastettavien julkisten yhteisöjen yleisö- ja asiakirjatilais-

sa. Kielto koskee myös yleisiä kulkuneuvoja, sisätiloissa järjestettäviä yleisötilaisuuksia sekä työyhteisöjen yleisiä ja asiakastiloja. Työnantajan tehtäväksi säädettiin velvollisuus huolehtia siitä, että työntekijät eivät tahattomasti altistu tupakansavulle. Tupakkatuotteiden myynnin 16 vuoden alaikäraja säädettiin ehdottomaksi. Nuuskan markkinoille saattaminen kiellettiin kokonaan.

Kiistaa syntyi tupakkatuotteiden markkinointia koskevasta säännöksestä. Hallituksen esitys olisi saattanut johtaa hallitsemattomaan ja taannehtivaan tavaramerkkien käytön kieltämiseen. Talousvaliokunnan lausunnossa ehdotettiin entisten säännösten pitämistä voimassa. Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa laadittiin kompromissisäännös, jonka mukaan epäsuoran tupakkamainonnan käyttöä tiukennettiin siten, että tupakkatuotteen vakiintuneen tunnuksen käyttö muun hyödykkeen markkinoinnissa kiellettiin.

Kunnallisten virkamiesten ja työntekijöiden eläkelain valintaoikeus heikentyi

Kunnallisten virkamiesten ja työntekijöiden eläkelain nk. valintaoikeutta koskeava säännöstä heikennettiin vuonna 1989 tehdyn uudistuksen linjan vastaisesti. Hanke liittyy kunnallisen eläkesäännön muutokseen, jonka tarkoituksena on yhtenäistää kunnalliset eläkkeet TEL-eläkkeiden kanssa. Nk. ammatilliset eläkeiät aiotaan poistaa. Valiokunta teki hallituksen esitykseen vähäisiä muutoksia. Opposition yhteisessä vastalauseessa ehdotettiin lain hylkäämistä.

Terveydenhoitoa tuli terveydensuojelulaki

Vanha terveydenhoitolaki korvattiin uudella terveydensuojelulla. Lain tavoitteena on väestön ja yksilön terveyden suojeleminen ja terveyshaittojen ehkäiseminen. Lupajärjestelmiä uudistettiin ja lupia korvattiin ilmoitusmenettelyllä. Kuitenkin keskeisten terveyshaittoja aiheuttavine laitosten sijoittamiseen noudatettaisiin edelleen lupamenettelyä ympäristölupamenettelylain mukaisessa järjestyksessä. Pakallisella tasolla terveydensuojeluviranomaisen toimii kunta. Laki on yhteensovitettu ympäristönsuojelu-, työsuojelu- ja rakennuslainsäädännön kanssa sekä tuoteturvallisuutta, kemiallisia aineita, säätelyä ja eläinlääkintää koskevan lainsäädännön kanssa. Laki hyväksyttiin pienin muutoksin. Opposition vastalauseessa päähuomio kiinnitettiin oikeusturvakysymyksiin.

Terveydenhuollon ammattihenkilöstölaki yhtenäistettiin

Terveydenhuollon ammattihenkilöstöä koskeva lainsäädäntö uudistettiin, ajanmukaistettiin ja yhtenäistettiin. Terveydenhuollon ammattihenkilöstö jaettiin kolmeen ryhmään: laillistettut, luvan saaneet ja nimikesuojatut. Luvan saaneet ammattihenkilöt vastaavat asemaltaan laillistettuja ammattihenkilöitä. Lain tarkoituksen on tehostaa potilasturvallisuutta ja terveydenhuollon laadun varmistusta. Samalla pyrittiin tukemaan ja edistämään henkilöstön ammattitaidon ylläpitämistä ja joustavaa työelämän toimintaa. Lainsäädäntö yhtenäistettiin ETA-sopimuksen mukaiseksi.

Valiokunta täydensi nimikesuojattujen ammatinharjoittajien piiriä. Se myös korosti ammattitoiminnan harjoittamisen joustavuutta muuttamalla lakiehdotuksen 2 §:ää siten, että ammatissa toimimisen oikeutta rajattiin paitsi laillistettuihin ja luvan saaneisiin

ammattihenkilöihin, myös nimikesuojattuihin ammattihenkilöihin. Työnantajalle asetettiin velvollisuus luoda ammattihenkilölle osallistua ammatilliseen täydennyskoulutukseen. Lakiehdotuksesta poistettiin säännös, jonka mukaan ammattihenkilön työkyvyn ja ammattitaidon selvittäminen tapahtuu viranomaisen määräämissä tapauksissa henkilön omalla kustannuksella.

Sovittelun päivärahan määräytymisperusteita muutettiin

Työttömyysturvalain soviteltua päivärahaa koskevia säännöksiä muutettiin siten, että maksatusviiveiden vähentämiseksi. Säännöksiä muutettiin myös siten, että lyhytaikaistenkin työsuhteiden vastaanottaminen on edullisempaa kuin työttömyyskorvauksen saaminen.

Sosiaalidemokraattien ja vihreiden yhteisessä vastalauseessa olisi haluttu lisäksi parantaa kolmi- tai nelipäiväistä työviikkoa tekevien asemaa alentamalla sovittelun päivärahan nk. yhteensovitusprosenttia 80:stä 70:een.

Työterveyshuollon korvausprosentista erimielisyyttä

Työterveyshuoltojärjestelmää uudistettiin siten, että korvattava toiminta ryhmiteltiin kahteen korvausluokkaan. Voimavaroja kohdistettaisiin enemmän ehkäisevään ja työkykyä ylläpitävään toimintaan. Opposition vastalauseessa tämä hyväksyttiin, mutta korvausprosenttia olisi haluttu nostaa aikaisemmalle 55 prosentin tasolle.

Eläkkeisiin kohdistui useita paineita

Eläkkeiden indeksitarkistuksia leikattiin siten, että TEL-indeksillä tarkistettavia eläkkeitä ja etuuksia korotetaan vuoden 1995 alusta vain 1,5 prosentilla ja kansaneläkelain mukaan maksettavia etuuksia 2 prosentilla. Indeksikorotusten osittaisella leikkaamisella saavutettiin runsaan 2 miljardin markan säästö. Opposition vastusti esityksiä mm. siitä syystä, että niiden toteuttaminen yhdessä palvelutason heikkenemisen, palvelumaksujen kohoamisen ja verotuksen kiristymisen kanssa johtaa erityisesti huonokuntoisen vanhusväestön kokonaistilanteen heikkenemiseen.

Valitusmenettelyä muutettiin

Työ- ja kansaneläkelainsäädäntöä sekä tapaturmavakuutuslainsäädäntöä muutettiin siten, että eläkettä tai tapaturmavakuutusta koskevat valitukset ohjataan aina päätöksen antaneeseen eläkelaitokseen. Hyväksyessään valittajan vaatimuksen laitos voisi välittömästi oikaista päätöksen. Muussa tapauksessa valitus toimitetaan muutoksenhakuelimelle valituksenalaisen laitoksen lausuntoineen. Muutoksella on tarkoitus nopeuttaa ja yksinkertaistaa valitusasioiden käsittelyä.

Alkoholilainsäädäntöä uudistettiin

Alkoholilaki uudistettiin lähes kokonaisuudessaan. Tavoitteena on sopeuttaa alkoholilainsäädäntö Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen ja turvata alkoholijärjestelmän sosiaali- ja terveyspoliittiset tavoitteet.

Keskeisenä lähtökohtana on alkoholiyhtiön monopolioikeuksien kumoaminen siten, että lopulta jäljelle jää vain yksinoikeus vähittäismyyntiin. Esityksen mukaan puretaan maahantuonti- ja maastavientimonopolit sekä mietojen alkoholijuomien ja liköörien valmistus- ja tukkumyyntimonopolit. Samoin väkiviinan valmistuksen ja myynnin yksinoikeudet kumotaan.

Toinen keskeinen osa on Alkon viranomaistehtävien siirtäminen sosiaali- ja terveysministeriön alaiselle tuotevalvontakeskukselle. Keskioluen vähittäismyyntiin ja anniskeluun liittyvät viranomaistehtävät siirretään lääninhallituksille, joille kuuluisi myös ravintolatoiminnan valvonta yhdessä tuotevalvontakeskuksen kanssa. Alkoholijuomien hinnan määrittäminen poistuu monopolien lakatessa.

Eduskuntakäsittelyn aikana muutettiin hallituksen esitystä ja sallittiin mietojen alkoholijuomien (alle 21 tilavuusprosenttia) mainonta. Erityisiin kuluttajaryhmiin, kuten esimerkiksi nuoriin suunnattu mainonta sekä ns. mielikuvamainonta ovat kuitenkin kiellettyjä.

Sosialidemokraatit jättivät valiokunnan mietintöön vastalauseen, jossa katsottiin, että keskioluen anniskelulupien edellytyksiä olisi tullut rajoittaa tarkemmin. Hallituksen esityksen mukaan keskiolutta voidaan myydä myös kioskeissa ja huoltoasemilla. Vastalauseen mukaan vähittäismyyntioikeus tulisi antaa vain huoneistoon tai muuhun paikkaan, jossa ammatillisesti pidetään yleisölle kaupan elintarvikkeita, ei kuitenkaan kioskiin tai siihen verrattavaan myyntipaikkaan. Lisäksi vastalauseessa katsottiin, että kioskeissa ja huoltamoilla tulee keskioluen myynnin osalta noudattaa vähittäiskaupan aukiolosta annetun lain säännöksiä.

Sittemmin sosiaali- ja terveysministeriö onkin asetuksella kieltänyt keskioluen ns. yömyynnin sekä keskioluen myynnin ns. luukkukioskeissa.

Peruspäivärahan vähäinen korotus

Hallituksen esityksestä työttömyysturvalain mukaisia markkamääriä tarkastettiin keskimäärin kahdella prosentilla. Käytännössä tämä merkitsi peruspäivärahan nousemista 116 markasta 118 markkaan.

Lisäksi hallituksen esityksen mukaan sovellettaessa peruspäivärahan määrään vaikuttavia työttömyysturvalain markkamäärien tarkistuksia perusteena olevasta palkkatason suhteellisesta muutoksesta vähennetään 3,5 prosenttiyksikköä. Tältä osin sosialidemokratien valiokuntaryhmä jätti vastalauseen ja esitti hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämistä, koska sen toteuttaminen johtaa ansioon suhteutettujen päivärahojen kohdalla kohtuuttomiin vähennyksiin.

Yrittäjille oikeus työttömyysturvaan

Työttömyysturvalainsäädäntöä muutettiin siten, että yrittäjille muodostuu oikeus työttömyysturvaan. Yrittäjien ansiopäiväraha muodostuu samoin kuin palkansaajalla täyden peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansio-osasta. Yrittäjä voi valita ansio-osaa

silmällä pitäen työtulon, jonka perusteella hän maksaa työttömyyskassan jäsenmaksut. Työnantajilta perittäväksi työttömyysvakuutusmaksuksi vuodelta 1995 säädettiin 6,1 % työnantajan maksamista työpalkoista kuitenkin siten, että maksu on 2 % ensimmäisen 5 milj. markan osalta. Työ- tai virkasuhteessa taikka muussa palvelussuhteessa olevien henkilöiden osalta peritään vuonna 1995 työttömyysturvan ja työeläkelisien kustantamiseen työeläkevakuutusmaksua, jonka suuruus on 1,87 prosenttia ennakko-perinnän alaisesta palkasta.

Kuntien valtionosuuksia leikattiin

Hallituksen esityksen mukaisesti valiokunnassa hyväksyttiin hallitusryhmien kannattamana sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muutos, jolla kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksiin tehtiin vuoden 1995 osalta yhteensä 3362 miljoonan markan vähennykset. Tästä 2819 miljoonan markan vähennys oli vuonna 1994 tehdyn vähennyksen jatkamista entisen suuruisena ja samoilla perusteilla tehtynä. Näinollen vähennyksestä 40 % määräytyisi kuntien asukasluvun ja 60 % kuntien veroäyrimäärän perusteella. Vuoden 1995 vähennys 543 miljoonaa markkaa kohdentuu asukaskohtaisten valtionosuuksien markkamäärien alentamisiin.

Sosialidemokraatit, Vihreät ja Vasemmistoliitto jättivät yhteisen vastalauseen, jossa esitettiin lakiehdotuksen hylkäämistä kuntien taloutta liiaksi kiristävänä ja taloudellista taantumaa jatkavana.

Kela- ja sotumaksut

Valiokunta käsiteli myös hallituksen esitystä vuonna 1995 perittävistä sosiaaliturva-maksuista ja kansaneläkelaitoksen rahoituksesta. Yksityisen työnantajan toiminnan piiriin kuuluvalta työnantajalta peritään kansaneläkemaksuna yrityksen pääomavaltaisuudesta riippuen 2,40, 4,00 ja 4,90 prosenttia ennakkopidätyksen alaisen palkan määrästä. Valtion liikelaitosten kansaneläkemaksu on 2,40 prosenttia. Yksityisen työnantajan ja edellä mainitun liikelaitoksen sairausvakuutusmaksun suuruus on 1,60 prosenttia palkoista. Julkisilta työnantajilta kansaneläkemaksu on 3,95 prosenttia, valtiolta ja sen muilta laitoksilta kuin liikelaitoksilta, kunnilta ja kuntayhtymiltä sairausvakuutusmaksua peritään 2,85 prosenttia.

Vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksu vuonna 1995 on 0,55 penniä veroäyryltä. Vakuutetun sairausvakuutusmaksu on 1,90 penniä veroäyryltä, kuitenkin siten, että maksu olisi 80.000:n äyryn ylimenevältä osalta 3,80 penniä äyryltä.

Hallituksen esityksen mukaisesti Kansaneläkelaitoksen kansaneläkerahasto ja sairausvakuutusrahasto yhdistetään.

Jättämässään vastalauseessa sosialidemokraatit katsoivat, että vakuutetulta perittävän kansaneläkevakuutusmaksun tulisi olla 0,40 penniä kunnallisverotuksessa vahvistetulta veroäyryltä. Lisäksi vastalauseessa vastustettiin kansaneläkelaitoksen rahastojen yhdistämistä, sillä yhdistämisessä hyötyjänä olisi kansaneläkevakuutus, jonka menoissa ei ole laman aikana säästetty ja häviäjänä sairausvakuutus, joka on sopeutettu taloudellisiin mahdolli-

suuksiin. Seurauksena olisi, että ansiosidonnaisia maksuja maksavat palkansaajat joutuisivat rahoittamaan muiden kansalaisryhmien yleisperusteisia etuuksia.

Heikennesyesityksiä sairausvakuutukseen

Hallitus esitti sairausvakuutuslakia muutettavaksi siten, että sairauspäivärahan alkamisaikaa koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että pyhäpäivää ei luettaisi omavastuuajaksi ja äitiysraha maksettaisiin kuten vanhempainrahakin työssäoloajalta vähimmäismääräisenä. Edelleen hallitus esitti, että ns. kuuden kuukauden tulojen vaikutus äitiys- ja vanhempainrahaan muutettaisiin siten, että näiden tulojen esittämisaika päättyisi äidin etuuksissa 180 päivää ennen laskettua synnytysaikaa.

Perustuslakivaliokunta katsoi sosiaali- ja terveysvaliokunnalle antamassaan lausunnossa hallituksen esityksen loukkaavan sukupuolten välistä tasa-arvoa. Hallituksen esitys oli omiaan luomaan mielikuvan, jonka mukaan raskaana olevat naiset hakeutuisivat työelämään ja keinotekoisesti korottaisivat ansioitaan ennen synnytystä lyhyenä ajanjaksona, jotta äitiys- ja vanhempainrahan taso nousisi. Perustuslakivaliokunnan esittämillä perusteilla sosiaali- ja terveysvaliokunta päätyi hylkäämään hallituksen esityksen tältä osin.

Lisäksi sosialidemokraatit vastustivat vastalauseessaan omavastuusäännöksen muuttamista, sillä periodityöaoloilla viikon molemmat vapaapäivät voivat sijoittua mille viikonpäivälle tahansa. Periodityössä työskentelee satojatuhansia kansalaisia, jotka näin asetetaan eriarvoiseen asemaan.

Lomautussakko

Hallitus esitti työttömyysturvalakia muutettavaksi siten, että lomauttava työnantaja on velvollinen maksamaan kokoaikaisesta lomautuksesta ylimääräisen työttömyysvakuutusmaksun, jonka suuruus olisi peruspäivärahan kymmenkertainen määrä. Lisäksi lomautetulle työntekijälle, jolla on oikeus ansioonsuhteutettuun päivärahaan, maksettaisiin ansiopäivärahaa vasta viidentoista päivän ajalta saadun lomautuspäivärahan jälkeen. Lomautuspäiväraha on 70 % henkilön ansioonsuhteutetusta päivärahasta, kuitenkin vähintään täyden peruspäivärahan suuruinen lisättynä mahdollisilla lapsikorotuksilla. Lomautuspäivärahaa ei lueta ansioonsuhteutetun työttömyyspäivärahan enimmäismaksuikiin.

Valiokunnan enemmistö päätyi muuttamaan hallituksen esitystä siten, että lomautusmaksua ei tarvitse maksaa sellaisen työnantajan, jonka tapaturmavakuutuslain mukaisen vakuutusmaksun perusteena oleva palkkasumma on enintään miljoona markkaa.

Sosialidemokraattien mielestä koko hallituksen esitys olisi tullut hylätä, sillä molemmat muutokset ovat esityksiä, jotka ovat helposti kierrettävissä ja jotka tuottavat lisäksi vähän tuloja valtiolle. Ylimääräinen lomautusmaksu ja alennettu lomautuspäiväraha voidaan kiertää irtisanomalla työntekijä, käyttämällä aliurakointia ja määräaikaisia työsuhteita. Lomautuksen vaihtoehtona käytetty irtisanominen johtaa työttömyysturvan menojen lisääntymiseen.

Päivähoidosta kiistaa

Hallitus esitti lasten päivähoidosta annettua lakia ja lasten kotihoidontuesta annettua lakia muutettavaksi väliaikaisesti siten, että aiemmin esitetystä poiketen alle kouluikäisten lasten oikeus kunnalliseen päivähoidoon tai lasten kotihoidontukeen siirrettäisiin tulemaan voimaan vuoden 1997 elokuun alusta aiemmin päätetyn vuoden 1995 elokuun alun sijasta. Eduskuntakäsittelyn aikana hallituksen esitystä muutettiin siten, että lakien laajennuksen voimaantulon ajankohdaksi päätettiin 1.1.1996.

Hallituksen esityksestä työttömyysturvalakia muutettiin siten, että lasten kotihoidontuen perusosa ja sisarkorotus otetaan työttömyyspäivärahaa maksettaessa huomioon työttömyysturvaa vähentävänä etuutena siitä riippumatta, onko kotihoidontuen saaja työtön henkilö vai hänen samassa taloudessa asuva avio- tai avopuolisonsa. Jos puoliset ovat työttömänä ja saavat työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea, vähennys tehdään sen puolison työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen määrästä, jolle lasten kotihoidontuen perusosa tai sisarkorotus on myönnetty.

Sosialidemokraatit jättivät yhdessä Vihreiden kanssa valiokunnan mietintöön vastalauseen, jossa esitettiin hallituksen esityksen hylkäämistä. Perusteluissa todettiin mm., että työttömyysturva ja lasten kotihoidontuki ovat siinä määrin erityyppisiä etuuksia ja eri tarkoituksiin maksettavia, ettei niitä tulisi tehdä toisiaan vähentäviksi.

TYÖASIAINVALIOKUNTA

Työntekijän saatavat korvataan vain osittain

Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimus, joka koskee työntekijöiden saatavien turvaamista työnantajan maksukyvyttömyystapauksissa hyväksyttiin vain osittain. Sopimuksen osa, joka koskee työntekijöiden saatavien turvaamista etuoikeudella, oli jätetty hallituksen esityksen ulkopuolelle. Oppositio olisi ollut taipuvainen hyväksymään sopimuksen kokonaisuudessaan.

Työsuojeluyhteistyötä joustavoitettiin

Työsuojelun valvontaa ja muutoksenhakua koskevaa lakia muutettiin siten, että työsuojeluyhteistyön muodoista ja osallistumistavoista voidaan sopia paikallisesti joustavin menettelyin. Lain ja työsuojelusopimusten mukainen taso muodostaa kuitenkin minimin paikallisetsovitun työsuojelun tasolle.

Raskaussuojeludirektiivi voimaan

Työsopimuslain 34 §:ää muutettiin siten, että EU:n raskaussuojelua koskeva direktiivi täytäntöönpantiin kansallisessa lainsäädännössä. Raskaana olevalla työntekijällä on oikeus ilman palkanmenetystä käydä synnytystä edeltävissä lääketieteellisissä tutkimuksissa työaikana, jos tutkimukset on suoritettava työaikana.

Tasa-arvolaki uudistettiin

Hallitus antoi esityksen laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta. Lakiesityksen keskeinen kohta oli tasapuolisen edustuksen lisääminen valtion komiteoissa, neuvottelukunnissa ja muissa vastaavissa toimielimissä. Lisäksi edellytettiin työnantajien ryhtyvän suunnitelmallisesti edistämään sukupuolten tasa-arvoa.

Tasapuolista edustusta koskevaa kohtaa muutettiin työasiainvaliokunnan päätöksellä. Valiokunta muutti esitystä siten, että tasapuolinen edustus tulisi turvattavaksi kiintiöillä. Valiokunnan mukaan em. toimielimet tulisi valita siten, että niissä olisi aina vähintään 40 % vähemmistönä olevan sukupuolen edustajaa. Käytännössä valiokunnan esitys olisi merkinnyt naisten osuuden kasvua toimielimissä. Eduskunta hyväksyi lain valiokunnan esittämässä muodossa ja hallituksen esityksestä poikkeavasti.

LIIKENNEVALIOKUNTA

Uusi merilaki voimaan

Merenkulkua koskevaa lainsäädäntöä uudistettiin uuden merilain säätämällä. Laissa säännellään erityisesti laivanvarustajan ja lastin omistajan välisiä oikeussuhteita. Varustajan vastuurajoja ehdotettiin korotettavaksi myös matkustajien kuljetuksessa. Lainsäädäntöä myös sopeutettiin ETA-sopimukseen. Uusi merilaki valmisteltiin yhteistyössä Norjan, Ruotsin ja Tanskan kanssa.

Liikennelupajärjestelmää yksinkertaistettiin

Luvanvaraista henkilöliikennettä tiellä koskeva laki uudistettiin. Julkista liikennettä harjoittavalla yrityksellä ei ole uudistuksen mukaan velvollisuutta harjoittaa kannattamattomaa liikennettä ilman asianmukaista hyvitystä. Liikennelupatoimivaltaa siirrettiin lääninhallituksille liikenneministeriöltä. Lupajärjestelmää yksinkertaistettiin. Lupatyyppejä on enää neljä: joukkoliikennelupa, linjaliikennelupa, taksilupa ja sairaankuljetuslupa.

Sosialidemokraattien ja vihreiden yhteisessä vastalauseessa oltaisiin lisäksi haluttu poistaa rajoitus, jonka mukaan ilman liikennelupaa saa suorittaa vain kunnan järjestämiin sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvää henkilöiden kuljettamista. Näin olisi haluttu turvata myös kunnan tai kuntayhtymän ja yksityisten palveluntuottajien välisiin ostopalvelusopimuksiin perustuvan henkilönkuljetuksen mahdollisuus ilman liikennelupaa. Ilman lupaa tapahtuva kuljetus olisi haluttu sallia kunnan palveluksessa olevan henkilöstön lisäksi myös omaishoitajille, perhehoitajille ja vammaispalvelulain mukaisille henkilökohtaisille avustajille.

VR:stä osakeyhtiö

Valtion rautateistä muodostetaan osakeyhtiö. Osakeyhtiö on konsernimuotoinen, johon kuuluu emoyhtiön lisäksi radanpidosta huolehtiva yhtiö ja kuljetustoiminnasta huolehtiva yhtiö.

Rataverkko maa-alueineen, rakenteineen, rakennelmineen ja varusteineen jää edelleen valtion omistukseen. Sitä hallinnoimaan perustetaan nettobudjetoitu ratahallintokeskus, joka huolehtii samalla radanapitoon liittyvistä viranomaistehtävistä.

Valtion rautateiden palveluksessa oleva henkilöstö siirtyy perustettavan konsernin ja ratahallintokeskuksen palvelukseen. Kun järjestelyistä oli sovittu työntekijäjärjestöjä tyydyttävällä tavalla, puolsivat sosialidemokraatit hallituksen esityksen hyväksymistä.

Myös ulkomaalaiset liikennevakuutusyhtiöt Suomeen?

Valiokunnassa hyväksyttiin liikennevakuutuslain muutos, jonka mukaan ETA-maissa toimiluvan saaneet liikennevakuutusyhtiöt ovat oikeutettuja harjoittamaan liikennevakuutustoimintaa myös Suomessa. Samalla poistettiin liikennevakuutusmaksujen perusteiden ja vakuutusehtojen vahvistamisenettely. Liikennერიკkomusten seurantajärjestelmä uudistettiin.

Liikennერიკkomuksiin puuttumista tiukennettiin

Tieliikennelakia muutettiin siten, että liikennერიკkomusten seurantajärjestelmän avulla nykyistä paremmin voidaan ehkäistä toistuvaa syyllyistymistä liikennერიკkomuksiin ja ohjata liikennერიკkomuksiin syyllyistyneiden kuljettajien liikennekäyttäytymistä sääntöjä noudattavaksi. Liikennერიკkomuksiin puututaan aiempaa aikaisemmassa vaiheessa ja asteittain kiristysin toimenpitein.

Liikennერიკkomusten kertymisen seuranta-aika pidennetään kahteen vuoteen siten, että nykyinen seurantajakso säilyisi kuitenkin toissijaisena. Ajokielto seuraisi useimmiten neljästä kahden vuoden aikana tai kolmesta vuoden aikana tehdystä liikennერიკkomuksesta.

Asian käsittelyn yhteydessä hallituksen esitystä muutettiin ensin liikennevaliokunnassa, sittemmin suuressa valiokunnassa ja edelleen eduskunnan täysistunnossa. Lopputulokseksi jäi, että myös rikesakolla rangaistavaksi määrättyjen toistuvien rikkomusten johdosta voidaan määrätä ajokielto kaikille kuljettajille. Eduskuntakäsittelyn yhteydessä oli esitetty, että ajokielto koskisi vain ajokortin alle 2 vuotta omistaneita.

Tieliikennelakia muutettiin myös siten, että ajo- ja lepoaikoja koskevien säännösten noudattamista voivat valvoa myös työsuojeluviranomaiset. Poliisille annettiin mahdollisuus keskeyttää ajomatka, jos kuljettaja ei ole pitänyt säädettyä taukoa tai lepoaikaa. Työsuojeluviranomaisten suorittama valvonta on lähinnä jälkikäteistä kirjanpitovalvontaa ja sen nojalla yrityksessä noudatettavaan käytäntöön puuttumista.

PUOLUSTUSVALIOKUNTA

Asevelvollisuuslaki parantui vain osittain

Asevelvollisuuslakiin ehdotettiin muutoksia, jotka estettäisiin asevelvollisuuslaissa säädetystä palvelusta ja siviilipalvelusta kokonaan kieltäytyvien henkilöiden rangaistusten

kertautuminen. Sotilasoikeudenkäyntilakiin ehdotettiin lisäystä, jonka mukaan asevelvollisuudesta kieltäytyminen käsiteltäisiin sotilasoikeudenkäyntiasiana.

Opposition vastalauseessa todettiin, että lainmuutos parantaa tilannetta vain varusmiesten osalta. Sen sijaan henkilö, joka kieltäytyy palvelusta kutsunnoissa tai ennen niitä, ei saa samaa suojaa rangaistusten kertautumista vastaan kuin varusmies. Lisäksi aseistakieltäytyjän tuomitsemista sotilasprosessissa vastustettiin.

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus laillistettiin - väärin varoin

Niin kutsutun vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen saattamiseksi lainmukaiselle pohjalle säädettiin puolustusvoimista annettuun lakiin säännös, jonka mukaan puolustusvoimien tehtäväksi annettiin vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukeminen.

Sosialidemokraatit pitivät hyvänä toiminnan saattamista lailliselle pohjalle. Sen sijaan vastalauseessa katsottiin, että toiminnasta pitäisi säätää omassa laissa, ei puolustusvoimia koskevassa laissa. Vastalauseessa korostettiin sitä, että aseellinen koulutus puolustusvoimien aseilla tulisi selkeästi erottaa vapaaehtoisesta maanpuolustuskoulutuksesta. Vapaaehtoista harrastustoimintaa ei saisi tukea valtion varoista eikä sillä pitäisi pyrkiä kompensoimaan puolustusvoimien koulutusmäärärahojen supistumisesta aiheutuvaa koulustarvetta. Vastalauseessa paheksuttiin myös reserviläisjärjestöjen liiketoimintaa, joka liittyy aseiden maahantuontiin ja niiden välitykseen.

Naisten asepalvelu mahdolliseksi

Hallituksen antamassa esityksessä naisille ehdotettiin avattavaksi mahdollisuus asepalveluksen suorittamiseen. Hallituksen esityksen mukaan asepalveluksen jälkeen naisilla olisi mahdollisuus toimia sotilasammattissa samoin edellytyksin kuin miehillä.

Lakiesityksessä naisten asepalvelusta ehdotettiin mahdolliseksi kaikille 17-30 vuotiaille Suomen kansalaisille. Päätöksenteko hakijoiden hyväksymisestä annettiin sotilaslääkärin esikunnille. Palvelukseen astumisen lisäksi myös sen jatkuminen olisi 45 päivän koeaikana vapaaehtoista.

Asiaa puolustusvaliokunnassa käsiteltäessä siihen jätettiin vastalauseita. Ensimmäisessä vastalauseessa vaadittiin lain perusteluihin liitettäväksi mainintaa parlamentaarisen puolustuskomitean asettamisesta, sekä naisille oikeutta kieltäytyä taistelutehtävistä. Toisessa vastalauseessa vaadittiin koko lakiesityksen hylkäämistä. Vastalauseiden, joihin valiokunnan sosiaalidemokraatit eri tavoin yhtyivät, yhteisenä piirteenä oli halu erottaa naisten asepalvelu yleisestä tasa-arvopolitiikasta.

Puolustustarvikkeiden maastavienti

Aseiden, puolustustarvikkeiden ja niiden valmistamiseen tarvittavien laitteiden ja tietotaidon vientiä säätelevää lakia ehdotettiin muutettavaksi. Muutos pyrki nopeuttamaan maastavientimenettelyä erityisesti vähäisiksi katsotuissa kauppoissa. Lupamenettelyn muutos katsottiin välttämättömäksi Suomen EU-jäsenyyden myötä muuttuneen tilanteen vuoksi.

Valiokunnan käsittelyssä siihen jätettiin vastalauseita, joissa arvosteltiin asevientä ihmisoikeusloukkauksiin syyllystyviin maihin. Puolustustarvikkeiden vienti kansallisia vähemmistöjään sortaviin Turkkiin ja Indonesian katsottiin esimerkiksi Suomen ihmisoikeuspolitiikalle sopimattomasta menettelystä. Sosialidemokraattien aloitteesta tehdyssä vastalauseessa vaadittiin asevientikieltoa maihin, joissa ihmisoikeuksia rikotaan.

YMPÄRISTÖVALIOKUNTA

Ilmastonmuutosta koskeva YK:n puitesopimus hyväksyttiin

Yleissopimuksen tavoitteena on ilmastonmuutosta kiihdyttävien ilmakehän kasvi-huonekaasupitoisuuksien vakiinnuttaminen siten, että ihmisen toiminnasta ei aiheudu vaarallista häiriötä ilmastojärjestelmässä. Sopimus asettaa erikseen luetelluille teollisuusmaille, joihin Suomi kuuluu, tiettyjä erityisvelvoitteita. Velvoitteet eivät kuitenkaan sisällä ehdottomia velvoitteita päästövähennysten määrälle ja aikataululle. Yleissopimus tulee voimaan yhdeksäntenä kymmenenä päivänä siitä, kun viisikymmentä sopimuksen allekirjoittanutta valtiota on tallettanut ratifiomis- tai hyväksymiskirjat sopimuksen edellyttämällä tavalla.

Ympäristövaliokunta piti antamassaan mietinnössä tärkeänä Suomen liittymistä ilmastonmuutosta koskevaan sopimukseen. Samalla kannalla olivat lausunnoissaan ulkoasiainvaliokunta ja talousvaliokunta.

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä hyväksyttiin

Lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arvioinnin yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaanti- ja osallistumismahdollisuuksia. Arviointimenettelyä sovelletaan hankkeisiin, joilla saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Hankkeista säädetään lain nojalla annettavassa asetuksessa. Laki sisältää säännökset arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa muuhun kuin asetuksessa määritellyyn hankkeeseen, jonka ympäristövaikutukset muodostuvat merkittäviksi.

Vesilakia uusittiin

Vesilakiin ehdotetut muutokset jakautuvat useaan eri ryhmään. Lupamenettelyä erityisesti katselmustoimituksen osalta nopeutetaan ja kevennetään. Luvan ja siihen liittyvien korvausten samanaikaisuutta lievennetään siten, että kaksinkertaista työtä aiheuttavasta ennakkokorvausjärjestelmästä luovutaan, mutta vahingonkäräjien oikeudet turvataan muun ohella vakuusjärjestelyin ja lopputarkastuksen käyttöalaa täsmentämällä. Kalataloudellisia velvoitteita koskevat säännökset samoin kuin eräät säännökset luvan edellytyksistä uudistetaan. Myös vesilain korkosäännökset uudistetaan.

Ydinenergialakia muutettiin

Ydinenergialakia muutettiin siten, että suomalaiset ydinvoimayhtiöt hoitavat tuottamiensa ydinjätteiden ydinjätehuollon kaikilta osin aina loppusijoitusta myöten Suomessa. Vastaavasti ulkomailta tuotettujen ydinjätteiden ydinjätehuoltoa ei voitaisi miltei osin hoitaa Suomessa.

Sosialidemokraatit jättivät lakiesitykseen vastalauseen, jossa kiinnitettiin huomiota Suomen rajallisiin mahdollisuuksiin jälleenkäsittää ydinpolttoaineita ja ydinjätettä. Siksi laki olisi pitänyt säätää sellaiseksi, että ydinjätteiden käsittely maan rajojen ulkopuolella olisi ollut mahdollista, vaikka loppusijoituspaikkana olisikin jätteitä tuottava maa.

Vuokrasääntely purettiin

Huoneenvuokralakia muutettiin siten, että vuokrasääntely poistuu myös olemassa olevista sopimussuhteista. Uusista vuokrasuhteista sääntely purettiin vuosien 1991 ja 1992 aikana. Samalla ehdotettiin lisättäväksi sopimisen vapautta. Kaikissa huoneenvuokrasuhteissa voitaisiin sopia vuokrasuhteen kestosta ja vuokrasta vapaasti. Kohtuuttomia sopimusehtoja niin vuokran kuin muidenkin ehtojen osalta voitaisiin tuomioistuimessa vaatia edelleen soviteltaviksi. Asuinhuoneistojen vuokrasta ei enää anneta korotus- ja tasoyleisohjeita.

Sosialidemokraatit jättivät lakiesitykseen vastalauseen, jossa kiinnitettiin huomiota mm sääntelyn purun vaikutuksiin asumiskustannuksiin. Sosialidemokraatit ehdottivat lakiesityksen hylkäämistä.